

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury

Využití pohledů a výhledů v zahradní a krajinné tvorbě

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Barbora Pánková

Obor studia: Zahradní a krajinařská architektura

Vedoucí práce: doc. akad. soch. Aleš Hnízdil

© 2020 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Využití pohledů a výhledů v zahradní a krajinné tvorbě“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 22. 7. 2020

_____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, doc. akad. soch. Aleši Hnízdilovi, za odbornou pomoc a nasměrování návrhu. Dále bych chtěla poděkovat svým blízkým za podporu během celého studia.

Využití pohledů a výhledů v zahradní a krajinné tvorbě

Souhrn

Diplomová práce se zaměřuje na využití pohledů a výhledů v zahradní a krajinné tvorbě. Pohledy a výhledy jsou chápány jako velmi důležitý prvek kompozice. Lze je využívat v mnohých variantách a často vytvářejí koncepci konkrétního prostoru.

K vedení pohledu lze využívat linie, kontrast, zrcadlení v hladině vody a podobně. Další možností je vytvoření, nebo jen využití dominanty a tím dát vzniknout nezapomenutelnému výhledu.

Pohledy a výhledy byly využívány už v historii. Již v Egyptě bylo využíváno vedení pohledu linií alejí sfing. Dále téma výhledů a pohledů pokračovalo přes obrovská Řecká a Římská divadla, k monumentálním hradům a zámkům v krajině, přes pravidelně členěné renesanční zahrady až po barokní kostely, které dnešní krajinu ovlivňují na každém kroku. Po inspiraci v anglických krajinářských parcích se nutnost výhledů stále stupňovala a prohlubovala se i jejich využívání. V poválečné době vznikl směr land-art, který je na úhlu pohledu téměř založen.

V současnosti se tímto tématem zabýváme zejména v krajině. Jedná se hlavně o revitalizaci a rekultivaci devastovaných prostor lidskou činností. Vznikají tak zajímavé prostory se spletitou minulostí, a ještě zajímavějším využitím dnes. Přímo typickým využitím výhledů jsou rozhledny a vyhlídky, které často bývají turistickým cílem.

Část zpracovaných informací v literární rešerši je využita při vytvoření návrhu na rekultivaci bývalé skládky ve Veleni u Prahy. Tento prostor je v současné době obohacen navezenou ornici, porostlý ruderalním porostem, oset trávnikem a osázen stromy. Hojně ho navštěvují lidé a užívají si výhledu na historické památky tyčící se na severním horizontu.

Návrh využívá současné podoby skládky a přizpůsobuje se požadavkům, které jsou na něj od návštěvníků kladeny. Funguje jako celek, ve kterém se nachází osm tematických celků. Tyto celky jsou nazvány podle pohledů, které se návštěvníkům na těchto místech nabízí. Prostor je řešen jednoduše a nevyžaduje složitou údržbu.

Práce popisuje a využívá důležitost pohledů a výhledů. Toto téma je často opomíjeno, přitom právě výhledy a pohledy vytváří charakter určitého místa a lákají návštěvníky, aby se do prostorů s unikátním výhledem vraceli.

Klíčová slova: výhledy, průhledy, krajina, obzor, perspektiva

The usage of perspectives and views in garden and landscape design

Summary

The diploma thesis work focuses on the use of the views and perspectives in garden and landscape creation. Views and perspectives are understood as a very important element of the composition. They can be used in many variants and how many times they indicate the topic to a certain space.

Lines, contrast and reflection of the surface in the water can be used to guide the view. Another option is to create or just use the dominant part and give a rise to an unforgettable view.

Views and perspectives have been used throughout history. Already in Egypt was used the guidance of the sphinx alley lines. Furthermore the theme of views continued through the huge Greek and Roman theaters to the monumental castles and chateaux in the landscape. Then through the regularly divided Renaissance gardens to the Baroque churches that influence today's domestic landscape at every turn. After inspiration in English landscape parks, the need for prospects continued to escalate and their use deepened. In the post-war period, the style of land-art was created, which is almost based on the point of view.

Nowadays we deal with this topic mainly in landscapes. Mainly because of revitalization and reclamation of devastated areas by human activity. These activities create interesting spaces with an interesting past and they have even more interesting useage today. Typical example of the usage of views are lookout towers and viewpoints which are often a tourist destinations.

Part of the processed information in the literature research is used in the creation of a proposal for the reclamation of the prior landfill in Veleni near Prague. This area is currently enriched with arable topsoil, overgrown with ruderal vegetation, sown with lawn and planted with trees. It is frequently visited by people who enjoys the view of historical monuments towering over the northern horizon.

The design uses the current form of the landfill and adapts to the requirements imposed on it by visitors. It works as one whole which consists of eight thematic units. These units are named after the views that are offered to visitors in these places. The space is simple and does not require complex maintenance.

The work describes and uses the importance of views and perspectives. This theme is often neglected although he views and perspectives create the character of a certain place and force visitors to return to spaces with a unique view.

Keywords: views, vistas, landscape, horizon, perspective

Obsah

1 Úvod	1
2 Cíl práce	3
3 Literární rešerše	5
3.1 Kompozice	6
3.1.1 Linie	6
3.1.2 Body zvláštního zájmu	6
3.1.3 Dominanta	7
3.1.4 Řád	7
3.1.5 Iluze	8
3.1.6 Harmonie a kontrast	9
3.1.7 Světlo, stín a barva	10
3.1.8 Pohledové vymezení kompozice	10
3.1.9 Dojmová bohatost	11
3.1.10 Stupňování dojmů	11
3.2 Historie	12
3.2.1 Egypt a Orient	12
3.2.2 Řecko a Řím	12
3.2.3 Byzanc a Islám	13
3.2.4 Středověk	14
3.2.5 Renesance a manýrismus	14
3.2.6 Baroko a rokoko	15
3.2.7 Krajinářské zahrady a parky 18. století	17
3.2.8 19. století	18
3.2.9 Secese a moderna	18
3.2.10 Poválečná doba a 2. polovina 20. století	19
3.3 Současnost	21
3.3.1 Krajina	21
3.3.2 Revitalizace a rekultivace	21
3.3.3 Voda v krajině	22
3.3.4 Rozhledny	22
3.3.5 Současná díla	24
4 Zhodnocení podkladových údajů	27
4.1 Lokalizace území	28
4.2 Analýzy	29
4.2.1 Historie	29
4.2.2 Územní plán	30
4.2.3 Širší vztahy	31
4.2.4 Dostupnost	32
4.2.5 Přírodní podmínky	33
4.2.6 Vegetace	34
4.2.7 Vize	37
4.2.8 Analýza pohledů a výhledů	38
4.3 Fotodokumentace	39
4.3.1 Stav Veleňské skládky- 5. 6. 2013	39
4.3.2 Stav Veleňské skládky- 21. 6. 2016	39
4.3.3 Stav Veleňské skládky- 10. 4. 2017	40
4.3.4 Stav Veleňské skládky- 10. 5. 2017	40
4.3.5 Stávající stav	41
4.4 SWOT analýza	42
5 Vlastní projekt	43
5.1 Cíle návrhu	44
5.2 Popis návrhu	44
5.3 Tematické celky	46
5.4 Terénní modelace	48
5.5 Dřeviny	50
5.6 Cesty a mobiliář	52
5.6.1 MZK	54
5.6.2 Terénní schodiště	55
5.6.3 Mobiliář	56
5.6.4 Informační tabule	58
5.7 Výkaz výměr	60
5.7.1 Složení luční směsi SLUNOVRAT	62
5.8 Ptačí pohled	63
5.9 Horizont	64
5.9.1 Informační tabule HORIZONT	65
5.9.2 Technický detail - kovové prvky	66
5.9.3 Vizualizace HORIZONT	68
5.10 Koruny	70
5.10.1 Informační tabule KORUNY	71
5.10.2 Osazovací plán- stromové patro	72
5.10.3 Vizualizace KORUNY	73
5.11 Západ	74
5.11.1 Informační tabule ZÁPAD	75
5.11.2 Technický detail - houpačka pro pár	76

5.11.3	Vizualizace ZÁPAD	78
5.12	Obloha	80
5.12.1	Informační tabule OBLOHA.....	81
5.12.2	Vizualizace OBLOHA	82
5.13	Jaro.....	84
5.13.1	Informační tabule JARO	85
5.13.2	Osazovací plán - sněženky	86
5.13.3	Vizualizace JARO.....	87
5.14	Léto.....	88
5.14.1	Informační tabule LÉTO	89
5.14.2	Osazovací plán - stromové patro	90
5.14.3	Technický detail - zapuštěné ohniště.....	91
5.14.4	Vizualizace LÉTO	92
5.15	Podzim.....	94
5.15.1	Informační tabule PODZIM	95
5.15.2	Osazovací plán - stromové patro	96
5.15.3	Řezopohled A-A'	97
5.15.4	Vizualizace PODZIM.....	98
5.16	Zima.....	100
5.16.1	Informační tabule ZIMA.....	101
5.16.2	Osazovací plán - keřové patro	102
5.16.3	Řezopohled B-B'	103
5.16.4	Vizualizace ZIMA.....	104
5.17	Orientační ekonomické zhodnocení	105
6	Diskuze.....	107
7	Závěr	109
8	Seznam literatury	110
8.1	Tištěná monografie.....	110
8.2	Tištěná periodika.....	111
8.3	Webové stránky	111

1 Úvod

Má diplomová práce je zaměřená na téma pohledů a výhledů v zahradní a krajinné tvorbě. Toto téma je velmi důležitým, ale často opomíjeným prvkem. Přitom krásný výhled, je právě to, co často určuje charakter krajiny a láká člověka se na určité místo vracet. Pohledy, buď na konkrétní místa, nebo jen do prostoru krajiny dělají prostor jedinečný a specifický pro danou lokalitu. Jak uvádí Stránský (2011): „Pohled je první pocit, který využíváme k pochopení určitého místa, který dává význam a hodnotu tomu, co se nachází před našima očima.“

Pohledy bývají často dílčím prostředkem pro vytvoření kompozice. Kompozici můžeme přizpůsobit právě určitému výhledu za využití vedení pohledu. S pohledem si lze pohrávat různými iluzemi a klamy, které výhled často dokáží ozvláštnit a dodat mu další smysl, nový rozměr. Naše krajina často nabízí mnohé dominanty a přímo si říká o to, aby byly vyzdviženy. Tyto dominanty často mívají přírodní, nebo historické hodnoty.

U nás to často bývají právě barokní kostely, které tvoří značnou část dominant v naší krajině. Pochopení pohledů a výhledů však sahá mnohem dál do historie. Staří Egypťané již uměli vést pohled pozorovatele liniemi a často ho umocňovat iluzemi. Cestou časem se vedení pohledů měnilo, zůstávalo však jedním z hlavních bodů při vytváření kompozice. Často, právě výhledu, byly přizpůsobovány cesty, výsadby, mnohdy i stavby. Řešilo se dokonalé propojení zahrad a parků s okolní krajinou, čímž vznikaly promyšlené kompozice obrovských rozměrů.

V současné době, kdy ani tak nevznikají nové parky, ale jsou staré rekonstruovány, je pozornost zaměřena spíše na rekultivace a revitalizace devastovaných ploch. Tím vznikají zajímavé nové prostory pro pobyt lidí s novými přírodními a estetickými hodnotami. Častým turistickým cílem bývají právě různé vyhlídky, či rozhledny, kam se lidé rádi vrací a kochají se výhledem, který je jim nabídnut.

Toto je vystiženo a popsáno v první části diplomové práce, v literární rešerši. Text je doplněn o obrázky a fotografie vybraných příkladů.

Druhá část se zaměřuje na provedení analýz a na ni navazující návrh vybrané lokality. Jedná se o rekultivaci bývalé skládky odpadu ve Veleni u Prahy. Prostor je nejvyšším bodem v okolí a nabízí tak zajímavé výhledy. Jsou zde zpracovány i méně zřejmé pohledy, které mají nasměrovat návštěvníka a pomoci mu na chvíli se zastavit. Prostor nabízí i praktické využití pro obyvatele přilehlé části Prahy a uživatele napojené cyklostezky. Návrh je řešen jednoduše bez nároků na vyšší údržbu.

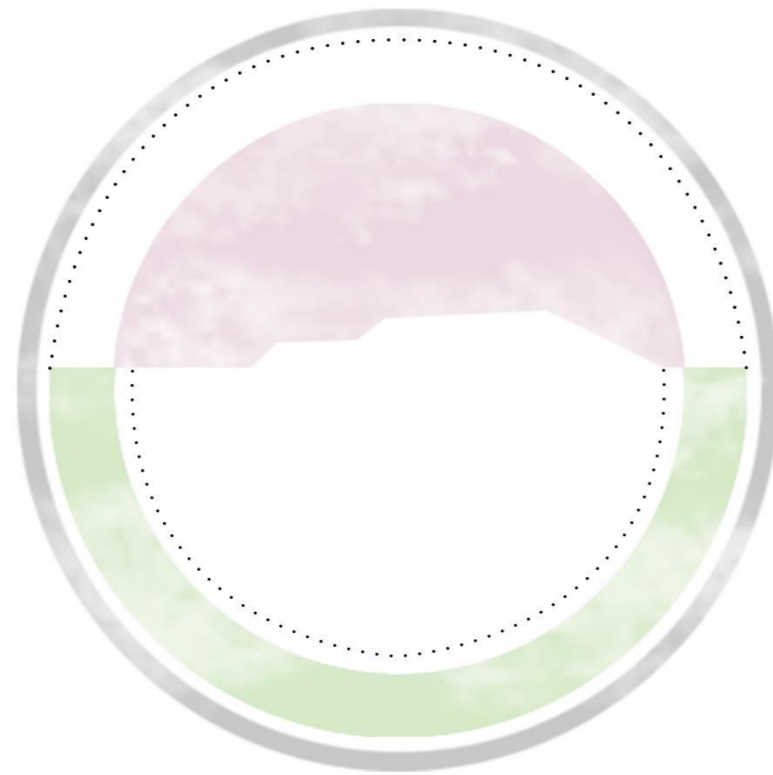
V návrhu je využito některých způsobů, jak vést pohled a vyzdvihnout tak neotřelý výhled, který v nás zanechá prožitek okamžiku objevování, zastavení se a pozorování. Tím má ukázat, jak důležité je tento prvek pohledů a výhledů využívat. Pomůže nám z, na první pohled, nezajímavého prostoru, udělat prostor se specifickým charakterem. Nutí nás se zamyslet a objevovat. Užívat si okamžiku. Otevřít oči.

2 Cíl práce

Cílem práce je navrhnout na základě literární rešerše a analýz území rekultivaci zvoleného území bývalé skládky odpadu ve Veleni, nedaleko Prahy 9. V literární rešerši budou popsány možnosti využití pohledů a výhledů v zahradní a krajinné tvorbě. Historické i současné vztahy k jejich využívání a vybrané příklady realizací. V analytické části bude území lokalizováno, budou zhodnoceny historické a přírodní podmínky místa. Současný stav bude zhodnocen a popsán. Na základě poznatků literární rešerše a výsledků analýz bude zpracován návrh na rekultivaci řešeného území na úrovni studie. Návrh bude brát ohled na hodnoty a specifické podmínky této lokality.

3 Literární rešerše

Ve vývoji historie je vidět, že lidská představa krajiny souvisela s představou o pojetí krásy, na vizuálních efektech vytvářejících krásný výhled. Reálně je pohled ten první pocit, který využíváme k pochopení určitého místa, který dává význam a hodnotu tomu, co se nachází před našima očima (Stránský 2011).

3.1 Kompozice

Kompozice je vysvětlována jako prostředí, které nás obklopuje a je předmětem našeho optického pozorování a jeví se nám jako různý systém čar a linií. Díky nim chápeme tvary, velikost a rozmístění, tím i uspořádání předmětů v prostoru. Tedy celkovou skladbu a stavbu obrazu. O tom, jak na nás viděný obraz bude působit, rozhodne mimo jiné i kvalita a uspořádání těchto linií (Mareček at al. 1975).

Dle Veverky (2013) je kompozice množinou vazeb mezi prvky, která určuje identitu systému, který je vnitřně kooperujícím celkem. Každý prvek v něm má své místo, jež je určeno polohou mezi sousedními prvky, tedy jeho pozicí. Celkově fungující systém je výsledkem vzájemného působení všech jeho částí, pozic a subsystémů. V takovém útvaru hůř hledají jednoznačné lineární řetězce příčin a účinků. Jde spíše o propletené síť zpětných vazeb a funkcí, v jejíž součinnosti spočívá ucelenost systému. Vevnitř systému se tak ukazuje nová kvalita, struktura, a vlastnosti, které v izolovaných komponentech nelze nalézt.

Jinde je kompozice chápána jako syntéza vizuálně postižitelných krajinných složek, je estetickou charakteristikou. Značí sestavu jednoduchých prvků v prostoru. V krajinném plánování je kompozice organizací prostorové formy, která vede k začlenění díla do krajiny nebo harmonizaci krajiny samotné. Cílem je dosažení souladu mezi estetickou a užitnou funkcí krajiny (Sklenička 2003).

Samozřejmě architektonické prvky mají zásadní vliv na vyznění a funkci zahradní kompozice. Kromě jasně funkčního efektu jako oplocení zahrady, schodiště, opěrné zdi a podobně mohou mít tyto prvky i výrazný výtvarný a prostorový efekt. Zdi, stěny a ploty nemusí jen ohraničovat prostor zahrady, mohou ji rozdělit na jednotlivé části a funkce, takzvané zahradní pokoje. Jednotlivé části mohou mít různý účel a mohou být osobitě pojaty (Šonský & Pospíšilová 2015).

3.1.1 Linie

Podle uplatnění v kompozici můžeme linie rozdělit na osově, obrysové a perspektivní. Každý obraz obsahuje všechny tři typy těchto linií. Osově linie jsou čáry vedoucí středem daného útvaru. Informují nás zejména o poloze daného tělesa v prostoru. Svislá linie je dokladem vzpřímeného předmětu. Promyšlené rozmístění osových linií bývá pro bohatost dynamiky a pohyb v kompozici. Obraz tvořený osovými liniemi s různým směrem bude zajímavější a dynamičtější než kompozice, se stejným směrem všech linií, pro kterou je příznačný klid.

Obrysové linie jsou čáry, které vymezují velikost a tvar daného prostorového útvaru. Dělí nám například kuželovitý tvar jehličnanů od kulovitých tvarů korun listnáčů. Sdružováním stejných nebo podobných tvarů tvoříme souladné kompozice a naopak, sdružováním odlišných tvarů vzniká kontrastní obraz. Kombinace různých velikostí těles vytváří pojem měřítko v obrazu. Znalost těchto linií nám umožňuje volit správné prostorové proporce mezi jednotlivými prvky.

Obr.č.1: Obrysové linie (převzato z: Mareček at al. 1975)

Perspektivní linie, jsou čarami, které nás informují o hloubce prostoru a vzájemném postavení daných prvků. O celkovém uspořádání obrazu. Sbíhání vodorovných čar v perspektivě zahrady vytváří představu o jejich rozměrech a celkové velikosti. Tyto perspektivní linie je možné použít pro vytvoření iluze větší vzdálenosti, nebo pro zdánlivé přiblížení a zvětšení působnosti dominanty (Mareček at al. 1975).

Obr.č.2: Perspektivní linie (převzato z: Mareček at al. 1975)

3.1.2 Body zvláštního zájmu

Následně udává Mareček at al. (1975), že v místě sbíhání se více linií, vzniká bod zvláštního zájmu. Divákův zrak a zájem probíhá v jednotlivých čarách a soustřeďuje se v jejich průsečících. Zájemová přitažlivost těchto bodů, by měla být podpořena jejich větší úpravou a zvýrazněním. Pokud hledáme v zahradě místo pro umístění plastiky, zajímavého keře, nebo čehokoliv, na co chceme upoutat pohledy, měli by to být právě tato místa. Nejčastějším prvkem pro tento efekt jsou v našich podmínkách konce zahradních pěšin. Pro zdůraznění zvláštního bodu zájmu je nutné daný prvek umístit do tzv. zájemové části obrazu, kterou je například jeho střed. Pro správný efekt musí být linie v obrazu vyvážené.

To můžeme využít zejména v místech pro posezení, nebo nedaleko nich, kde je dobré nabízet pohled na zajímavou část zahrady, na výrazný keř, barevnou scenerii, výtvarný objekt. Jedinečnost takové scenerie lze podpořit zahradním detailem, například sochařským uměleckým dílem (Pavlačková & Pavlačka 2003).

3.1.3 Dominanta

Prvky v zahradě mají různou výrazovou hodnotu. Příliš mnoho výrazných prvků v zahradě způsobuje roztržitost obrazu a pozorovatel neví, na jaký prvek se má soustředit. Pokud naopak v prostoru nebudou žádné zajímavé prvky, obraz se stává nezajímavý. Je důležité zvolit si v prostoru dominantu. Jsou to prvky dojemově nevýraznější a nejnápadnější. V prostředí volné krajiny i zahrady jsou to nejčastěji technické stavby a zařízení. Dominantou může být tedy dům, ale i bazén, vodotrysk, pergola a podobné. V intimnějších zákoutích dobře tvoří dominantu plastiky, či keramické doplňky. Rostliny pro dominantu volíme na základě odlišnosti od ostatních, například nevšední barevností, nebo tvarem vzrůstu. Z přírodních prvků dále může být zajímavou dominantou vodní plocha, nebo volná obloha se zapadajícím sluncem. Za dominantu lze zvolit i plochy ležící mimo řešené území, jako je například věž vzdáleného kostela, vzdálená skupina stromů a podobně. Dominantní prvek musí být úměrný velikosti v dané kompozici. Dominanta by měla být krásná a mít vysokou výtvarnou hodnotu. V okolí dominanty by neměl být žádný konkurenční prvek a měla by být vhodně osvětlena (Mareček et al. 1975).

To doplňuje Leffler (2017) tvrzením, že pokud je ze zahrady, či oken pokojů krásný výhled na horizont v dále, nebo věž kostela, měli bychom takové panorama podpořit, ne ho zakrýt stavbou nebo bujnou vegetací. Vyplatí se také nezapomínat na obyčejné vyhlídky, kterými jsou třeba pěkný sousední dům nebo košatá třešeň přes ulici. Důležité je také myslet na výhled na dům směrem ze zahrady.

Hála (2013) o budovách píše, že každá reaguje nějakým způsobem na prostor, který je pro ni vymezen. Někdy se volně rozprostírá po krajině, jindy se dokáže vtěsnat do malinké škvíry mezi dvěma stavbami. Dominantním prvkem může být například strom. Ten může větší zahradě tvořit protiklad domu. Menší zahradu může zase vhodně doplňovat pergola nebo strom ve volném prostoru (Pavlačková & Pavlačka 2003).

Na některých zahradách s domem uvnitř mohou být zajímavé výhledy na vzdálený dům, statek, zajímavé stromy, například na starou lípu nebo buk v krajině. Takové staré objekty mnohdy vypovídají o dřívějším stavu okolí. Tomu bychom měli přizpůsobovat i zahradu nebo alespoň její okraje. Je nežádoucí, aby cizokrajné dřeviny narušovaly okolní krajinu (Noordhuis 1998).

Krajinná dominanta je krajinný prvek nebo složka krajiny výrazně přesahující některou ze svých vlastností jako je tvar, velikost, barva, nebo kulturní aspekt. Význam dominant je dán jejich převažující charakteristikou, která určuje působnost na člověka. Dominantu může udávat jako jeden krajinný prvek, tak i soubor těchto prvků. Krajinné dominanty lze diferencovat několika způsoby. Projev dominanty může být pozitivní, negativní a vnitřně rozporný. O projevu dominant rozhoduje vztah s okolím. Další významnou okolností je i viditelnost dominant, která ovlivňuje rozsah jejího působení (Sklenička 2003).

Kulturní dominanty hrají v krajině významnou roli, spolupodílejí se na vytváření krajinné identity, jedinečnosti a nezaměnitelnosti. Tento jev je chráněný zákonem a je nutné ho chránit. Pojem dominanty vysvětluje architektura jako pohledově významný motiv v architektonickém útvaru sídliště, vyvrcholení kompozice hmot architektonického díla, ovládající v průhledu nebo v celkovém pohledu stavbu nebo skupinu staveb. Krajinné dominanty jsou typizované dle původu na dominantu přírodní, kulturní, smíšeného původu, historickou a soudobou. Dominanta zpravidla uzavírá kompozici, kterou ovládá. Je vyvrcholením situace. Pokud jde o zvláště významnou dominantu, tak má zpravidla na kompozici organizující význam. Kulturní dominanty v krajině často tvoří orientační bod. Kdysi tyto dominanty měly

v krajině symbolickou a ideologickou úlohu. I v dnešní době mají dominanty v krajině jistý vliv. Příkladem je vysílač s horským hotelem na Ještědu z počátku 70. let 20. století, který symbolizuje celý kraj. Takový vliv na okolí má i hora Říp, Blanič, zřícenina hradu Trosky, či Bezděz. To jsou jen příklady, takových dominant je u nás ještě mnoho (Kupka 2010).

Dále Mareček et al. (1975) zdůrazňuje, že mezi nejpůsobivější uspořádání prvků okolo dominanty patří vytvoření průhledu. Jedná se o kulisové uspořádání porostů po obou stranách pohledu nutící člověka soustředit se přímo na dominantu. Popředí dominanty je nutné řešit s co největší jednoduchostí. Ideálním řešením v prostředí zahrady je buď volná travnatá plocha nebo vodní hladina.

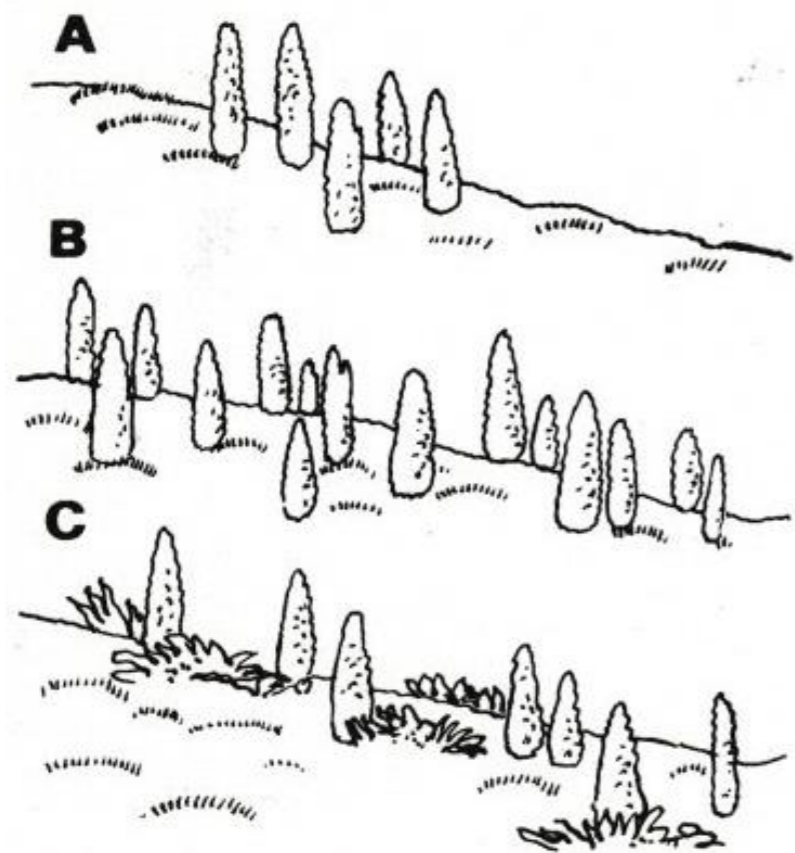
Obr.č.3: Výraznost dominanty podpořená průhledem (převzato z: Mareček et al. 1975)

3.1.4 Řád

Sklenička (2003) pojednává o rytmu, který je chápán jako opakování stejných prvků v pravidelných intervalech. Podstatou je střídání určitých fází kompozičního celku. Základními druhy jsou rytmus jednoduchý, odstupňovaný, kombinovaný, integrovaný, otevřený a uzavřený.

To podrobněji rozebírá Mareček et al. (1975) tvrzením, že řád v kompozici působí jako jednotící princip. Různé jeho formy jsou pro působnost jednotlivých partií velmi důležité.

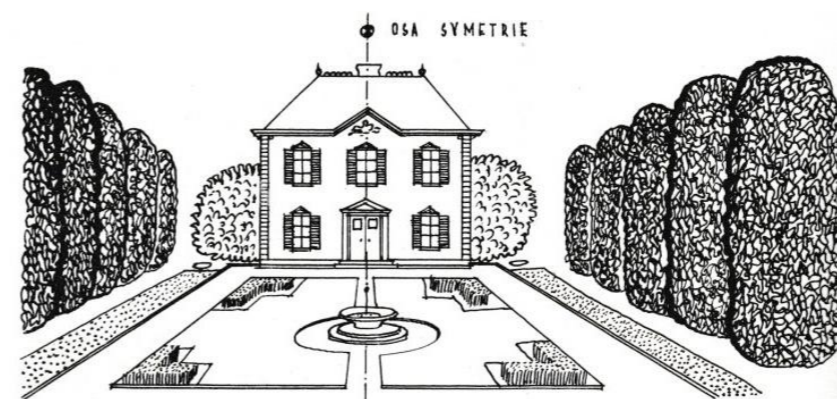
Nejjednodušší formou řádu je opakování. Prostor, kde se opakuje jeden prvek působí jednotně. Jako prvek můžeme použít barvu, určitý druh rostliny, stejný druh kamene nebo i tvar a stín. Pokud opakování prvků bude příliš časté, zahrada začne působit jednotvárně, což bude mít kompozičně nepříznivý vliv na prostor. Opakování v naší krajině tvoří takzvaný svéráz krajiny. Opakování je důležité i v principu začleňování staveb a zahrad do okolní krajiny. Zahrady pak navrhujeme v určitém krajinném rázu. Tvoříme pak zahrady například jako vřesoviště, horské louky, lužní háj a podobné. Toho docílíme opakováním užšího sortimentu rostlin.

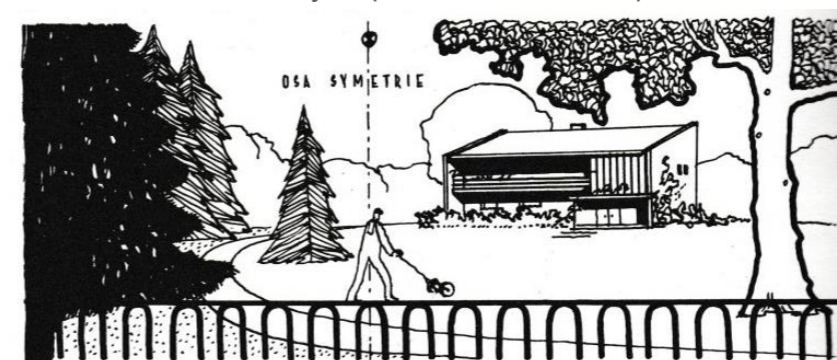
Obr.č.4: Opakování A-opakování jednoho prvku B-příliš rozsáhlým opakováním vzniká jednotvárnost C-větší míru opakování vhodné spojit s rozmanitostí (převzato z: Mareček at al. 1975)

Druhou formou řádu je následnost. Jedná se o opakování, při kterém se mění některá vlastnost opakovaného předmětu. Tato změna probíhá vždy v určitém směru. Prostor řešený formou následnosti v sobě má pohyb a dynamiku, která upoutává zájem diváka. Pokud chceme přivést pohled diváka k dominantě je vhodné následnosti uspořádat zejména do popředí. Následnost je vhodné použít ve větších prostorech nežli opakování.

Třetí formou řádu je rovnováha. Ta vzniká vyvážeností zájmové hodnoty obrazu po obou stranách osy pozorování. Pravá i levá strana musí vzbuzovat pro diváka stejný zájem. Nejjednodušší je rovnováha zřejmá, která tvoří zrcadlový obraz. V tomto případě je vhodné vytyčit osu souměrnosti. Nevýhodou tohoto principu je, že uhybnutí jednotlivce může narušit celou kompozici. V současné době je tento typ rovnováhy méně chtěný. Více se používá rovnováha skrytá. V tomto případě nejsou vyžadovány stejné prvky, ale pouze zájem diváka. Obraz není souměrný, je pouze vyvážený. Více připomíná volnou přírodu. Tento princip je založen na tom, že různé prvky upoutávají naši pozornost s různou intenzitou. Musíme počítat s proměnlivostí rostlin během roku, ale i během let.

Obr.č.5: Rovnováha zřejmá (Mareček at al. 1975)

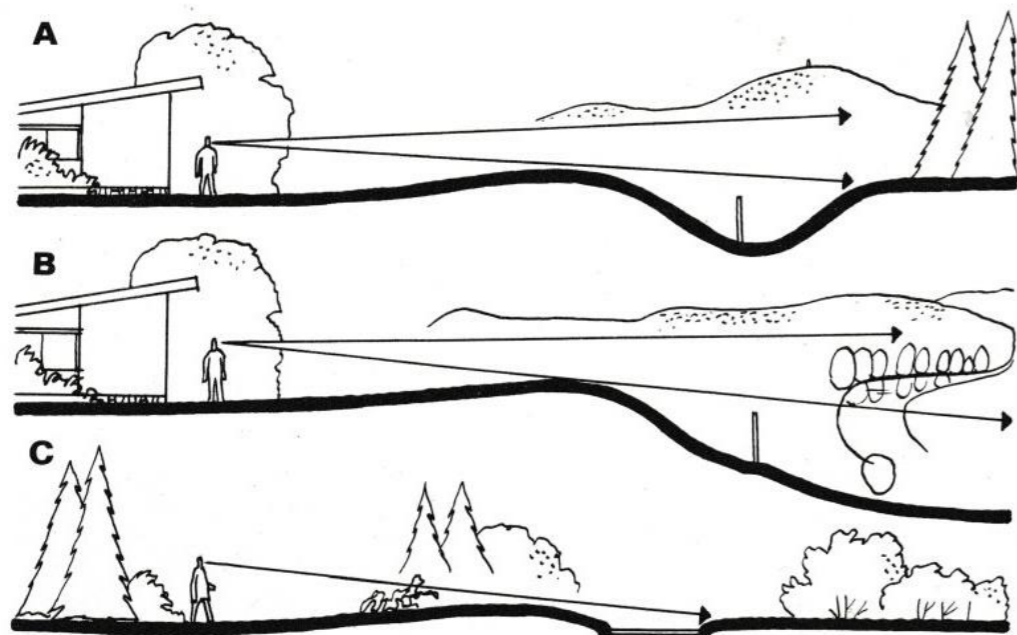
Obr.č.6: Rovnováha skrytá (převzato z: Mareček at al. 1975)

3.1.5 Iluze

Velmi důležitým prvkem v zahradě je měřítko. Jedná se o poměr dvou veličin, tedy objektů. Měřítko dělíme na skutečné, ze kterého se vychází při stavbě a u mobiliáře. Další měřítko se nazývá relativní, které vychází z iluze (Řeháková & Stejskalová 2014).

Mnoho pomoci nám poskytne práce s principy perspektivní iluze. Záměrné zužování, či rozšiřování cest, zdí a teras. Dále můžeme pracovat s texturou, strukturou a habitem dřevin. V popředí použít zakrslé, nebo tvarované taxony, nebo naopak. Tím pak upravíme iluzi hloubky prostoru. Tento efekt je možné umocnit prací s barevností rostlin (Otruba 2002).

Iluzí a klamů využíváme pro zvýšení celkového dojmu a působnosti v prostoru. Jedním z iluzivních příkladů v našich podmínkách může být vyřešení závěru nebo ukončení naší zahrady. Jedním z příkladů je zamaskování plotu výsadbami a tím získání dojmu neoploceného pozemku. Plot můžeme také zakrýt navršením zeminy a vytvoření terénního valu, který bude vyvolávat dojem pokračování zahrady volně do prostoru. Valy lze použít i při iluzi zaměřené na zvýšení výsadby. Dále zeleň můžeme využít při maskování budov (Mareček at al. 1975).

Obr.č.7: Iluze napomáhající zakrytí nevhodného prvku A-zakrytí plotu umístěného na dně umělého příkopu B-umístění plotu pod svahem C-zakrytím cesty vzniká dojem nepřerušovaného trávníku (převzato z: Mareček at al. 1975)

Voda je velmi důležitým prvkem v zahradě pro vytvoření iluzí. Poslání vody můžeme využít jako architektonické dotváření stavby s efektem zrcadlového odrazu a pohledovým propojením na širší okolí. V tomto případě klidná vodní hladina přebírá výrazně architektonické poslání, jako vodní zrcadlo. Její vodní efekt se změnou počasí dokáže proměnit z klidné hladiny na hladinu, která navozuje pocit napětí, či dokonce strachu. Zrcadlení přivede do zahrady jas, světlo a vyvolá prostorovou iluzi, pocit zvětšení. Zrcadlení pobřežních scénérií umocňuje jejich malebnost a navozuje pocit dobré nálady. Tento efekt je znám už dlouho. Například použití zrcadlení ve slavném Tádž Mahalu (Šonský & Pospíšilová 2015).

Jako další příklad iluzí uvádí Ott (2002) optické triky pro tvary cest. Dlouhé cesty působí kratším dojmem, pokud mají čtvercové vzory, nebo příčné pruhy. Větší desky cestu opticky zmenší a pro pozorovatele působí klidnějším dojmem. Krátké úseky naopak působí lépe, pokud jsou provedeny z materiálu o menších rozměrech, také pokud vstupují jednotlivé desky do sousedící plochy. Pokud chceme dosáhnout toho, aby se cesta zdála delší a užší, musí být cesta po stranách ohraničena, nebo mít podélně spáry. Krátké cesty je možné prodloužit mírným stočením směru, čímž vytvoříme i optické napětí. Krátké a opticky oddělené plochy na cestě způsobí pocit kratší cesty. Postranní osázení cest působí stísnějším dojmem, nízké přízemní porosty naopak vytvoří dojem širší cesty.

Velmi dobře uměli s iluzí zacházet v japonských zahradách. Používali vypůjčenou scénérii, takzvanou shakkei. Jedná se o techniku, kterou zvětšíme prostor až za hranici pozemku. Spočívá v zakomponování vzdálených prostor do naší zahrady. Původně se tato technika využívala v období Muromachii v zenových kláštirech. V dalších obdobích se uplatňovala čistě pro své estetické výhody. Z relativně pevného bodu, často z altánu, či posezení se zahrada musí navrhnut, aby výsledek vypadal jako perokresba, jako bychom se dívali na obraz. Prostor za hranicemi našeho pozemku již existuje a my nyní musíme dotvořit plot a vnitřní kompozici zahrady pro vznik uměleckého díla, které má inspirovat stejně jako malba. Chytře se musíme zbavit některých nechtěných drobností v konceptu, které se mohou

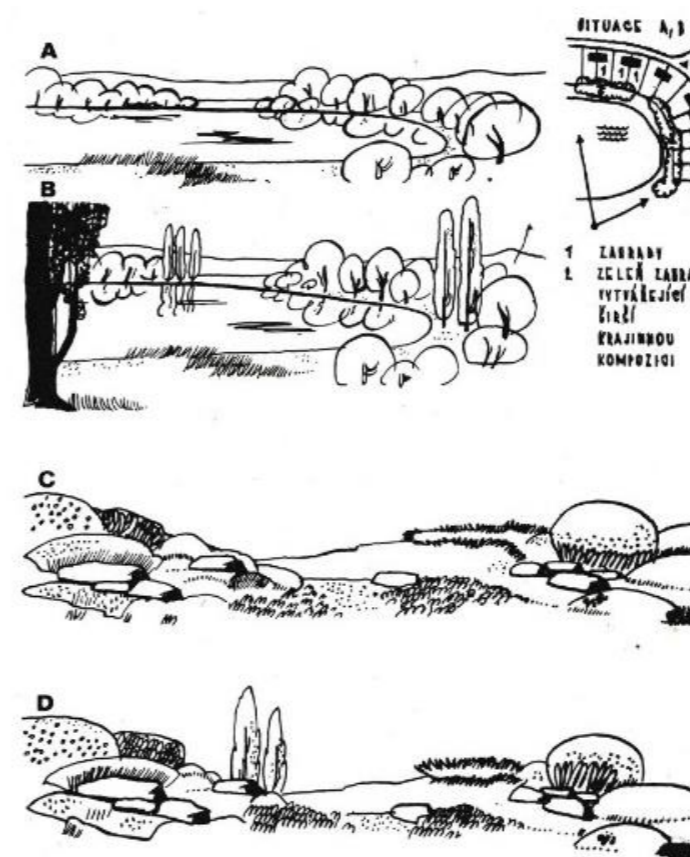
vyskytovat mezi vzdáleným obzorem a zahradou. Docílíme tak, že vzdálený obzor je posunut více dopředu a vypadá větší. Tím se zahrada sama prohloubí a zastaví se až u objektu v dáli. Linie plotu je velice nutná pro propojení vzdáleného výhledu se zahradou. Japonci přemýšleli na základě, že pokud máme pěkný výhled, je přece škoda ho nevyužít (Číhal & Číhalová 2004).

3.1.6 Harmonie a kontrast

Všechny zahrady, jak historické, tak současné, městské, či venkovské jsou tvořeny mnoha elementy, jak hmotnými, tak nehmotnými, živými i neživými. Všechny jednotlivé prvky spolu vytváří celkový dojem, jakým na nás zahrada působí. Cílem tvůrce zahrady je, aby spolu všechny tyto prvky souzněly a byly harmonické (Šonský & Pospíšilová 2015).

Sklenička (2003) uvádí, že kontrast a shoda fungují jako vyjádření extrémní nebo minimální míry odlišnosti jednotlivých elementů v kompozici.

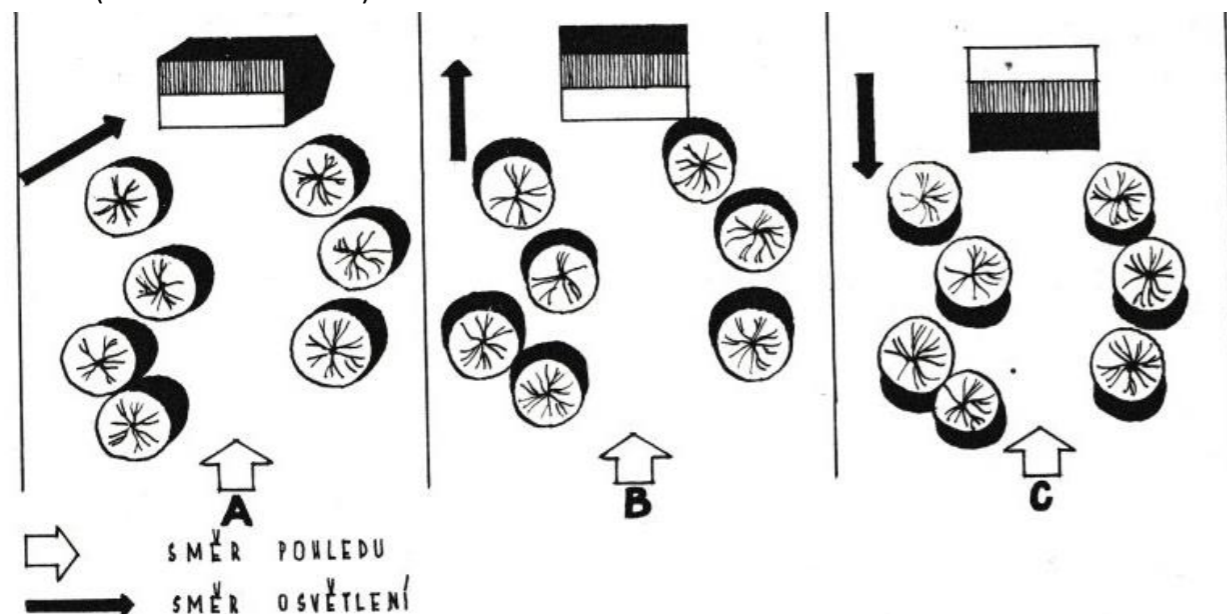
Harmonii a kontrast lze užívat odděleně nebo dohromady. Harmonický obraz je takový, ve kterém nevnímáme žádné výrazné odchylky. Jedná se o seskupení barev, světla, či linií. Harmonie je určitým opakováním, které však není nikdy úplné. Odchylka nesmí být příliš velká. Harmonické kompozice působí uklidňujícím dojmem. Kontrastem je naopak náhlá odchylka od celkového uspořádání obrazu, barev nebo forem. Příkladem je pohled z tmavého loubí do prosvětlené části prostoru. Kontrastovat spolu mohou plochy, linie, materiály, a dokonce i klid a pohyb v zahradě. Přerušení harmonie kontrastem působí jako oživení (Mareček at al. 1975).

Obr.č.8: Spojení harmonie a kontrastu A, B-pyramidální topoly kontrastující klidnému rovinatému okolí C, D-štíhlé jalovce kontrastující s harmonickým prostředím skalky (převzato z: Mareček at al. 1975)

3.1.7 Světlo, stín a barva

V zahradě nezáleží pouze na barevnosti konkrétního jedince, ale zejména na kombinaci barevných odstínů. Tyto odstíny se v závislosti na světle a stínu mohou měnit. Přírodní prvky působí z hlediska osvětlení zahrady různě. Nejsvětlejším prvkem je vždy obloha. Hned po obloze je vodní hladina. O něco tmavší jsou trávníky a opadavé listnáče. Nejtmavším prvkem jsou jehličnany, ze kterých je úplně nejtmavší tis. Využití světla a stínu je důležité i při řešení modelace prostoru. Nejvýhodnějším osvětlením prostoru je boční efekt. Největší hloubku má prostor, když jsou nejdelší stíny, to znamená ráno a večer. Zastínění prostoru přispívá k zvýšení intimity daného prostoru. Osvětlená místa působí optimističtěji na pozorovatele nežli místa tmavá. Pokud chceme vyzdvihnout dominantu, musíme jí umístit na světlé místo v prostoru (Mareček at al. 1975).

Obr.č.9: Vliv směru osvětlení A-ideální boční osvětlení, obraz je kontrastní B-shodou směru pohledu a směru osvětlení vzniká plochý obraz C-nevhodné osvětlení proti směru pohledu (převzato z: Mareček at al. 1975)

K barevnosti uvádí Řeháková & Stejskalová (2014), že barevnost na zahradě je velmi proměnlivou složkou. Od zbarvení listů na základě ročního období, tak na ozářenost povrchů a v neposlední řadě barva květů. Barevnost do prostoru vnášíme vegetačními i stavebními prvky. Můžeme použít harmonické pojetí s neutrální (achromatickou) barevností nebo barevnost kontrastní (chromatickou).

U barev je důležitá také jejich svítivost, tedy intenzita jejich působnosti. Za svítivé jsou považovány teplé barvy (červená, oranžová, žlutá) a opakem jsou barvy studené (modrá, zelená, fialová). Studené barvy ustupují barvám teplým (Mareček at al. 1975).

Dle Bärtels et al. (2015) pokud použijete v kompozici jen kontrasty čistě zářivých barev, bude kompozice působit křiklavě. Pokud máte rádi silný barevný účinek, musíte si dávat pozor na to, aby se dominanty vzájemně nepřebíjely. Výsledek by pak nemusel být esteticky vhodný. Vhodné je jednu z obou barev použít jen na malém podílu plochy. Jedna barva by měla zaujmout maximálně pětinu celkové plochy, čtyři pětiny by měla zaujmout barva druhá. Vložením plošky jedné barvy do barvy druhé dosáhneme skvělého efektu. V takovém případě budou barvy svůj účinek posilovat, ne přebíjet. Také je možné uplatnit zeslabení jedné barvy zesvětlením.

V menších prostorech je dobré použít maximálně dvě až tři barvy. Dobré je například kolem terasy použít červenou a oranžovou, dále po zahradě žluté a růžové tóny, na konci zahrady odstíny modré a bílé. Tyto barvy jsou zvoleny, protože červená a oranžová barva jsou blíže žluté a růžové, naopak modrá ukazuje na velkou dálku. Toto barevné rozložení je důležité v malých prostorech, jelikož pomáhá navodit dojem, že prostor je skutečně větší (Newbury 1999).

3.1.8 Pohledové vymezení kompozice

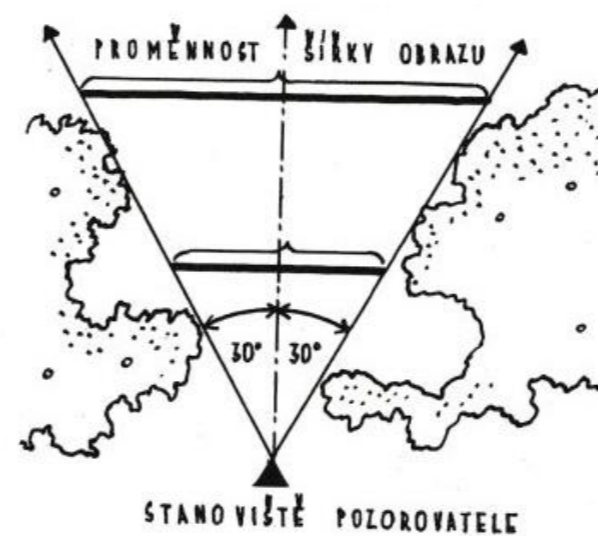
Mareček at al. (1975) rozeznává dvojí způsob prostorového vymezení. Je to kompozice zarámovaná, nebo izolace kompozice v prostoru. Oba principy lze použít současně.

Nejběžnějším způsobem vymezení kompozice je zarámování obrazu. Jedná se o vymezení kompozice kulisou na pravé i levé straně. Zvláště účinné je vymezení kompozice nahoře i dole. Tento způsob vymezení je vhodný zejména pro kompozice pozorované z jednoho místa. Rámování je zvláště účinné, pokud tvoří kontrast světla a stínu.

Vymezení kompozice její izolací v prostoru je založeno na položení kompozice samostatně v prostoru. Na první pohled je patrné odkud a kam sahá, není nutné ji rámovat. Čím prázdnější je prostor v okolí kompozice, tím více vynikne. Tento způsob je vhodný zejména, pokud počítáme s tím, že kompozice bude pozorována z více míst.

Celá pohledová osa může být zarámovaná bočními kulisami buď z keřů, nebo ve větších prostorech ze stromů. Bokem se mohou odehrávat další pohledy. Pro vyniknutí hlavní pohledové osy i vedlejších pohledů, je vhodné je pozorovat přes větší ústřední plochu. Tato plocha by měla být rovná, maximálně mírně zvlněná. Povrch může být tvořen různým materiálem, například trávníkem, který zároveň může být využit jako sportovní plocha, dále můžeme použít dlažbu, drobný štěrk, či vodní hladinu. Scenerie může být zarámována i shora, pomocí pergol, loubí, rámu s popínavými rostlinami, či větvemi stromů (Pavlačková & Pavlačka 2003).

Architektonické prvky mohou do zahrady vnést důležitý vertikální rozměr, mohou nám pomoci vytvářet prostorové iluze, orámovat, nebo naopak zakrýt výhled. Mohou nás po zahradě provést fyzicky, nebo jen pohledem (Šonský & Pospíšilová 2015).

Obr.č.10: Ideální šířka pozorované kompozice je dána šířkou našeho zorného pole (převzato z: Mareček at al. 1975)

3.1.9 Dojmová bohatost

Dojmová bohatost prostoru je založena pomocí čtyř principů. Je to množství a kvalita použitých prvků, jejich prostorové uspořádání, pohyb a osobitost řešení jednotlivých partií. Tím vzniknou zajímavé kompozice jak v detailu, tak i v celkovém prostoru. Osobitost řešení může obohatit rozmanitost zahrady ve smyslu zvláštních nálad, nebo pocitů, které člověk při průchodu prostorem může pociťovat (Mareček at al. 1975).

Tvar terénu je možné využít pro ozvláštňení celé kompozice. Zahrada ve svahu nám mnohdy nabízí zajímavé výhledy do krajiny. Výrazně svažité pozemky bude vyžadovat zbudování opěrných zdí a teras, aby mohl být plně využíván (Pavlačková & Pavlačka 2003).

Scott (1906) dělí zahradu na dvě důležité části kuchyňskou a ozdobnou. Zahrada má rodit plody, ale má být rodinně i obydlím. Rodina se musí potěšit pohledem na rostliny a stromy, které ale musí být i ozdobné.

Prostřednictvím zahradních zákoutí, průhledů, pohledových bariér a důmyslně vedených cest se zahrada vždy svým návštěvníkům ukáže z nového úhlu. Pro lepší působnost této rozmanitosti detailů a perspektiv by měla v zahradě vždy být nějaká útulná místa k posezení (Stoltenhoff 2013).

Dle Wirth (2015) je možné úpravami původního prostoru vytvořit účelné a současně pohledové prostředí, jak na řešeném pozemku, tak na jeho hranicích. Většinou jsou bohužel uplatňována rychlá řešení bez fantazie a bez využití možností, které se přímo nabízejí. Například zvlněné cesty vybízí k pomalé chůzi a tím i k rozhlížení se po okolí. Úpravami terénu je možné toto řešení ještě povýšit.

V zimě, či za deštivého počasí nebo v létě se můžeme koukat na svou zahradu jen z domu. Tomu se utváření zahrady také přizpůsobuje. Dlouhé optické osy z obývacího pokoje, či kuchyně, dávají plné uspokojení za nepříznivého počasí. Samozřejmě, že z jednoho místa nelze přehlédnout celou zahradu. To ani není žádoucí, protože má být zachováno určité napětí, které v pozorovateli vyvolává chuť jít do zahrady. Každá zahrada, či park by měly mít svá místa, které objevíme pouze tehdy, když vejdem do zahrady. Jestliže se pozemek svažuje od domu, pak je z domu méně pěkný výhled než na pozemek v rovině. Pohled na svažitou zahradu je totiž zkrácený (Noordhuis 1998).

3.1.10 Stupňování dojmů

Zahrada se skládá z mnoha dílčích kompozičních obrazů. Mezi dílčími zahradními obrazy panují vzájemné výtvarné vztahy. Je třeba, aby mezi nimi byly vytvořeny určité vztahy. Zahrada musí mít jednotnou působnost jako celek. Jednou z těchto dílčích partií je jeden důležitý útvar, který se jmenuje dojmová gradace. Celkovou dynamiku tak dělíme na začátek, vyvrcholení a závěr. Dojmová gradace souvisí se způsobem vedení zahradních cest. Principy dojmové gradace můžeme sledovat i v přírodě. Jako příklad můžeme použít procházku z nižších oblastí do hor (Mareček at al. 1975).

Dle Skleničky (2003) je gradace odstupňováním účinku kompozice směrem k místu, kde kulminuje. Jádrem kulminace bývá dominanta. Gradaci dělí na jednosměrnou, vícesměrnou, spojitou a horizontální.

Konkrétněji jednotlivé zvýšené valy musejí vzájemně harmonicky navazovat, případně se i prolínat tak, aby se konečný pohledový účinek opíral o výškové diferencované hmoty, tedy vyvýšeniny, malá údolí, stylizované prohlubně a sedla. Takto zvlněným terénem je přínosné vést pěšinu, která by umožnila sledovat modelace z opačné strany, objevovat stále nové pohledy a ujistit se, že nezakrývají zmíněné

hmoty. Cesta nás může také vyzývat k objevování zahrady, která se bude vinout a zpomalí naše kroky v místech, kde lze obdivovat krásný výhled nebo solitéru, zúží se při průchodu trvalkovým záhonem, aby nás vybídla v prohlídce jednotlivých rostlin, či v nás vzbudí zvědavost, když se ztratí za skupinou keřů (Šonský & Pospíšilová 2015).

3.2 Historie

Jako historickou kulturní krajinu označujeme územní celek vzniklý a utvářený dlouhodobou cílevědomou lidskou činností. Tato činnost probíhala za účelem kulturní a hospodářské kultivace prostředí. Území historicky související s kulturním vědomím národa, či lidstva. Je možné takto označit krajiny, které jsou důležitým svědectvím, objekty studia a porozumění historie kultivované krajiny, svědectvími činností různých kultur při osidlování krajiny (Hendrych 2000).

V každé budově je vepsán stavební sloh doby jejího vzniku. Jednodušší byla tato otázka v dobách, kdy stavební slohy ještě existovaly a kdy bylo povinností stavitele stavět v duchu daného slohu (Hála 2017).

Dle Skleničky (2003) krajinářské úpravy, či úpravy parků a zahrad v dnešním pojetí navazují na dlouhou historii tohoto oboru. Na jeho vývoji od neolitu po současnost, na specifika kulturních oblastí, etapy vývoje a slohů. Postupně se kromě funkčního poslání začíná vědomě uplatňovat estetický prvek. Teoretická východiska jsou představována několika dílčími obory. Počínaje estetikou, přes botaniku a dendrologii, disciplínu zahradní, či krajinné architektury. Řada výsledků těchto východisek snese srovnání s významnými díly sochařskými, nebo s obrazy, jako s uměleckými díly.

Pro doplnění Otruba (2002) dodává, že při obnově historických parků je jedním ze základních úkolů uvolnění pohledů a výhledů.

Historie místa má vliv na genius loci, tedy duch místa označuje, čím místo je, nebo čím chce být. V genu loci po staletí hledají inspiraci spisovatelé, skladatelé i výtvarní umělci. Ochrana ducha místa znamená konkretizovat jeho podstatu ve stále novém historickém kontextu. Dějiny místa by měly tvořit jeho seberealizaci. Někdy je duch místa postřehnutelný jen díky poutu člověka k určité krajině, jindy je výrazný tak, že se stane středem zájmu turistů (Norberg-Schulz 1980).

3.2.1 Egypt a Orient

Architektura starého Egypta se datuje do dob 2900-700 př. n. l. V této době naplňuje architektura především lidské bezpečí. Města a vesnice jsou v této době vymaněna z přírody. Z této doby však do dnešních dob přetrvaly zejména náhrobky sloužící ke kultovním účelům, pyramidy (Breitling et al. 2009).

Země Nut byla spojena s nebem Geb. To přineslo bohy, čímž došlo ke vzniku života. Země se stala základnou a uspokojila potřeby nebe. Nebe má kosmický význam, včetně deště. Hora v jejich vnímání patřila zemi, ale zvedající se k nebi. Místa na horách byla vnímána jako rozhraní mezi nebem a zemí. Skály a hory jsou tvořeny kameny, které jsou stálé a pevné (Norberg-Schulz 1980).

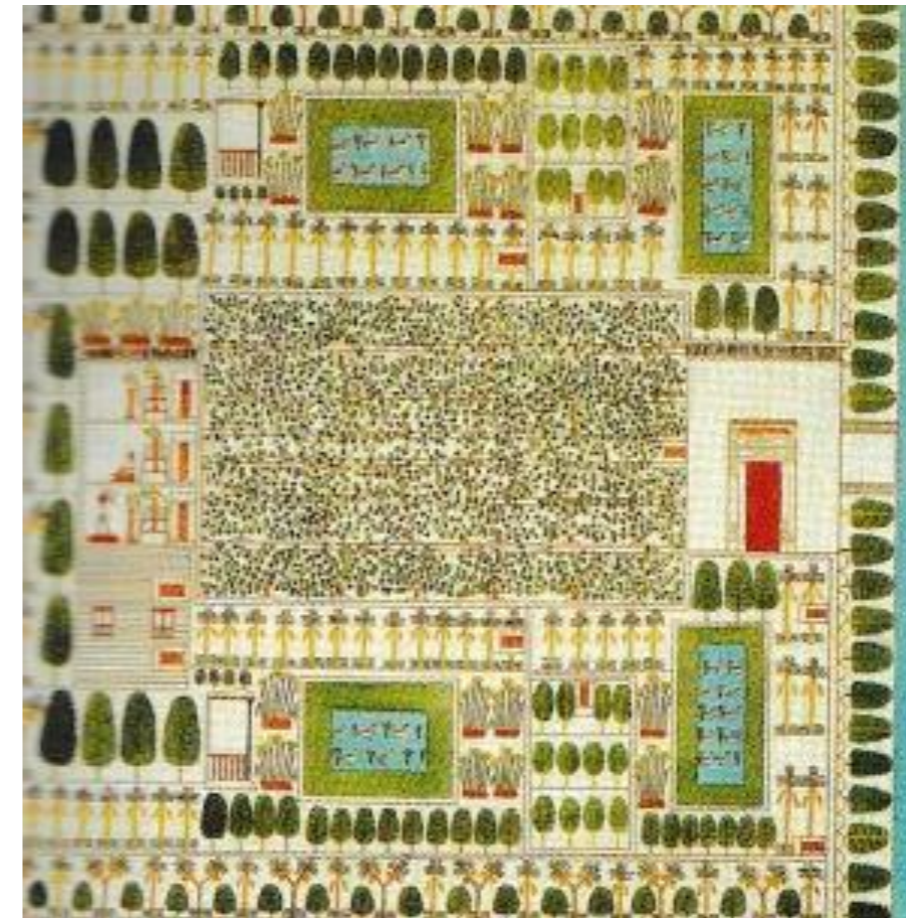
Kalusok (2003) popisuje, jak k chrámům vedly aleje lemované stromy a sfingami. Uvnitř těchto chrámových komplexů byly zařizovány posvátné háje. Na soukromých zahradách byl centrálním prvkem bazén, který byl osázen jedním druhem rostliny, vždy v pravidelných rozestupech. V Mezopotámii tvořil centrum města zikkurat, což byla nepravidelná stupňovitá pyramida na jejíž horní terase se tyčila chrámová věž. Mezi nejznámější zahrady v Mezopotámii patří vysuté zahrady Semiramidiny, které nechal vystavět král Nabukadnesar II. Asyrští králové zase sbírali rostliny a v městech nechávali vystavět zahrady a parky. Perské zahrady byly zásobovány vodou z vodních kanálů, podél kterých se táhly pásy zahrad.

Ve vztahu ke krajině se v Mezopotámii předpokládá, že zahrady se vyvinuly v pravidelně geometricky založené prostory, které jsou obehnané zdí. Z ústředního pramene vedly čtyři kanály,

symbolizující řeky života, které byly lemované posvátnými stromy. S rostoucím bohatstvím se tyto zahrady začaly měnit v rozlehlé sady se systémy zavlažovacích kanálů, které tvořily hlavní osu s palácem, či pavilonem. Jako nejdůležitější se tváří zřejmě pravidelně rozmístěné množství stromů poskytujících dostatek stínu a příjemnější klima. Často to byly platany, kdo stínil pavilonům. Cypřiše symbolizovaly smrt, a naopak ovocné stromy představovaly plodnost a život (Hobhouse 1992).

Dále Pacáková-Hošťálková et al. (1999) popisuje babylonské a syrské zahrady, které byly oproti egyptským zahradám budovány na návrších. Japonské a čínské zahrady nejsou čitelné bez znalosti mentality těchto zemí. Tyto zahrady však oproti egyptským a babylonským byly více přírodní a rozvolněné. Vznikaly zde buď zahrady s umělými pahorky, nebo rovinné zahrady. Hojné zastoupení má v tomto typu zahrad i voda.

Jedním z prvních děl, které lze označit jako dílo západní krajinářské architektury, je chrám bohyně Hatšepsut. Djeser-Djeseru, místo, kde chrám stojí je místem hluboce symbolickým. Vyniká zde citlivé zakomponování stavby a celého areálu do krajiny. Navázání tří teras, zdobených zdí s horizontálními liniemi pilířových koridorů. To vše vytváří krásu rezonující i kontrastující se strukturou skal hornaté stráně, kde se chrám nachází (Pijoan, 1961)

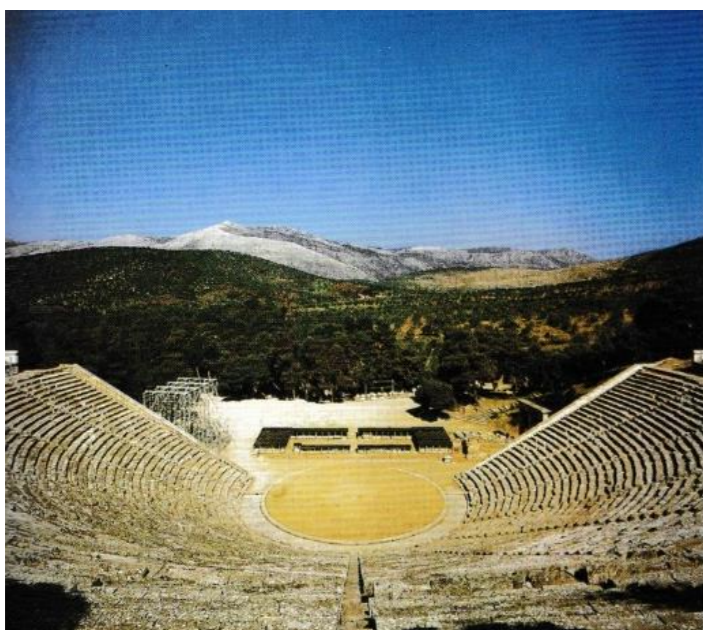

Obr.č.11: Egypťská zahrada vysokého hodnostáře (převzato z: Kalusok 2003)

3.2.2 Řecko a Řím

Období klasického Řecka a Říma se datuje do dob 800-30 př. n. l. Architektura říše římské se datuje 300 př. n. l. – 300 n. l. V této době vnikl například Epidauros, tedy půlkruh mramorových lavic převyšující

dané místo, který je přizpůsoben terénu stoupajícího svahu. Tím se před návštěvníkem otevírá velkolepé panorama směrem přes budovu divadla k jihu do peloponéské krajiny. V těsném sejetí s přírodou diváci sedávali původně na zemi pod otevřenou oblohou. Kamenná cavea je tribuna se soustředěně stoupajícími řadami lavic. Toto divadlo se obešlo bez nákladných budov. Emancipovaný člověk v klasickém Řecku stavěl chrámy, které nevnucovaly žádný předepsaný líc a ctily svobodu pozorovatele. V Římě se jedním z nejmonumentálnějších prvků stalo Koloseum. Je to ohromný kamenný amfiteátr pro konání zápasů. Má promyšlený systém stupňovitěho hlediště, podobný dnešním stadionům (Breitling et al. 2009).

Obr.č.12: Epidauros vzniklý okolo roku 350 př. n. l. (převzato z: Breitling et al. 2009)

Obr.č.13: Koloseum (foto: vlastní 2018)

Římané při tvorbě cest a silnic poukazovali na ojedinělá místa. Cesty sloužily nejen dopravě, ale i k propojování těchto míst. Během vojenských tažení vojevůdců se leckdy setkáme s vnímáním a doceněním míst s velkým rozhledem. Příkladem je Hanibalův přechod přes Alpy, nebo Hadriánův výstup na Etnu (Stibral 2005).

Dále k Římu Kalusok (2003) o lidech, kteří neměli zahrady u domů, mohli využívat veřejné zahrady poblíž gymnázií, tedy sportovišť. Tam se nacházely parky, kolonády, promenády a aleje. Pro sportoviště byly typické kolonády, které přetrvaly ve formě peristylů, které trvale ovlivnily podobu římských zahrad městských domů. Pro peristylové zahrady je typické jejich umělecké spojení s architekturou domů. Jednalo se o rozšířený obytný prostor směrem ven a tím začal první krok ke zřízení okrasné zahrady. Římský svět zahrad tvořila i umělecká díla, konkrétně malby na stěnách. Zdi úzkých dvorů byly pomalovány rostlinami pro simulaci zahradní krajiny. Takové malby vznikaly i uvnitř římských domů zahradní pokoje, které vytvářely dojem rajske zahradní krajiny.

V Řecku byl centrem paláců rozlehlý dvůr, na němž se zřejmě odehrávaly náboženské sportovní hry, které jsou známé z nástěnných maleb. Římská města a vojenské tábory jsou vystavěny do pravidelného šachovnicového půdorysu. V průsečíku severojižní a západovýchodní osy vnikala náměstí, fóra (Černá 2008).

Konkrétněji o řecké posvátné architektuře Jellicoe (2006) udává, že oslavuje a zkoumá charaktery bohů, nebo jejich skupin z jejich specifického místa. Iónský chrám symbolizoval posvátný háj a sloupy

připomínal kmeny stromů. Chrám byl sídlem boha a symbolizoval různé principy a leckdy i celou rodinu bohů. Dórský řád odkazoval na principy mužské, Iónský ženské a Korintský dívčí. Řekové ukázali cit pro vnímání krajiny, přírody a architektonického díla, kterými jsou chrámy a divadla. Umísťovali je do přírodních scenérií a panoramat. Architektura tak získala rovnováhu mezi přírodou a člověkem. Akropole, město na vrchu kopce. Ze slova Akron znamenající vrchol a Polis, znamenající město. Amfiteátry jsou jedním z nejlepších příkladů zasazení stavby do krajiny. Řekové uměli velmi dobře využít přírodních dispozic svahů a skal pro hlediště a scenerie krajiny, které se staly dokonalým pozadím jeviště. Jejich cit, výběr poznání a vyjádření ducha místa je jedním z největších odkazů Řeků pro úpravu krajiny. Díky nim se stává lidské dílo její organickou součástí.

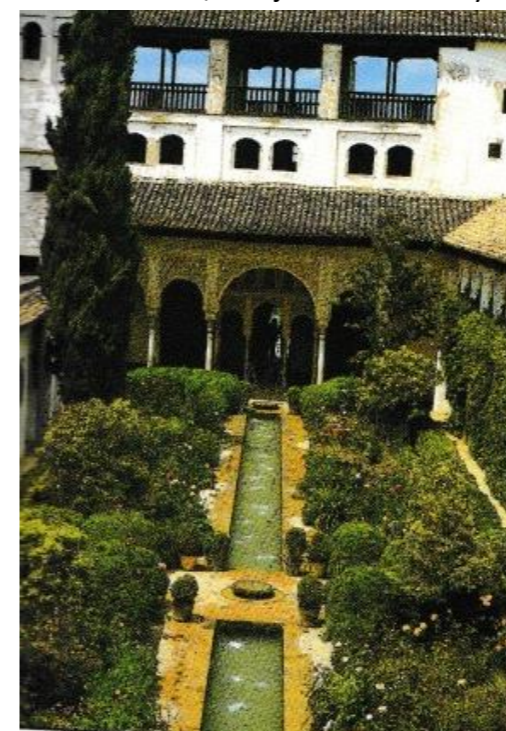
Ve venkovských sídlech Řecka byla okolní krajina vtahována do koncepce a kompozice zahrad. Tvořila přírodní rámec celého díla. Pro stavbu vil byla vyhledávána místa na mírném svahu, kde byl dobrý rozhled do okolí. Ideálně na moře a pohoří. Bližší propojení krajiny, či zahrady s architekturou je zřejmé v prostoru peristylů a atrií, které jsou rozšířením obytného prostoru (Stibral 2005).

3.2.3 Byzanc a Islám

Dle Breitling et al. (2009) byzantská architektura měla vliv v letech 300-640. Islám měl vliv v období 622-1600.

V byzantských zahradách byla oblíbeným prvkem terasa s vyhlídkou na zahradní plochu, kde v trávniku kromě růží byly i rostliny ve kbelících s trpasličími palmami a datlovníky (Pacáková-Hošťálková et al. 1999).

Zahrady Generalife v Andalusii jsou nejstarší a nejkrásnější dochované arabské zahrady ve Španělsku. Vznikly na vrchu nad Alhambrou ve 14. století jako letní sídlo sultána z Granady. Terasy a atria s kašnami a vodními kanály se táhnou dolů po svahu. Mezi dvěma pavilony se rozprostírá zahradní dvůr Patio de la Ria, kde jsou úzké kanály lemované květinovými záhony (Kalusok 2003).

Obr.č.14: Zahrady Generalife (převzato z: Kalusok 2003)

3.2.4 Středověk

Ve středověku rozlišujeme několik slohů. Prvním z nich je sloh románský, který působil v letech 750-1250. Dalším, velmi důležitým slohem je gotika. Ta trvala v časovém horizontu let 1130-1500 (Breitling et al. 2009).

Románské kostelíky jsou rozsety po celé České republice a většinou stojí osamoceny v krajině, jelikož původní dvorce a osady k nim patřící, dávno zanikly (Černá 2008).

V raném středověku byl kostel většinou jedinou kamennou stavbou v okolí a jeho věž se stala orientačním bodem pro všechny, kteří přicházeli zdaleka. V neděli se v něm scházeli všichni obyvatelé města. Také středověké hrady dodnes představují výrazné dominanty. Středověké hrady se staly nedílnou součástí evropské krajiny. Vertikální dominanty gotických sakrálních staveb ve městě se staly impozantními vrcholy a uzlovými body krajiny (Kupka 2010).

Kromě užitkových zahrad byly ve středověku také velmi významné dle Kalusok (2003) první libosady. Zahrada byla čtvercového tvaru. Důležitým prvkem byl trávník a v něm zasazené stromy tvořící stín. Po krajích byly záhony s vonnými rostlinami a na konci byla vyvýšená lavice z trávy. Dalším významným prvkem byla voda v podobě kašny.

Čtvercová geometrie užitá v zahradách těchto dob se jevila jako symbol boží dokonalosti. Na kláštery navazovaly produkční zahrady a sady, které využívaly přirozených terénů krajiny a byly více či méně jednoduché (Turner 2004).

V pozdním středověku vzrostla obliba střihaných stěn a bludišť, labyrintů, ve kterých se vracel antický mýtus o Theseovi, který díky Ariadnině niti našel správnou cestu (Pacáková-Hošťálková et al. 1999).

Obr.č.15: Zřícenina gotického hradu Trosky jako dominanta krajiny (foto: vlastní 2016)

3.2.5 Renesance a manýrismus

Období renesance se datuje na roky 1420-1620. Konkrétně raná renesance 1420-1500. Raně renesanční palazza se otevírá směrem do vnitřního pravoúhlého nádvoří, které je lemováno arkádami a lodžemi. Toto architektonické uspořádání projevuje odmítavost směrem ven a otevřenost vůči sobě. Na toto období navazovala vrcholná a pozdní renesance, tedy manýrismus probíhající v letech 1500-1600. V této době přichází na řadu zdokonalené možnosti perspektivního klamu. V období renesance se mírou všeho stal člověk, tedy pozorovatel. Tím se stává měřítkem architektury schopnost vnímat prostor. Na řadu přichází perspektivní klam, tehdy, když architektura z důvodu zejména nedostatku místa nemá možnost zcela a přímo zprostředkovat zážitek z určitého prostoru. Příkladem je třeba představa chórového prostoru pouze malbou na kostele Santa Maria presso San Satiro v Miláně. Renesance na sever od Alp se začala projevovat od roku 1520 a působila do roku 1620 (Breitling et al. 2009).

Renesanční umělci brilantně ovládali anatomii, zákonitosti osvětlení i perspektivu a soustředili se na zdůraznění ideální vznešené krásy, ti největší se však soustředili na umělecké vyjádření duchovního obsahu (Černá 2008).

Teoretickým podkladem pro stavbu renesančních měst se stal traktát Leona Batisti Albertiho-Deset knih o stavitelství, který v mnoha odvoláních ukazuje na Vitruviovy spisy. Pasáže z Vitruvia povzbuzovaly bádání o architektuře primitivních civilizací a jejich konstrukčních návycích (Lecoq 1991).

Stejně jako Plinius chce i Alberti, aby vila postavena na mírné vyvýšenině, aby byla lehce dostupná, zaručovala zdravé klima a výhled do krajiny. Dále musí být obklopena kvetoucími loukami a čistými prameny. V rané renesanci měly dům a zahrada tvořit jeden celek. Jsou propojeny lodžemi a terasami. Přesné pravoúhlé rozdělení zahrady odráží studium matematiky a perspektivy, což tvořilo základ stavebního umění té doby. Renesanční zahrady byly typické členěním na terasy, které byly propojené schody a rampami. Typickým rysem renesančních zahrad jsou vodní řetězce protknuté vodotrysky a fontánami. Pro manýristické zahrady jsou doplněny různé sošky rozmístěné po zahradě. Anglické renesanční umění je typické uzlovými záhony a vyhlídkovými kopci (mounts), které byly tvořeny uměle například postavením z cihel zasypaných zeminou. Vnitřní prostory těchto kopců byly dobře izolované a mnohdy sloužily jako lednice. Někdy byly zevnitř i pomalované, nebo zdobené sloupy s příslušnými erby (Kalusok 2003).

Kupka (2010) připomíná vysoké věže renesančních radnic převyšující zástavbu ve svém okolí a dominující městské siluetě. Připomínaly moc a sebevědomí velkých měst. V tomto období také vnikají rozlehlé plošné dominanty v podobě velkých rybníků a jejich soustav, které zdůrazňují jedinečnost krajiny, jako je například Třeboňsko.

Většina architektů využívala svého umu pro návrh architektury stavby, ale i zahrady. Záměrně vyhledávali místa s výhledem a současně tak, aby konkrétní místo bylo viditelné z okolní krajiny. Nejoblíbenější polohou tedy je poloha ve svahu, kde je bezchybný kontakt s okolním prostředím i přes hraniční zdi. Hornatá krajina s množstvím výhledů, přeměněná tisíciletou kulturou na úrodnou a opticky celistvou, údolí mající přirozené poit de vue, tvořící městy, nižší vrchy nemající utlačující sílu s plochými stráňkami s vinicemi. To bylo to, co lákalo k zakládání venkovských sídel ve svazích (Wirth 2007).

Detailně udávají Mosser & Teyssot (1991), že jsou definovány dvě od sebe neoddělitelné role zahrady. Užitkovou funkci doprovází funkce estetická, myšlenková. V zahradě se střetávají kultura a

příroda. Zahrada by teoreticky měla být blízko potoka, nebo řeky pro zavlažování. Svahy se skalami poskytovaly ideální ochranu i zákoutí. Centrum zahrady bylo sídlem moudrosti boží, stejně jako v lidské duši.

Obr.č.16: Parter zahrady Vily Lante (převzato z: Kalusok 2003)

3.2.6 Baroko a rokoko

Baroko a rokoko byly v čele dění v letech 1600-1780. Hlavním cílem této doby bylo oslovit smysly pozorovatele a zmást ho. Například použití podélné stavby kostela, kdy se pohled návštěvníka upírá kupředu, stejně jako při triumfálním průvodu. Velkou hrou s pohledem diváka je Berniniho náměstí sv. Petra v Římě. Náměstí je koncipováno jako divadelní scéna. Jevišťem je prostor lehce vybíhající ke kostelu. Průčelí chrámu je jako kulisa, podpořená řadou sloupů, které se ke konci lehce rozbíhají od sebe. Z náměstí se otevírá pohled na nenápadně vyvýšenou a rozšířenou perspektivu, tvořící chrám ještě mohutnějším a lehčím. Je zde použit model středové perspektivy. Barokní zahrada buď zlehka stoupá směrem k zámku, nebo je se zámkem propojena mezičlánkem v podobě terasy s venkovním schodištěm (Breitling et al. 2009).

Barokní kostely, byly uměle zasazované do krajiny, stvrzovaly ideologický monopol katolické církve. Krajina této doby začíná být ovládána monumentálními kostely a drobnou sakrální architekturou. V našich končinách vzrostl počet poutních míst. Mnoho poutních kostelů je zasazeno do krajinného rámce a vytváří kulturní dominanty propojené hvězdicovitou sítí cest s průhledy na chrám. V baroku se objevují také rozlehlé zámecké areály, které vedly až ke komponování celých krajin (Kupka 2010).

Dle Černá (2008) je španělská barokní architektura význačná svou zdobností. Exteriéry i interiéry jsou přeplněny svými dekoracemi. Současně však budovy vynikají svou malebností a zasazením do krajiny, jako například katedrála v Santiagu de Compostella. V českých zemích byla většina děl barokní architektury od autorů z ciziny, většinou se jednalo o italské architekty. Postupně bylo na práci vidět, že jsou architekti schopni své dílo vkusně začlenit do daného městského prostředí, nebo i krajiny. Tím vznikaly velmi pozoruhodné dominanty.

Dále Kalusok (2003) o rokoku v zahradním umění zdůrazňuje, že obsahovalo rafinovaný systém a množství různých pohledových os a příčných spojení, které zahradu opticky zvětšují a umožňují v malém areálu dlouhé procházky. Uspořádání zahrad tak, aby připadaly větší, než jsou, bylo jedním z nejdůležitějších požadavků na zahrady 18. století. V parku v zámku Benrath v Düsseldorfu navazuje tříosé schéma navazující bezprostředně na zámek a určuje tak uspořádání parku do dominující střední osy a dvou dlouhých diagonál, které v divákovi vzbuzují dojem dálky.

Dle Pacáková-Hošťálková et al. (1999) je propojení barokní krajiny a zahrady podpořeno dlouhými alejemi vybíhajícími do okolní krajiny.

Jedním z nejvýznamnějších parků v historii je Versailles. Je významný svým rafinovaným perspektivním systémem cest, průseků a kanálů, který vede jak pohled, tak krok návštěvníka zahrady, byl ve Versailles podpořen tím, že zámek tvoří lehce zvýšený střed z celkové plochy a z teras na zahradní straně se tak přichází může pokochat pohledem na celý areál parku. Dominantně působí hlavně střední osa s Grand canalem, který se opticky rozlévá do nekonečné dále a připomíná tak nadvládu Ludvíka XIV. Od Grand canalu pak vychází paprskovitě diagonální průseky, které tvoří takzvanou Husí stopu vedoucí do lesních částí parku. Park a celkově barokní zahradní architektura je význačná svým propojením s krajinou. Dalším prvkem barokních zahrad jsou barevně a složitě tvarované záhony ležící přímo pod okny, či terasami zámku tak, aby jejich krása šla obdivovat pouze shora. V těchto zahradách měla velký význam socha, která tvořila průsečík cest, které byly členěny geometrickým systémem. Terasa určuje začátek zahradní promenády, která na konci cesty tvoří zorný bod, tedy point de vue, který s vodními kouzly krásí studny a grotty. Naopak než ve Versailles, kde cesty končí v rovině a nekonečnu v zahradě La Granja se cesty nerozprostírají na rovině, ale stoupají podle italského vzoru, aby pak končily v panoramatu hor (Kalusok 2003).

Obr.č.17: Plán Versailles na rytině z roku 1705 (převzato z: Kalusok 2003)

V našich zemích významná podzámecká zahrada v Kroměříži vznikla současně s hlavními parcelami na zámku po roce 1680. Zpočátku měla geometrické formy, jehož podoba se v následujících letech pod vlivem francouzského zahradnického umění měnila. Nejdříve došlo k přeměně na anglický romantický park, později pak celý prostor získal přírodní až krajinářskou podobu. Velký podíl na vzhledu zahrady měl architekt Antonín Arche, který využil starších staveb, ke kterým přidal nějaké další. V části vytvářené z pravidelně utvářených broderií, zaujímá dominantní postavení osmiboký pavilon z roku 1668. V zahradě nechybí kašny, fontány, ani oranžerie, voliéra, či králičí kopec (Hora-Hořejš et al. 1997).

Obr.č.18: Zahrada v Kroměříži (foto: vlastní 2016)

Otruba (2007) uvádí jako jeden z nejkrásnějších parků České republiky, zahrady zámku Františka Antonína Šporka, Kuks. Nalezneme tu jedno z nejpozoruhodnějších děl baroka a filozoficky ztvárněnou krajinu. Park byl rozdělen na dvě proti sobě ležící části. Na levém břehu Labe byly slasti světské v podobě lázní, nebo hospod a zámku samotného. Pravý břeh byl věnován věcem náboženským, jako jsou špitál, kostel a rodinná hrobka. Tyto dva břehy byly spojeny mostem. Park je taky neobvyklý díky sochám Matyáše Bernarda Brauna, které se propsaly až do krajiny. Nejznámější sochy jsou sochy cností a neřestí, kterých je celkem 24. Sochy dokonale splynuly s geniem loci místa a vnikla tím krajina, naplněná myšlenkami a určená k přemýšlení. Park je nedostižný ve své prostorové a architektonické kvalitě, které podporuje mnoho výhledů na zámek z okolí, podpořené cestami.

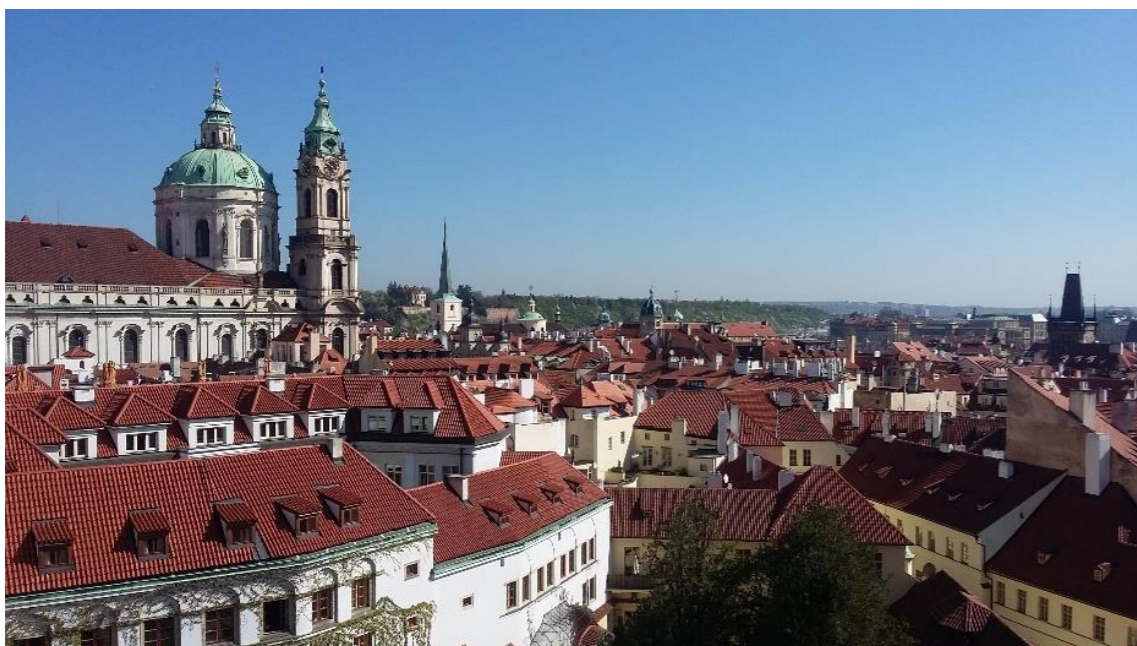
Obr.č.19: Kuks (foto: vlastní 2018) Obr.č.20: Bylinkové zahrady Kuksu (foto: vlastní 2018)

Jako další zahrady zajímavé svými výhledy jsou Ledeburské terasy. Již v renesanci byla na jižním svahu založena trasová zahrada. V roce 1729 byly zahrady upraveny. S palácem je spojena salou terrenou, před níž je osově členěný parter. Na terasové zahrady, na které se vstupuje levým schodišťovým ramenem, jsou přísně symetricky uspořádány, zpřístupněny schodišti s kbelíkovou výzdobou. Podesty s vyhlídkovými plošinami, poskytují pohledy na panorama Prahy. Nejvyšší terasa končí polygonálním pavilonem. Zahrady byly obnovovány na konci 20. století. Vycházelo se z předpokládané podoby.

Obr.č.21: Ledeburské terasy (převzato z: Otruba 2007)

V Praze se nachází ještě jedna zahrada zajímavá svými výhledy, a tou je zahrada Vrtbovská. Autorem je František Maxmilián Kaňka, který ve spolupráci se sochařem Matyášem Bernardem Braunem vytvořil zahradu velice zajímavou ve velice náročném terénu a omezeném prostoru. Zahrada se směrem nahoru od paláce se klínovitě zužuje. Je složena ze tří teras, které jsou propojené schodišti. Zahrada se zužuje do prolamované dekorativní stěny s grottou. Tato obloukovitá kulisa, zvaná teatron, pohledově uzavírá celou kompozici. Po vystoupení na nejvyšší terasu se návštěvník může kochat pohledem na barokní Prahu. Chrám sv. Mikuláše bude mít na dosah.

Obr.č.22: Výhled z Vrtbovské zahrady (foto: vlastní 2017)

3.2.7 Krajinářské zahrady a parky 18. století

V 18. století doznívalo ve světě rokoko. V letech 1750-1840 měl vliv na architekturu klasicismus. Stavby byly nadále přísně symetrické. Průčelí bylo často zdobeno portikem, často se ustupovalo od zdůrazňování střední osy, třeba když za budovou byla ještě sloupová síň (Breitling et al. 2009).

V Anglických krajinářských zahradách byly používány principy Williama Kenta, kterým je například skrytá hranice pomocí vodních příkopů, které tvořily dojem jemného přechodu do okolní krajiny. Dále bylo zrušeno geometrické členění cest a koruny stromů se již nezastříhovaly. Místo rovného vedení pohledu alejemi se kladl důraz spíše na panoramatické pohledy, které se před návštěvníkem malebně prostíraly. Pohledové osy, které se stejně jako v barokní architektuře nevážou na cesty, vedou oko návštěvníka na příjemně rozmístěnou architekturu, či na vybrané, malebné pohledy na krajinu. Zajímavou úpravou z tohoto období je také vzniklá zahradní krajina u Wörlitzkého jezera v lužní krajině navazující na Labe. Zde se krajina otvírá návštěvníkovu oku nejen při jejím procházení, ale i díky dobře položeným pohledovým osám, jenž z jednoho bodu umožňují široký rozhled do okolní krajiny (Kalusok 2003).

Mičola & Šimečková (2017) dodávají, že krajinářské parky zůstávají oddělené od zahrady, ale otevírají se do něho průhledy. Později se ideová hranice mezi parkem a zahradou zmenšuje. Zahrada je již omezená jen příkopy a výhledy se stávají širšími. Nakonec i park proniká do zahrady a nutí ji se uvolnit.

Jako příklad realizace v České republice poslouží park a zahrada ve Veltrusech, které vznikly kolem letohrádku, krátce po jeho dostavbě, ale nezaujímal velkou plochu. Teprve v roce 1784 za Jana Rudolfa Chotka založil zahradník Richard van der Schott novou zahradu v krajinářském stylu. Od roku 1792 je celý rozlehlý areál zámku a jeho zahrady, ohraničené jako ostrov ramen Vltavy, doplňovaly ho různé příležitostné stavby. Nejstarší altánky doplňující park navrhoval pražský architekt a stavitel Matěj Hummel. V parku se nachází například dochovaný Egyptský kabinet se sfingou z roku 1820, ze stejné doby pochází i gotická stavba mlýnu, zvaná Červený mlýn. Velmi poutavým prvkem v parku je přístupová alej směřující od Červeného mlýna k čestnému dvoru (Hora-Hořejš et al. 1997).

Obr.č.23: Zámek Veltrusy (foto: vlastní 2016)

Dalším příkladem je zámek a park Krásný Dvůr. Větvička (2019) uvádí o zámku Krásný Dvůr, že už kdysi stál na okraji velkého parku, jemuž předsoučasný stav dali i Černínové. Jedná se údajně o jeden z nejstarších anglických krajinářských parků u nás. V parku se nachází novogoticky vystavěná vyhlídková věž s ochozem na nejvyšším místě parku. Park plně využívá členitost terénu a jeho přírodní charakter a je doplněn o řadu romantických prvků. V parku jsou respektovány staré stromy, kontrastní bezlesí a otevřené palouky díky návrhu architekta Frödische. Zámek stojí na okraji parku. Orientace zámku neumožnila zahradníkovi použít dlouhé průhledy, tedy prospekty. Došlo tedy k zajímavému řešení, jehož torzo je viditelné dodnes. Od hlavní brány se rozbíhá vějíř průhledů, které nejsou jako obvykle otevřeny v lesnatém prostoru, ale jako cesty vybíhají do otevřených polí. Pro zdůraznění vidlice prospektů byly podél ní vysázeny aleje.

Obr.č.24: Krásný Dvůr (foto: vlastní 2019)

Jedním z největších děl krajinářské architektura je u nás Lednicko-valtický areál. O Lednicko-valtickém areálu Větvička (2019) uvádí, že se jedná zejména o přeměnu bažinaté krajiny v krajinářský park, volně přecházející do okolí hospodářské krajiny. Areál má rozlohu 270 ha. Po parku jsou rozprostřené rozmanité drobné stavby, jako jsou v dlouhém průhledu dominující minaret, nebo umělá ruina Janova hradu. Dále rozmanité chrámy a objekty, kterými jsou Apollonův chrám u Mlýnského rybníka, či pavilon se sousoším nedaleko rybníka Prostředního, nebo Hraniční zámek u vtoku do rybníka Hlohoveckého. Dále vyhlídková kolonáda na Reistně nad Valticemi. Významným prvkem je skleník z roku 1850. Zahrada je plná sbírkových stromů.

Obr.č.25: Pohled z minaretu na Lednický zámek (foto: vlastní 2018)

3.2.8 19. století

Klasicismus v 19. století byl ještě na scéně do roku 1840. V období 1840-1900 byl hlavním architektonickým směrem historismus a inženýrská architektura (Breitling et al. 2009).

Kromě lidových sadů byly promenády v 19. století důležitou součástí tvořené na městských opevněních, valech, nebo podél řek. Procházky po promenádách byly důležitou součástí tehdejší městské zábavy. Kvůli možnému průjezdu kočárem byly zakládány široké bulváry lemované stromy a prostorná umožňující kočárům jejich otočení, ze kterých hvězdovitě vybíhaly aleje. Ke konci 19. století vznikl spor mezi příznivci krajinářské architektury a pravidelných zahradních úprav. Hnutí Arts & Crafts bylo zastáncem propojení domu se zahradou docílené rovnými cestami a přesnými pohledovými osami. S hnutím úzce souvisel William Morris a Gertrude Jekyll. Svou prací vyzdvihovali přísnou geometrii, dlouhé pohledové osy, zastřižené živé ploty a tím se stali důležitým impulsem pro zahradní umění na počátku 20. století. Od zahrad geometrické secese až po klasickou modernu Bauhausu (Kalusok 2003).

Jedním z významných prvků této doby bylo postavení Eiffelovi věže roku 1889 se svou výškou 305 m, díky čemuž byla svého času nejvyšší stavbou světa. Dokázala, že kovový skelet může nést velmi vysokou konstrukci (Cragoe 2007).

Obr.č.26: Plán dvorní zahrady v Düsseldorfu představující jako raný příklad veřejné promenády (převzato z: Kalusok 2003)

Obr.č.27: Rodmarton Manor jako typická zahrada Arts & Crafts (foto: vlastní 2020)

3.2.9 Secese a moderna

Na přelomu 19. a 20. století měla velký vliv secese. Toto období mělo v různých zemích různá jména a zformování. Je známo, že výtvar závisel na konkrétním umělci. Dále se začala řešit tvorba zahradních měst (Breitling et al. 2009).

Domácí zahrady tohoto období byly geometricky členěné většinou na čtyři části křížením přímých cest. Osově průhledy byly převzaty zejména z italských renesančních zahrad a zdůrazňovány byly pomocí oblouků, loubí a pergol. Zahrada měla historizující charakter a novinkou zde byla převládající bílá barva, kterou bylo natíráno zejména loubí. Petr Behrens našel inspiraci v secesi a začal ve své tvorbě omezovat geometrické formy. Jeden z nejvýznamnějších tvůrců secesních zahrad byl Katalánc Antonio Gaudí. Jeho tvorba je znát zejména v Barceloně, kde je pro jeho práci velmi význačný Park Güell, který se stal prvním umělecky pojatým parkem 20. století. Park se rozprostírá po poměrně svažitém prostoru, který je obohacen pohledy na Barcelonu. Později se městské parky začaly měnit ve volné plochy tvořící prostor zejména pro sportovní aktivity a volný pohyb lidí. Architekti Bauhausu se zahradou v propojení s klasickou architekturou již příliš nepočítali. Vytvořily se dva odlišné obory architektury. Le Corbusier si stála za tvrzením, že aby se krajina dodala na vážnosti, musí dostat rozměr. Pohled do dálky se tedy musí uzavřít zdmi, které jsou přerušeny a tím dávají výhledu volnost jen na konkrétních strategických bodech. Jeho domy měly velká okna, která podporovala pohled na krajinu (Kalusok 2003).

Obr.č.28: Park Güell (foto: vlastní 2019)

V období funkcionalismu v prvních dvou desetiletích 20. století, byly užitkové funkce promítnuty do vzhledu stavby, estetická funkce z nich následně vyplynula sama. Ne každý to však dodržoval. Le Corbusier razil názor, že stavba by měla být vysunuta nad terén a tím se zachovala zeleň. Zeleň měla být i na střešních zahradách. Okna podle něj měla být široká, v pásech, nebo nahrazena volným průčelím. To z důvodu přímého slunečního světla a výhledu na oblohu i na stromy. Tím položil základ zásad pro moderní architekturu. Frank Lloyd Wright tvořil budovy tak, aby co nejvíce padaly do prostoru, kam jsou myšlené a nerušily tak krajinu. Dobrým příkladem je vila v Pensylvánii známá pod jménem Falling Water, pod kterou přímo protéká vodopád (Černá 2008).

Obr.č.29: Le Corbusierův dvougenerační dům ve Stuttgartu z roku 1927 (převzato z: Kalusok 2003)

Dalším stylem tohoto období je art deco. V tomto stylu byla postavená Newyorská Chrysler Building v letech 1928-30. Čerpá z architektonického slovníku gotických věží, včetně chrličů, parapetů a hrotitého zakončení, které jsou však předělané do stylu art deco. Soustředěné oblouky s klikatým vzorem vedou pohled vzhůru, usnadňují přechod mezi pravoúhloú budovou a zužující se helmici (Cragoe 2007).

Pacáková-Hošťálková et al. (1999) uvádí příklad modernistické zahrada vily Tugendhat od architekta jménem Mies van der Rohe. Byla vybudovaná v roce 1930 na jižních svazích Černých polí a umocňovala pohled na panorama města. Zahrada byla založená dle návrhu zahradní architektky Markéty Müllerové. Zahrada se otevírala pod proskleným průčelím domu, kde začínala zahradní terasou se širokým schodištěm, pod kterým se rozprostírá svažitý palouk, uzavřený po obvodu půlkruhu vysokou stromovou kulisou, s mohutnou smuteční vrbou v čele. Uvolněný panoramatický pohled nabízí náhled na čistou architekturu domu. Zahrada je důležitou součástí domu, který se do ní může zcela otevřít spuštěním průčelních skleněných stěn obytné haly.

Obr.č.30: Vila Tugendhat (foto: vlastní 2014)

3.2.10 Poválečná doba a 2. polovina 20. století

Postmoderní architekti začali klást velký důraz na exteriér ve snaze zaujmout pozorovatele. Přiklíněli se k přehnaně náročným, líbivým a efektivním realizacím. Většinou vzhled vede nad funkcí budovy (Breitling et al. 2009).

Po válce nebyly zahrady samozřejmě na prvním místě, mnoho z nich bylo poničeno. Jedním z vlivů na zahradní umění bylo umění skandinávské, které mělo čisté a geometrické tvarosloví a začalo předznamenávat vznik land artu. Druhým vlivem se stalo japonské zahradní umění, které odpovídalo nové prostotě a lineární lehkosti v architektuře. V 60. letech vznikl land art, který funguje stále. Mělo ukázat názor na odmítání konzumu té doby. Land art si hraje s intenzitou vnímání pozorovatele a s jeho přírodními zkušenostmi, s efektem vznešenosti v přírodě. V tomto umění je počítáno s pomíjivostí a případným zničením určitého díla (Kalusok 2003).

Jedním z nejznámějších děl land-artu je spirálovité molo Roberta Smithsona vybudované roku 1970 ve Velkém solném jezeře v Utahu. Svým tvarem ukazuje k prehistorickým monumentům, k symbolu slunečního kotouče, spojuje živly země a vody. Dílo však bylo viditelné jen několik málo let, jelikož bylo realizováno v období velkého sucha. Poté bylo zatopeno až do roku 2004 a 2005, kdy přišlo další velké sucho. V té době bylo zase viditelné, ale již v jiném stavu. Čedičové horniny, z kterých je molo stavěno,

pokryla sůl a nyní má bílou barvu. Dnes je opět zatopené. V naší paměti však zůstává především v černých barvách s kontrastem specifického zbarvení vody do růžova v tomto jezeře. Je to paradoxem pro fotografii a paměť. Fotografie má pro land-art zcela zásadní význam (Lucie-Smith 1977).

Obr.č.31: Spirálovité molo Roberta Smithsona (převzato z: Kalusok 2003)

Od roku 1991 stojí v Sobotce La casa sotto la luna, tedy Dům pod půlměsícem. Autorem projektu je italský umělec Claudio Parmiggiani. Dílo je umístěno do parku pod kopec, na kterém stojí barokní zámek Humprecht se zlatým půlměsícem na střeše a je tím vytvořen zajímavý průhled. Stavba je složena ze čtyř architektonických konstrukcí z neomítaných cihel, které jsou situovány ve větrné růžici v různých bodech země, tedy sever, jih, západ a východ. Zbývající tři části se nachází v Itálii, Egyptě a ve Francii. Toto dílo jménem Una scultura nikdy není možné vidět celé najednou. Jeho smysl je podle autora v pouti v prostoru a čase, kterou je potřeba podniknout ke všem čtyřem stavbám. Tato pouť je chápána jako vergiliovská cesta poznání (Mladoboleslavsko 2017).

Obr.č.32: La casa sotto la luna (převzato z: Mladoboleslavsko 2017)

Příkladem další zajímavé stavby na našem území z tohoto období je Petřínská rozhledna, která je jednou z nejvyšších a nejstarších rozhleden na našem území. Na Petříně v minulosti bývalo keltské a slovanské obětiště. Rozhledna se nachází 300 m n. m. Inspirací k výstavbě Petřínské rozhledny byla Eiffelova věž. Věž je vysoká 60 m navržena Ing. Františkem Prášilem a na Petřínském vrchu stojí od roku

1991. Věž má tři vyhlídkové ochozy. Z toho nejvyššího uvidíme téměř polovinu Čech, pokud je příznivé počasí. Výhled je zde na celou Prahu, dále Krušné hory, České Středohoří, Jizerské hory, Krkonoše, Brdy, a i část Šumavy (Novák 2019).

Obr.č.33: Petřínská rozhledna (foto: vlastní 2020)

Dalším zajímavým příkladem je De Groene Kathedraal. Jak uvádí Michler (2011) je toto dílo organickou kopií Notre Dame v organickém a přírodním duchu. Tato katedrála byla spíše než postavena, vysázena v jižním Flevolandu v Nizozemsku. Navrhl ji Marinus Boezem v roce 1987. Skládá se ze 178 topolů z Lombardie, tvořící stěny katedrály, s cestami, které odrážejí oblouky katedrály Notre-Dame ve Francii. Topoly vyrostly 30 metrů do výšky, stejně jako je vysoká katedrála Notre-Dame, jsou umístěny na místa sloupů. Centy se kříží, aby vytvořily pavučinu v terénu, která kopíruje elegantní klenby s dvojitým válcem, což dodává instalaci formální pocit. Instalace je 150 m dlouhá a 75 m široká. Veřejnosti byla zpřístupněna v roce 1997, kdy stromy dosahovaly minimální požadované výšky. Jelikož stromy jednou zajdou, Boezem už začal osazovat novou katedrálu sousedící se stávající instalací. Nová katedrála je také vytvořena přírodně, ale tentokrát jsou stromy vysázeny jako negativ zelené katedrály.

Obr.č.34: De Groene Kathedraal (převzato z: Michler 2011)

3.3 Současnost

Dle Kalusok (2003) se dnes úpravy velkých parkových ploch většinou omezují na rekultivace průmyslem zdevastovaných území, kde chceme, aby byl jejich historický charakter zachován. Ve velkoměstech 21. století je zakládání nových velkých parků nemožné.

3.3.1 Krajina

Krajina je jako kniha. Čtenář začátečník v ní najde základní příběh, pokročilý pochopí kontext jednotlivých kapitol a expert čte mezi řádky. Stejně jako kniha, krajina stárne, mění se pod rukami svého čtenáře, který jednotlivé stránky obrací s velkou úctou, jiný do ní naopak čmárá, nebo z ní vytrhává listy. Stará kniha může mít stejně jako krajina mnoho majitelů a pohled na ni o ní mnohé prozradí. Kdo knihu poškodil, kdo ji poškozenou koupil a nechal ji ještě více sejt, nebo kdo ji pečlivě zrestauroval a opatřil novou vazbou. Čas a ruce řady majitelů rozhodují, jestli stará kniha páchne stařinou, či získá typickou patinu získanou šetrným užíváním (Matějka et al. 2016).

Krajina může být definována mnoha různými směry. Někteří dávají větší význam historickému aspektu, nebo životnímu prostředí, jiní sociálnímu, nebo emotivnímu aspektu. Avšak všechny výroky jsou pravdivé, nebo důležité, jelikož každý z nich odhaluje významný aspekt (Stránský 2011).

Podle Norberg-Schulz (1980) je krajina všeobsahující rozlehlou totalitou a místem se svou zvláštní identitou, která vyplývá z místních podmínek.

Sklenička (2003) krajinu vnímá šesti způsoby. Jako odraz dokumentárního svědectví o jejím stavu, čímž je fotografie, veduta, nebo její realistický obraz. Dále jako obraz krajiny ve smyslu stylizace a symbolu přírodní reality, jako scenerii životních příběhů jak skutečných, tak uměleckých, jako paralelu koloběhu přírody a lidského života. Dále interpretuje krajinu jako umělecké dílo pokoušející se postihnout její duchovní obsah, význam a atmosféru. Odkrývání a objevování krajiny ve smyslu hledání její podstaty, jako materií uměleckého díla, souznění s krajinou a dokumentace uměleckých akcí v krajině. Tvorbu krajiny vnímá jako zpětnou vazbu mezi krajinným prostředím a architektonickou, urbanistickou a uměleckou činností, kdy člověk krajinu přetváří. V poslední řadě jako žalující memento, které ukazuje varovné apely a otázky o vztahu ke krajině a její budoucnosti.

Bloomsbury (2014) zdůrazňuje, že stromy jsou jednou z nejdůležitějších znaků krajiny. Do svého okolí vnášejí krásu, měřítko, pocit trvalosti a efekt proměn ročního období. Hrají nezbytnou roli v udržení a ochraně životního prostředí, brání erozi, jsou součástí koloběhu, který vrací do přírody vodu, do ovzduší kyslík a jsou útočištěm i potravou pro mnoho organismů. V Evropě má svůj původ asi 250 druhů stromů. Mnoho stromů, které vidáme ve svém okolí není původních. V České republice je skutečně původních asi jen 60 druhů stromů.

Většina definic ekologie zahrnuje pohledy dominantně přírodní, s důrazem na místo, odkud a jaký je náš pohled. Krajina potom představuje část pevniny, či výšeč přírodní scenerie, obsažené v zorném poli pozorovatele. Velikost krajiny určuje záběr pohledu scenerie, obsažené v zorném poli pozorovatele a velikost krajiny zase určuje záběr pohledu (Forman & Godron 1986).

Schama (1996) varuje, pokud právem připustíme, že vliv lidstva na životní prostředí na Zemi není zrovna požehnáním, stejně tak není onen dlouhý vztah mezi přírodou a kulturou pouze jednou obrovskou a téměř nevyhnutelnou katastrofou.

Nakonec snad jen dodat podle Day (2002) který udává, že čím lépe víme, kde žijeme, tím je jistější naše identita.

3.3.2 Revitalizace a rekultivace

Industriální prostory, či jinak poznamenaná místa mají svou jedinečnost v atmosféře a historii. Lákají umělce a ukazují jim svou krásu. Zkrátka často máme rádi místa, taková, jaká jsou (Day 2002).

V současnosti se ve vzrůstající míře projevuje nutnost opatření na ochranu, zachování a obnovu tradičního rázu krajiny na místech, kde došlo k jeho destrukci. Nejde jen o ztráty přirozených přírodních systémů, ale i o negativní změny prostorové a estetické, nebo ztráty na kulturních hodnotách krajiny. V revitalizaci jde o komplexní ochranu a tvorbu krajinného prostoru, jako kontinuálního systému krajiny. Tak je nutno chápat aktivní účast na tvorbě a revitalizaci krajin, které v minulosti zasáhla průmyslová, či jiná negativní činnost, během které došlo k jejich proměně (Hendrych 2011).

Dle Sýkory (2016) jsou rekultivace typem krajinného zásahu, který upravuje krajinné části, postižené devastací, nebo degradací. Rekultivací lze získat nové zemědělské a lesní plochy, nové vodní plochy a nádrže, rekreační plochy, či esteticky cenné plochy. Velké rekultivace jsou u nás plánovány v Generelu ČR pro rekultivaci. Mezi rekultivační práce řadíme úpravy podkladu, povrchu, či výsadbu zeleně. V suchých oblastech by měla převládat rekultivace zaměřená na posílení vodních zásob, v klimaticky vyrovnaných oblastech na zemědělskou činnost, v příměstských oblastech vznik rekreačních ploch, parků, odpočinkových zařízení.

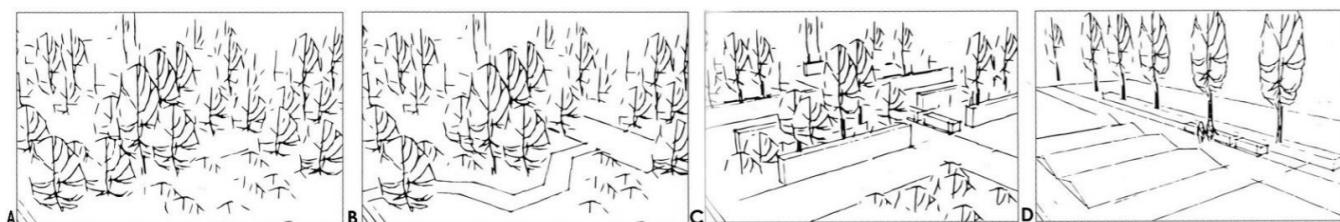
Práci s postindustriální vegetací můžeme rozdělovat na 4 typy.

Za A ponechání, tedy divočina, která spočívá v ponechání sukcesní vegetace bez zásahu. Jsou to lokality, kde se má příroda postarat sama o sebe. V místech, kde je vývojové stádium botanicky, nebo zoologicky hodnotné by zásah mohl být narušením, nebo tento typ můžeme nalézt v odlehlejších částech průmyslem zasažených oblastí.

Za B je to přístup zvaný adjustace, tedy náprava. Jedná se o ponechání sukcesní vegetace se zpřístupněním prostoru. Dá se použít pojem šířená sukcese, představující vývoj vegetace se vstupem cizího činitele. K tomuto procesu patří například introdukce rostlinného materiálu a různé způsoby údržby porostu. Tento typ nalezneme zase v odlehlejších prostorech, nebo v územích přetvářených na parky.

Za C kompletace, doplnění, kde se jedná o zachování segmentů postindustriální vegetace a její dotvoření skladebními prvky. Spontánní vegetace je zde v kontrastu se spořádanou konvenční výsadbou. Přirozená vegetace se zde podřizuje návrhu tvůrce, který využívá atraktivitu a divokost k dotvoření vlastního záměru. Je zde jasně definovaná péče o prostor. Charakteristické mohou být například stříhané živé stěny, pravidelné cesty, či rastry stromů. Uplatnění tohoto principu bude zejména v oblastech s předpokladem vyšší intenzity využití.

Posledním typem je za D negace, potlačení, ignorování stávající vegetace, její likvidace a tvorba novými prvky. Je to pravý opak divočiny. Tvůrce zde popírá postindustriální vegetaci a pracuje zejména s novými kompozičními prvky. Často vegetace doplňuje architektonický charakter průmyslové stavby, ale nepočítá s doplněním charakteristické vegetace. Tento tým je nejčastěji uplatňován v blízkosti objektů, které prošly konvencí, nebo v prostorech brownfields, kde proběhla nová výsadba.

Obr.č.35: 4 typy práce s postindustriální vegetací (převzato z: Matějka et al. 2016)

V menších měřítkách jsou rekultivace po skládkách odpadu. Skládky se po naplnění jejich kapacity ideálně rekultivují na povrchu tak, aby se začlenily zpět do krajiny a omezilo se její znečištění. Mnoho starých skládek však rekultivováno není a tím ohrožují krajinný ráz (Matějka et al. 2016).

3.3.3 Voda v krajině

Retence vody lze docílit vytvářením přirozené nebo umělé dočasné schopnosti zadržet vodu. Retenční schopnost je funkcí reliéfu, půdně-fyzikálních charakteristik, vegetačního krytu, pramenů vodních toků, vodních poldrů a nádrží. Retence je významný činitel ovlivňující transformaci srážek. Vyšší retence znamená zmenšení okamžitých průtoků vody (Sklenička 2003).

S problémem vody v krajině souvisí odlesnění Středomoří těžbou dřeva a přehnané vypásání krajiny starověkými kulturami. Takový proces lze pozorovat na různých místech zeměkoule a i u nás. Jakmile se krajina odlesní, voda v ní přestane držet a rychle mizí a odtéká pryč. Voda v krajině má krátký, uzavřený a dlouhý, otevřený oběh. V krátkém oběhu se voda vypaří z vegetace a zase spadne v podobě srážek někde poblíž. V druhém oběhu se voda nestihne odpařit a velmi rychle steče do moře. Do přírody se pak vrátí nárazově v podobě přívalových dešťů a povodní. Dosavadní management s vodou nakládá jako se surovinou na jedno použití, která je většinou ještě na obtíž a měla by co nejdříve odtéct pryč. Dnes se začíná rozšiřovat cíl podpory krátkého koloběhu vody a zadržovat ji přímo v místě, tedy v krajině. Přirozené vsakování vody vede ke stabilizaci vodního režimu v dané lokalitě. Možností pro jednoduché zachycení vody je mnoho, jsou to průlehy neboli svejly, dešťové zahrádky, podzemní vsakovací koše nebo jámy, či zpevněné plochy propustné pro vodu.

Průlehy pomáhají hospodařit s vodou na pozemku. Průlehem chápeme jednoduché povrchové příkopy o šířce minimálně 50-70 cm vedené většinou po vrstevnici o hloubce zhruba 30-50 cm. Zadržují vodu tekoucí po svahu a následně jí vsakují. Měly by být koncipované tak, aby se voda po dešti vsákla nejdéle do 15 hodin. Pokud neprší, není v průlehu žádná voda. Svodnice jsou příkopy vedené mezi vrstevnicemi a často shromažďují vodu v příkopu a umožňují tím přesuny vody jinam. Průlehy se dají zasypat štěrskem, aby byly lépe pochozí a lze je použít i ve veřejném prostoru.

Deštné zahrádky fungují i v malé terénní prohlubni, která se dá dobře použít v zahradě i veřejné zeleni. Podmínkou je propustná půda a nízká hladina spodní vody.

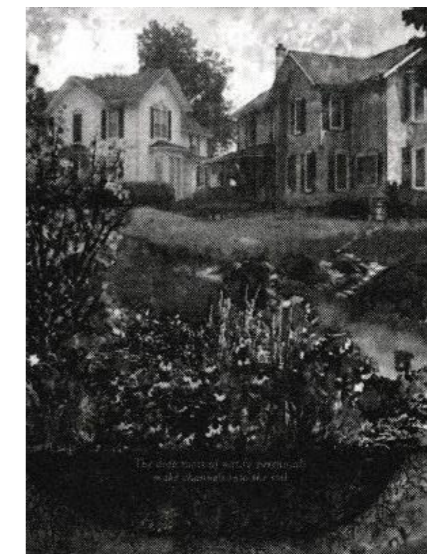
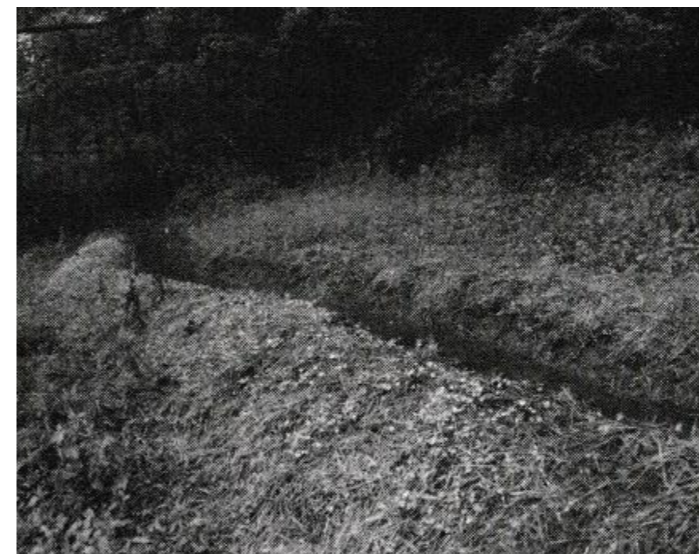
Zpevněné plochy propustné pro vodu jsou například vodopropustné zatravněvací dlažby, štěrkový trávník, či dlažby s širokou spárkou ve štěrkopískovém loži. Minimalizují odtok vody a zvyšují kvalitu spodní i povrchové vody.

Další možností jsou vsakovací koše, skruže, drenážní hadice. Nejjednodušším typem vsakovacího koše je vykopání příkopu, vyložení geotextílií a zasypání hrubým kamenivem. Na stejném principu mohou fungovat i děrované betonové skruže, kde je oblast kolem šachty vyplněna pískem, nebo drceným kamenivem. Do takových zásaků je svedena voda z okapů většinou drenážní perforovanou hadicí. Povrch

nad zasakovací jámou je zatravněn, nebo zadlážděn a neomezuje nijak další využívání plochy kromě výsadby stromů a větších keřů.

Hauserová (2014) dodává, že vodní prvek je vhodné umístit na nejnižší místo pozemku a využít přirozených prohlubní terénu, aby působil přirozeně.

A jako třešničku na dortu uvádí Bastian (2003), že bohatá flóra i fauna se může uchytit i v poměrně malé vodní ploše. A to i když je konkrétní vodní plocha pouze sezónní záležitostí, nebo nárazovou záležitostí. Nejde jen o obožitelny, ale třeba i ptactvo, které se přiletí napít.

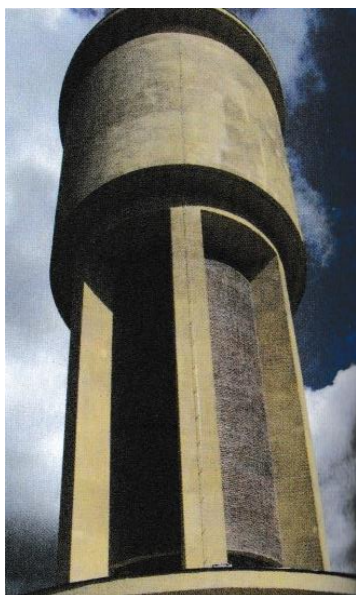
Obr.č.36: Průleh (převzato z: Hauserová 2014) Obr.č.37: Dešťová zahrádka (převzato z: Hauserová 2014)

3.3.4 Rozhledny

Věže jsou po staletí součástí městské architektury. Díky možnosti růstu do výšky představují ideální způsob, jak získat hodně prostoru na malém pozemku. Věže sloužily jako prostředek k prezentaci občanské hrdosti a soukromí majitelé je stavěli pro oslavu bohatství a moci. První mrakodrapy podobným způsobem reprezentovaly moc a bohatství určité společnosti a firmy. Výškové stavby v omezeném urbanistickém prostoru přináší vlastní specifické problémy, neboť je jisté, že budou vidět nad ostatními budovami, ale zároveň je důležité, aby dobře působily i na úrovni ulice (Cragoe 2007).

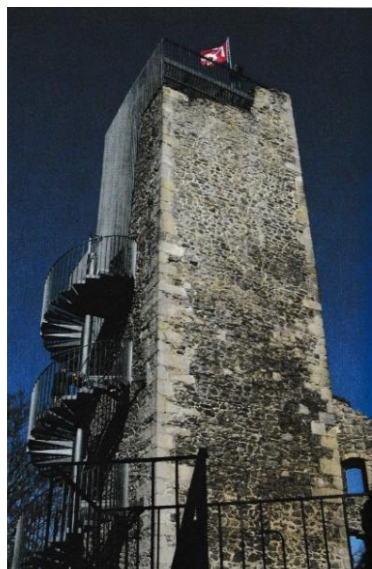
V České republice je hodně rozhleden a vyhlídkových míst. Po sametové revoluci nastal rozhlednový boom. Novák (2019) vybral ty nejkrásnější a jako jeden z příkladů je rozhledna v Kolíně na vodárně. Vodárna slouží jako rozhledna od roku 2015. Současný stav rozhledny navrhl František Janda, žák Jana Kotěry. V rozhledně doprovází návštěvníka zvuk bublající vody. Na vrchu vyhlídky se nachází šest dotykových obrazovek, na kterých lze vyhledat cíle zájmu, které jsou zdůrazněny tabulkami přímo u výhledů. Z rozhledny spatříte 1 hradiště, 2 města, 2 hrady, 2 vysílače, 4 rozhledny, 2 pohoří, 3 tvrze a 9 kostelů.

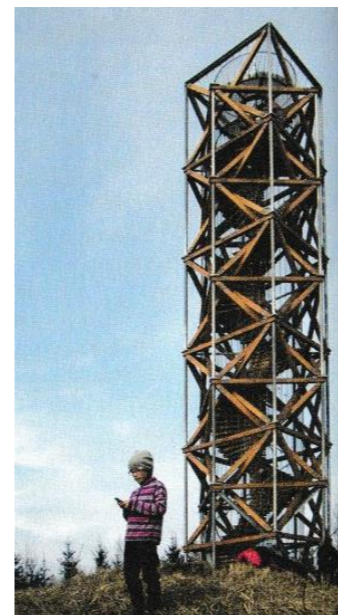
Obr.č.38: Kolínská rozhledna na vodárně (převzato z: Novák 2019)

Rozhledny se dají zabudovat do hradních věží. Jednou takovou rozhlednou je rozhledna na hradní věži Orlíku. Ta je veřejnosti přístupná od roku 2014. Autorem rozhledny je Martin Franěk. Asi polovina schodů je vedena vně věže a druhá část vede jejími útroby. Tato práce je dobrým příkladem kombinace moderní a historické architektury. Na kruhové vyhlídce na vrchu rozhledny je vidět město Humpolec, okolní obce, rybníky, i vrchy, mezi kterými jsou například Javořice, Blaník, Strážiště, Třemešník a hrad Lipnice.

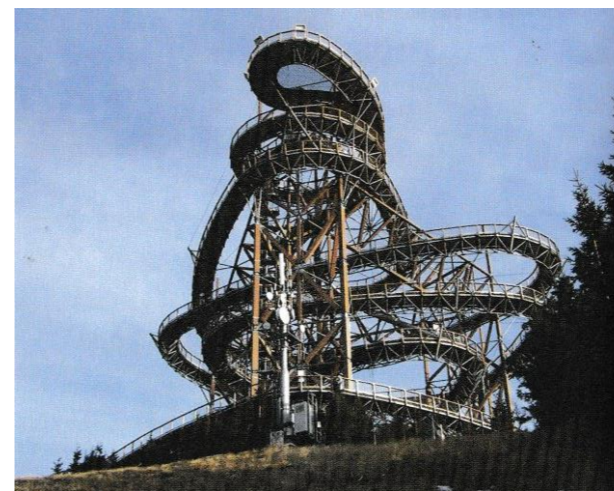
Obr.č.39: Rozhledna na hradní věži Orlíku (převzato z: Novák 2019)

Pekelňák je symbolická rozhledna moderního typu. Pekelný kopec, na kterém se rozhledna tyčí, je vysoký 570 m n. m. Rozhledna zde stojí od roku 2014 podle návrhu architekta Pavla Jury. Rozhledna je složena z geometrických prvků, čtverců a trojúhelníků. Při pohledu shora vytvářejí čtverce Davidovu hvězdu, symbol rovnováhy a židovství. Schodiště ve středu rozhledny je opatřeno nerezovou sítí. Výhledová plošina je ve výši 23 m. Nalézáme zde kruhový výhled na velkou část Kraje Vysočina a okolí města Třebíč.

Obr.č.40: Moderní rozhledna Pekelňák (převzato z: Novák 2019)

Velmi zajímavým příkladem je Stezka v oblacích v Dolní Moravě. Nad lyžařským a turistickým centrem je od roku 2016 postavena na jižním výběžku hřebene kopce Slamník podle návrhu architekta Zdeňka Fránka. Rozhledna je pojednána jako přírodní struktura, abstraktní plastika připomínající z ptáčích perspektivy letící múru. Podobná stezka korunami stromů se nachází u Lipna na Šumavě. Dolno Moravská stezka je vyšší, delší, s lepším výhledem a delším tobogánem. Vyhlídková plošina je vysoká 55 m, celková výška konstrukce je 58 m. Stezka má například pavoučí síť pro děti, či tunel z propletených větví a mnoho dalších zajímavostí. Z vyhlídky můžeme vidět zajímavé cíle, kterými jsou například Krkonoše, Orlické hory, Jeseníky, Beskydy i slovenská pohoří. Tobogán má prosvětlovací okénka a je dlouhý 92 m.

Obr.č.41: Stezka v oblacích v Dolní Moravě (převzato z: Novák 2019)

Na Slovensku se nenachází zdaleka tolik rozhleden jako u nás. Většina z nich se nachází na zříceninách historických hradů. Jedním z mnoha příkladů je Beckovský hrad. Nachází se na 70 m vysoké vápencové skále. Z hradu je poutavý pohled na domky pod hradem. Pěkný pohled je i na celou obec a na hřebeny Bílých Karpat. Na severozápadě lze spatřit nejvyšší kopec tohoto pohoří Velkou Javořinu s televizním vysílačem. Dalším příkladem je věž Vartovka. Ta se nachází na bezlesém vrchu zvaném Tanistravár. Věž je historická a sloužila jako protiturecká strážná ochrana, která je 12 m vysoká. Stojí zde již od roku 1564. Pěkný pohled z vrchu věže je dolů do údolí na město Krupina. V dálce můžeme pozorovat

Štiavnické vrchy v čele s nejvyšším kopcem Sitno s rozhlednou a televizním vysílačem. Na další části výhledu můžeme pozorovat Krupinskou planinu (Pohorecký 2003).

Obr.č.42: Beckovský hrad (převzato z: Pohorecký 2003)

Obr.č.43: Věž Vartovka (převzato z: Pohorecký 2003)

3.3.5 Současná díla

Mičola & Šimečková (2017) popisují zahradu pod Lysou horou, která je výrazná svým výhledem na Beskydy slovy, že když jde člověk lesem a otevře se mu výhled, zůstává stát a dlouze pozoruje dané území a pokouší se rozeznat z horizontu kdejaký kopec, či kdejakou vodní plochu v pozorovaném prostoru. Člověk miluje výhledy průhledy na něco zajímavého, krásného, impozantního, či pohyblivého. Pokud člověk kupuje dům, jde nejdřív k oknu a kouká jaká je vyhlídka. Návštěvě jsou jako první ukázány právě výhledy do krajiny, nebo parku. I cena bytů je od výhledů odvozená. Pokud má zahrada možnost pohlédnout mimo své vyhraněné území, je to velká vzácnost a je třeba ji chránit. V této zahradě hlavní výhledy z domu směřují do masivu kopců Ondřejník s jeho dominantním vrcholem, k Lysé hoře nalevo a k věži kostela. Tím vzniklo překrásné panorama, kterému se podřídila hlavní myšlenka a rozmístění jednotlivých prvků v zahradě. Tak jako byla pečlivě vybrána místa průhledu a výhledů do krajiny, je řešena celá kompozice zahrady. Autorem projektu je Ing. Magda Cigánková Fialová.

Obr.č.44: Výhled ze zahrady pod Lysou horou (převzato z: Mičola & Šimečková 2017)

V Kolíně vyhrál soutěž na Umělecké dílo pro kopec Vinice návrh Ing. Arch. Františka Nováka z Brna. V návrhu je stěžejní vyvýšený kopec se stromovou kaplí. Vinice je uměle vytvořený kopec, který dříve sloužil jako skládka komunálního odpadu naváženého z Kolína. V devadesátých letech byla skládka uzavřena a rekultivována. Pod povrchem v hloubce 40-70 cm se nachází nepropustná folie, která nesmí být porušena. Cílem díla je tedy pracovat jen s kontextem lokality a její historie a vytvořit nový duchovní význam místa. Vítězný návrh v sobě nese a propojuje symbolické zakončení skládky a kopce v podobě solitérního řešení na hraně krajinářského a uměleckého díla dotvářející siluetu kopce. Je založený na dovezení a tvarování zeminy, která zakončí stávající kopec novým vrcholem. Tento vrch má být vnímán jako symbolické místo uvažované křížové cesty, nebo místo k meditaci. Součástí bude i posezení na vnější straně vrchu a tím budou nabídnuty dva odlišné světy, dvě atmosféry, ale stále jedno místo, jeden kopec (Morová 2020).

Obr.č.45: Vyvýšený kopec se stromovou kaplí (převzato z: Morová 2020)

Zajímavým dílem jsou kamenné fragmenty na rozlehlé zahradě Little Sparta nedaleko Edinburgu. Jsou to smysluplně seřazené fragmenty neúplného vlysu, ale v úlomcích nechybí žádná písmena. Je zde interpretován citát, který zároveň tvoří slovní hříčku. (Kalusok 2003).

Obr.č.46: Little Sparta (zdroj: <https://www.littlesparta.org.uk/>)

V dole Carl Alexander poblíž obce Beastweiler probíhala těžba černého uhlí. Vnikla zde halda s rozlohou 80 ha a výškou 80 m, která se stala výraznou dominantou v jinak rovinné krajině v okolí. Soutěž vypsání na zkulturnění tohoto prostoru vyhráli architekti z ateliéru DTP Essen a PASD Hagen.

Na úpatí skládky se nachází foyer ve formě stavby inspirované těžní věží, kde jsou umístěny výstavní prostor a začíná zde chodník vedoucí k temeni skládky. Je to vysutá kovová konstrukce, tvořená soustavou ramp asi 2 metry nad povrchem. Tam, kde je cesta rovinatá vede již jen betonová cesta, která je zakončena vyhlídkovou plošinou v oválném tvaru několik metrů převyšující do prostoru. Je zde zajímavý výhled do okolí. Po celé haldě vede 3,5 km dlouhý okruh, který je doplněn cestami pro cyklisty a nově vysázenými alejemi.

Obr.č.47: Vyhlídková plošina (převzato z: Matějka et al. 2016)

Další zdařilou rekultivací je konvence těžebny hnědého uhlí nedaleko trojmezí Německa, České republiky a Polska. Tato teď už relaxační oáza o rozloze 60 ha dostala tuto tvář v rámci zahradnické výstavy LAGA s podtitulem Krajina po těžbě v roce 1999. Těžební jáma byla napuštěna a vzniklé jezero se stalo jádrem nové krajiny. Východní břeh jezera navazuje na městskou strukturu, jižní a západní břehy jsou ponechány divočině, severní břeh funguje jako příměstský park. Základními vegetativními prvky jsou lipová alej, travnaté partery, drobné tematické zahrádky, jezerní pláž a rozlehlá louka určená ke konání akcí a festivalů. V celém parku jsou uplatněny artefakty připomínající minulost místa. Na tvrdou práci horníků odkazuje použití tvrdých materiálů, tedy betonu a kovu se dřevěnými doplňky, dále ostré tvary v kompozici nebo překvapivý březový sad (Matějka et al. 2016).

Obr.č.48: Březový sad s betonovými doplňky (převzato z: Matějka et al. 2016)

Zajímavým dílem je také Góra Antonia. Jedná se o akční plán propojení rekreační oblasti a zanedbaného nevyužívaného území ve třech oblastech aglomerace Katowice. Navrhovaná řešení implementují myšlenku neomylnosti přírody a ponechání prostoru pro přirozenou sukcesí. Park Góra Antonia je vytvořen na haldě zinkové hlušiny, což při realizaci způsobovalo potíže. Hlavní myšlenkou bylo zpřístupnit park k rekreaci místních obyvatel. Parkem vede stezka Ruda, na které jsou navrženy různé malé architektonické prvky, často charakteristické pro tuto lokalitu. Velmi zajímavé jsou vyhlídkové kostky, dále držáky pro houpací sítě, místa pro grilování, cirkusová cyklostezka, tunely procházející náspej obklopující hřiště inspirované průmyslovými konstrukcemi. Dále vyhlídkový kopec a kopec na sáňkování. Byl zachován fragment útesu nazvaný skála svědectví a bylo zde zřízeno několik tabulí informujících o historii oblasti, o fyzikálně-chemickém složení haldy, o stromech a ptácích (Rostaňski 2020).

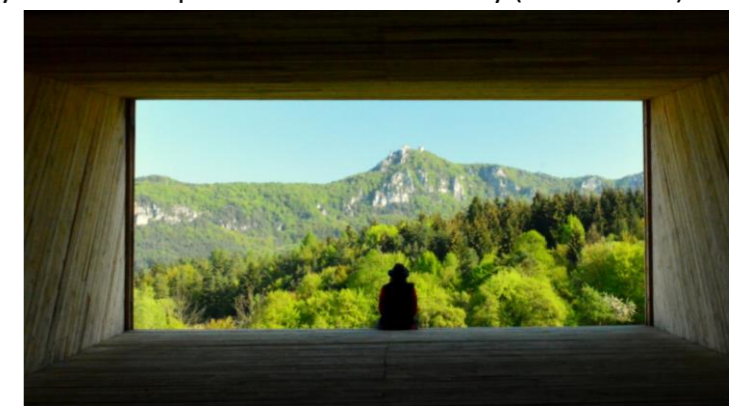

Obr.č.49: Vyhlídkové kostky na Góra Antonia (převzato z: Rostaňski 2020)

Jedním z land artových děl podporujících pohled je zraková pyramida Juraje Gábora ve slovenských horách. Tento slovenský umělec postavil v hornaté krajině Súľovských skal 18 metrů dlouhou dřevěnou konstrukci ve tvaru světelného paprsku. Tato nevšední vyhlídka má zhmotnit návštěvníkův záběr pohledu a tím poskytnout prostor pro nerušené pozorování scenérie. Autorův záměr má základ v odevzdání se krajině tak, že se člověk koncentruje pouze na vizuální vjem. Projekt je součástí putování výstavy Ó hory, ó hory, ó hory. Tělo pyramidy je ze dřeva. Pyramida je lehce odkloněná od turistické-cyklistické trasy a tím vytvořila svou vlastní trasu. Přináší tak nový alternativní pohled na Súľovské vrchy (Gábor 2018).í

Obr.č.50: Zraková pyramida (převzato z: Gábor 2018)

Obr.č.51: Pohled ze zrakové pyramidy (převzato z: Gábor 2018)

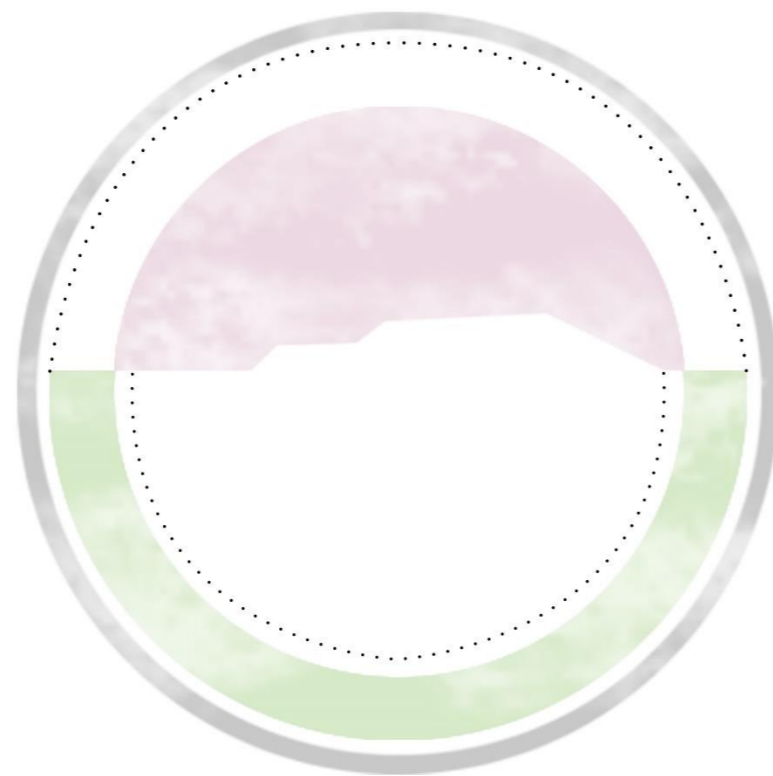
Zajímavý městský prostor využívající pohledů se nachází v Kodani. Superkilen bylo realizováno za pomoci otevřeného prostranství. Cílem koncepce je zvýraznit rozmanité charakteristiky a vytvořit tak jakousi koláž. Do návrhu byli aktivně zapojeni obyvatelé čtvrti. První část je výrazně červená, druhá betonová s množstvím linií pohrávajících si s divákovým okem, poslední část je travnatá. Celý prostor prolínají četné terénní modelace a kopce umocňující pocit z pohledu na okolní prostor. Koncept vnikl ve spolupráci ateliérů BIG, Topolek 1, Superflex (Braun 2014).

Obr.č.52: Superkilen- betonová část (foto: vlastní 2019)

Obr.č.53: Superkilen- červená část (foto: vlastní 2019)

4 Zhodnocení podkladových údajů

4.1 Lokalizace území

Řešené území bývalé skládky leží na území obce Veleň. Veleň leží asi patnáct kilometrů severovýchodně od centra Prahy a devět kilometrů od města Brandýs nad Labem-Stará Boleslav. Obec Veleň leží na hranicích hlavního města Prahy v blízkosti městské části Čakovice. Veleň se skládá ze dvou částí- samotné obce Veleň a necelý kilometr vzdálené vsi Mírovice. Obě obce mají společný osud od roku 1593, kdy připadly rodu Ostrovců z Královice (Veleň 2020).

Kraj: Středočeský

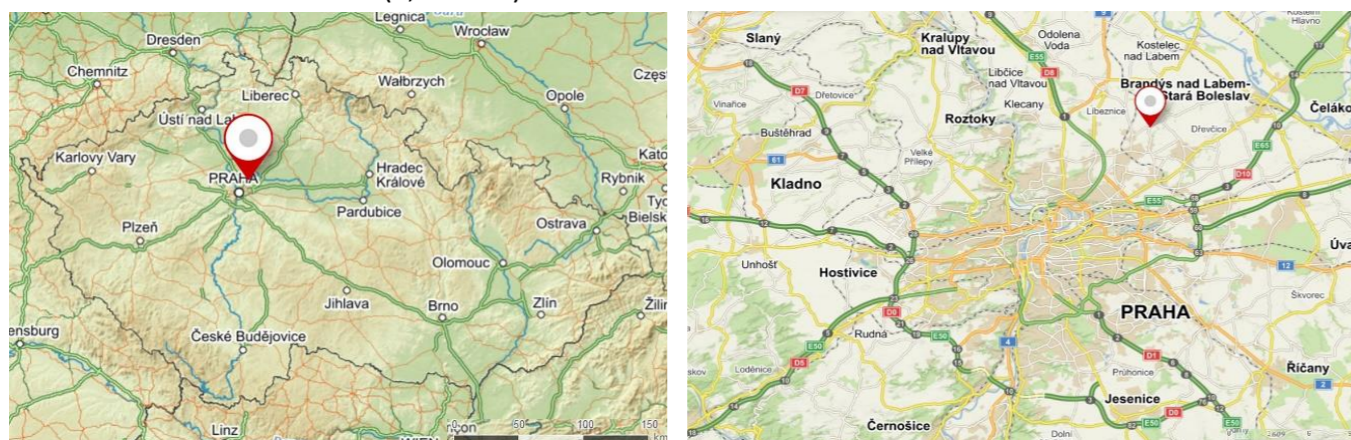
Okres: Praha-východ

Obec s rozšířenou působností: Brandýs nad Labem-Stará Boleslav

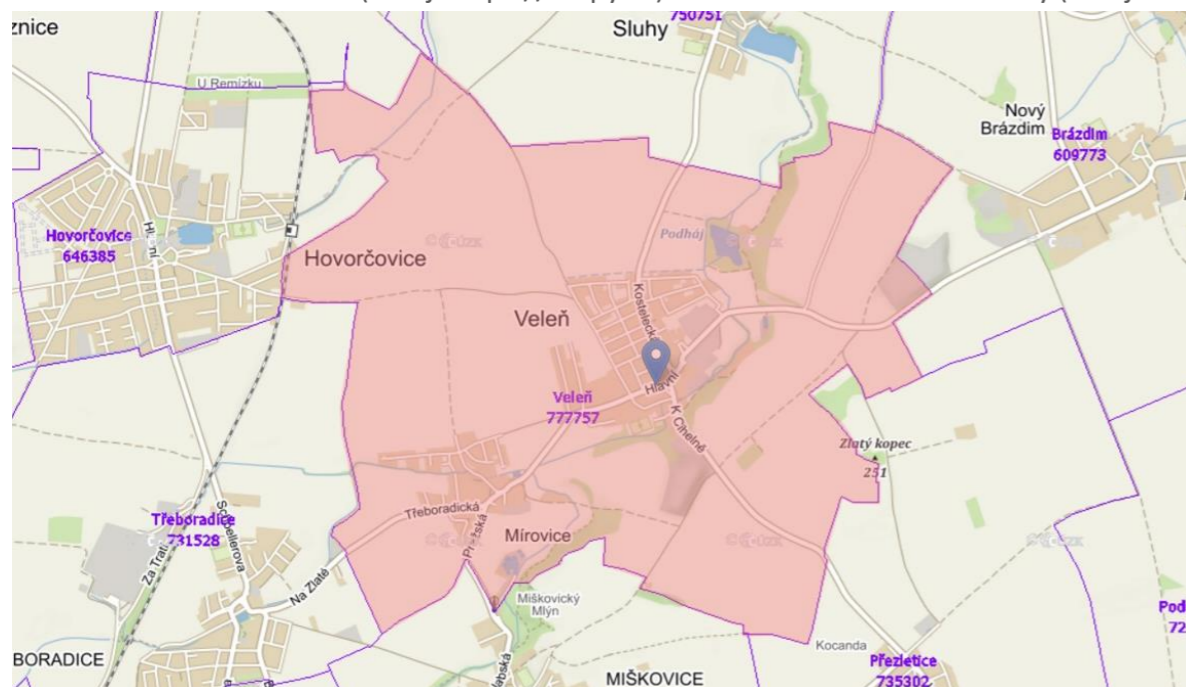
Obec s pověřeným obecním úřadem: Brandýs nad Labem-Stará Boleslav

Obec: Veleň

Katastrální územím: Veleň (6,93 km²)

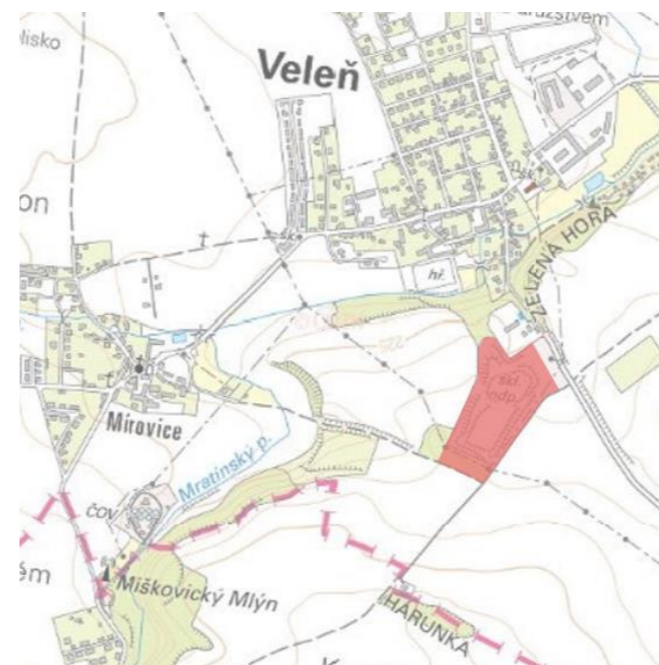
Obr.č.54: Veleň v rámci ČR (zdroj: <https://mapy.cz>) Obr.č.55: Veleň v rámci Prahy (zdroj: <https://mapy.cz>)

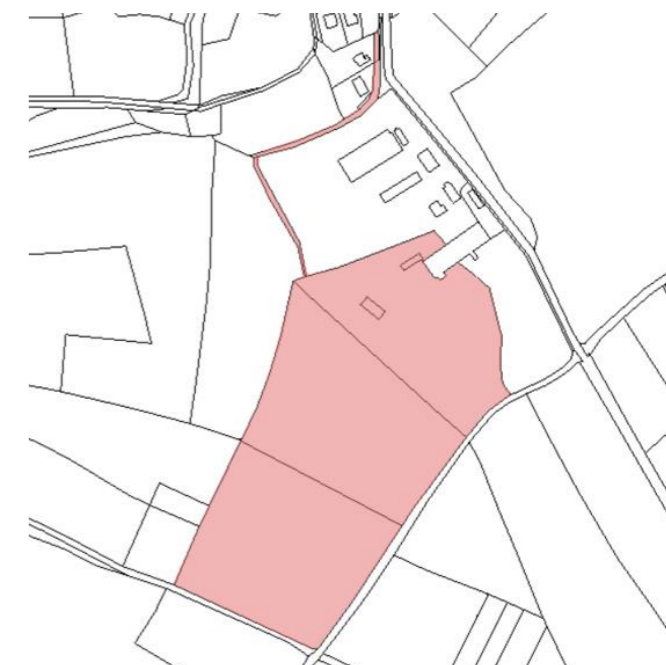
Obr.č.56: Veleň (úprava: vlastní 2020, podklad: <http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz>)

Bývalá skládka odpadu se nachází v extravilánu na katastrálním území obce Veleň. Během posledních let bylo na pozemky ukládáno asi 300 tis. m³ odpadu. Na skládku byl navážen odpad 40 let. V roce 2007 byla skládka uzavřena veřejnosti. Skládka byla ponechána v provizorním stavu až do roku 2014. Skládka však tvoří nejvyšší bod v okolí a je z ní zajímavý výhled do krajiny.

Vlastníkem skládky je obec Veleň se sídlem: Hlavní 7, 250 63 Veleň. Řešené území se nachází na parcelách číslo: 61/1, 61/15, 61/17, 61/18, 96/1, 97, 540/1

Obr.č.57: Skládka v rámci Veleně (úprava: vlastní 2020, podklad: <http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz>)

Obr.č.58: Řešené území (úprava: vlastní 2020, podklad: <http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz>)

4.2 Analýzy

4.2.1 Historie

Obce Veleň a Mírovice vznikly v 10. nebo 11. století. První písemné zmínky o osadě Velenci a Veleni pochází z roku 1318. Tento záznam je na Zemských deskách z roku 1396. Vesnice byla tvořena třemi dvorci, tvrzí, dvěma mlýny s rybníky a několika chalupami. O Mírovicích najdeme první záznamy v Codexu kapituly Svatovítské z roku 1350. Mírovice byly tvořeny jedním dvorcem, mlýnem se dvěma rybníky a devíti chalupami poddaných (Veleň 2020).

Prášek (1913) píše o Veleni a Velenci. Velenec mlýn a ves ležící na svahu při pravém břehu potoka, mezi Velení a Sluhami tam, kde je nyní okresní silnice původně náležela chrámu sv. Víta na Pražském hradě. Roku 1318 Velenec přepadli. Dále píše o vlastnických vztazích ve Velenci. Roku 1621, po spojení Velence s Velení byl Velenec stále tvrzí zpuštělou. Z Velence posléze zůstal jediný domek, který byl roku 1848 zbořen.

Veleň bývala zvláštním statkem vladyčím, vedle něho ve vsi byly i svobodné dvory. Dále se Veleň různě prodávala a kupovala, až po povstání roku 1621 se po povstání k Veleni připadl Velenec. Vše bylo prodáno roku 1624, již i s Mírovicemi. Roku 1678 koupila Pražská Libeň Veleň, Mírovice i mlýn Podháj. Jak šla doba, Velenec zanikl úplně. Přifařena a přiškolená byla Veleň vždy do Třeboradic, mlýn Pod hájem do Sluh. Roku 1640 byl farní chrám ve Třeboradicích od vojáků pobořen, chodili Velenští a Mírovičtí do chrámu ve Sluhách za poplatků. Roku 1902 byla zbudována dvoutřídní obecná škola ve Veleni.

Mírovice bývaly zvláštním zbožím vladyčím. Roku 1592 jsou v Mírovicích popsány 4 dvory a krčma. Později ves spojena s Velení. Přifařeny a přiškoleny byli Mírovice do Třeboradic. Od roku 1902 jsou přiškoleny do Veleně. Obě obce mají společný osud od roku 1593, kdy připadly rodu Ostrovců z Královice.

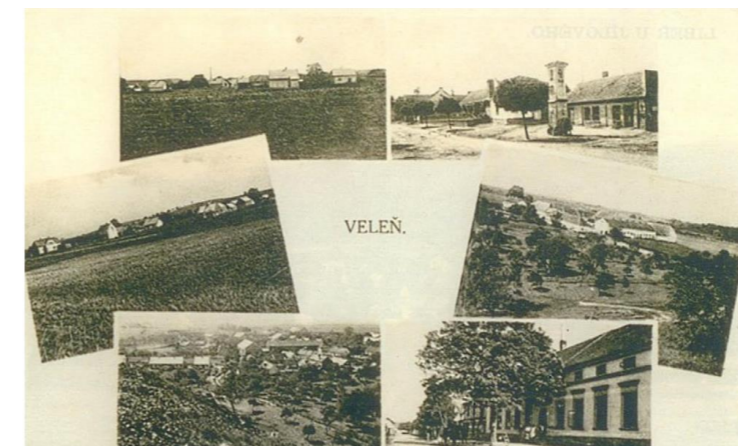
Obr.č.59: I.vojenské mapování (zdroj: <http://oldmaps.geolab.cz>)

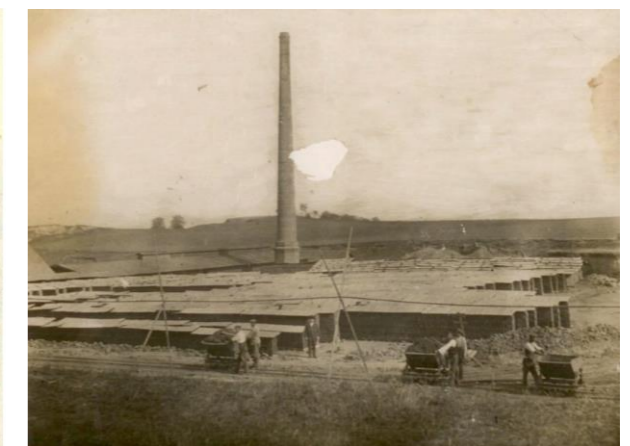
Obr.č.60: II.vojenské mapování (zdroj: <http://oldmaps.geolab.cz>)

Obr.č.61: III.vojenské mapování (zdroj: <http://oldmaps.geolab.cz>)

Obr.č.62: Historická pohlednice obce Veleň (zdroj: <https://www.velen.cz>)

Obr.č.63: Historická fotografie z Veleň (zdroj: <https://www.velen.cz>)

4.2.2 Územní plán

V územním plánu obce Veleň z roku 2019 se počítá s rozšířením jak stavebních parcel, tak s rozšířením doprovodné zeleně. Územní plán by neměl mít vliv na vymezené plochy ÚSES. Krajina v okolí Veleně je rovinatá a mírným klesáním k severu. V jižním cípu katastru je lehce zahloubené údolí Mratínského potoka. Geomorfologicky území náleží do okrsku Čakovické tabule, podcelku Českobrodské tabule. V okolí Veleně dominují plochy orné půdy s velkoplošnou strukturou. Lesních ploch a drobnějších remízků je v území velice málo. Nachází se zde jediná celistvá lesní plocha. V krajině se navrhuje nové retenční prostory v rámci ochrany před povodněmi na Mratínském a Třeboradickém potoce. Jedná se o suchý poldr, který by neměl mít vliv na okolní zeleň a má být využíván pouze při povodních. Součástí budou přírodní sypané hráze.

Novým krajinným prvkem se stává řešené území, tedy bývalá skládka odpadu, která prošla částečnou rekultivací. V územním plánu spadá pod VZ-veřejná zeleň, tedy nezastavitelné území. Rekultivace daného území musí směřovat k využitelnosti pro veřejnost. Nedaleko řešeného území je plánovaná hlavní komunikace.

Obr.č.64: Výřez z hlavního výkresu územního plánu a obce Veleň (zdroj: <https://www.velen.cz>)

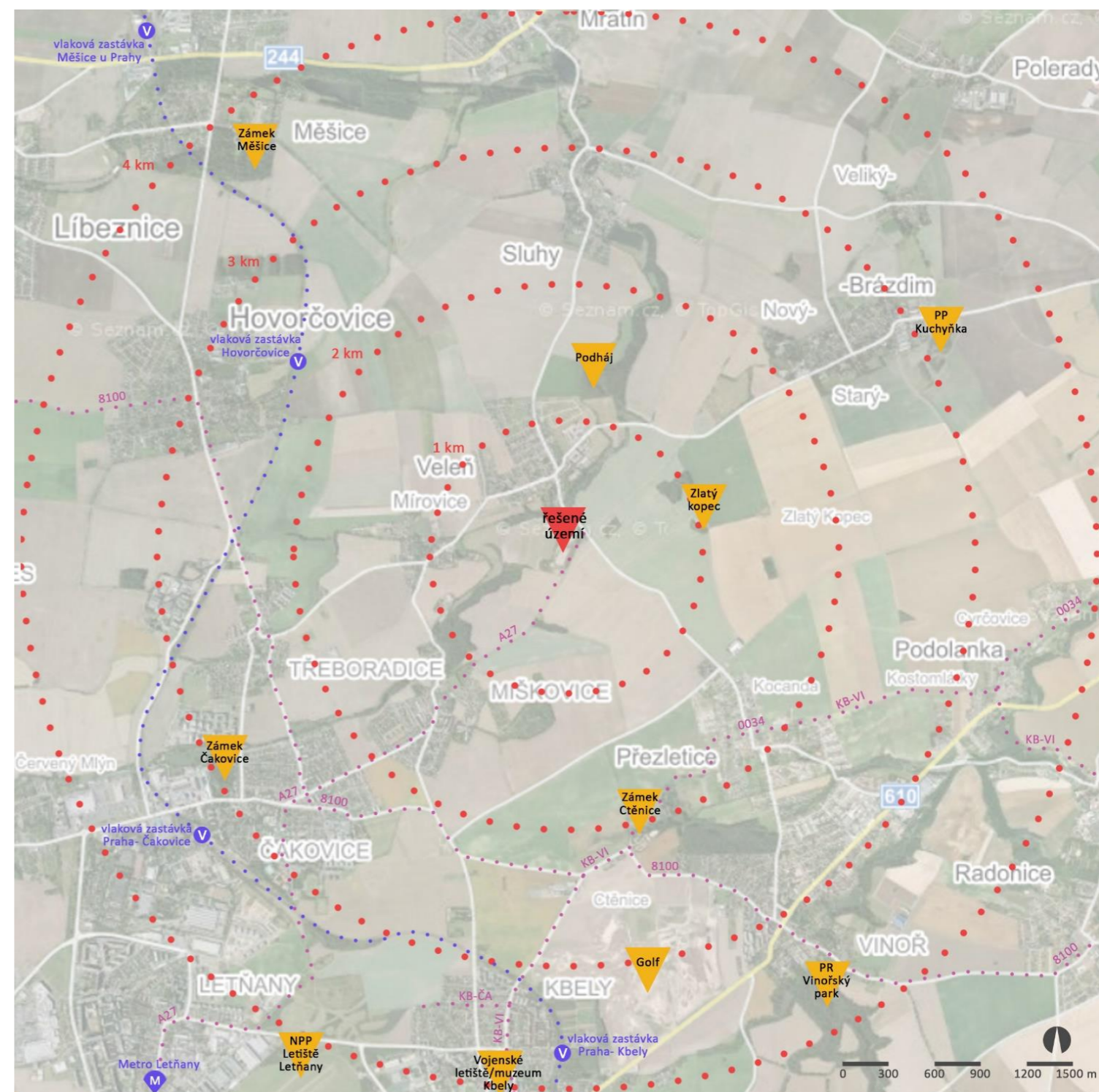

4.2.3 Širší vztahy

Řešené území se nachází v katastrálním území Veleně. Na území se napojuje cyklotrasa A27, která se pokračuje na cyklotrasu 8100 v Čakovících. A27 pokračuje dále směrem na Letňany. 8100 pokračuje z Čakovic směrem na Vnoř, přes Zámecký areál Ctěnice. U zámeckého areálu Ctěnice se lze odpojit na cyklotrasu 0034, která pokračuje směrem na Přezletice a na cyklotrasu KB-VI, dále buď do Radonic přes Přezletice, nebo do Kbel. Ve Kbelích se dá z KB-VI odpojit na cyklotrasu KB-ČA vedoucí do Letňanského lesoparku. Cyklotrasy přibývají směrem do centra Prahy. Směrem od Prahy za řešené území spíše ubývají.

Nejbližší vlaková zastávka je vzdálená necelých 2,5 km v Hovorčovicích. Něco přes 3 km daleko je zastávka Praha-Čakovice a skoro 4 km vzdálená zastávka Praha-Kbely. Skoro 5 km daleko je zastávka Měšice u Prahy. Asi 5 km daleko od řešeného území se nachází nejbližší stanice metra-Letňany. Stanice je konečnou zastávkou červeného metra C. Nejbližší autobusové zastávky jsou řešené v podkapitole níže.

Nejbližší atraktivní prvek pro návštěvníky je 1 km vzdálený Zlatý kopec. Jedná se archeologickou památku z dob paleolitu. Do vzdálenosti 2 km se nachází pouze Podháj, který je lokálním biokoridorem s rybníkem. Ve vzdálenosti 2 km leží Zámek Ctěnice. Je zajímavý svým areálem s jezdeckým střediskem a zámeckým parkem. Ve vzdálenost skoro 3 km leží Zámek Čakovice, zajímavý zejména také zámeckým parkem s památnými stromy. Ve více jak 3 km vzdálenosti leží přírodní památka Kuchyňka a golfové hřiště. Skoro 4 km vzdálený je zámek Měšice a přírodní rezervace Vnořský park. Přes 4 km vzdálená je národní přírodní památka Letiště Letňany a Kbelské vojenské letiště s muzeem.

Obr.č.65: Širší vztahy (úprava: vlastní 2020, podklad: <https://mapy.cz>)

4.2.4 Dostupnost

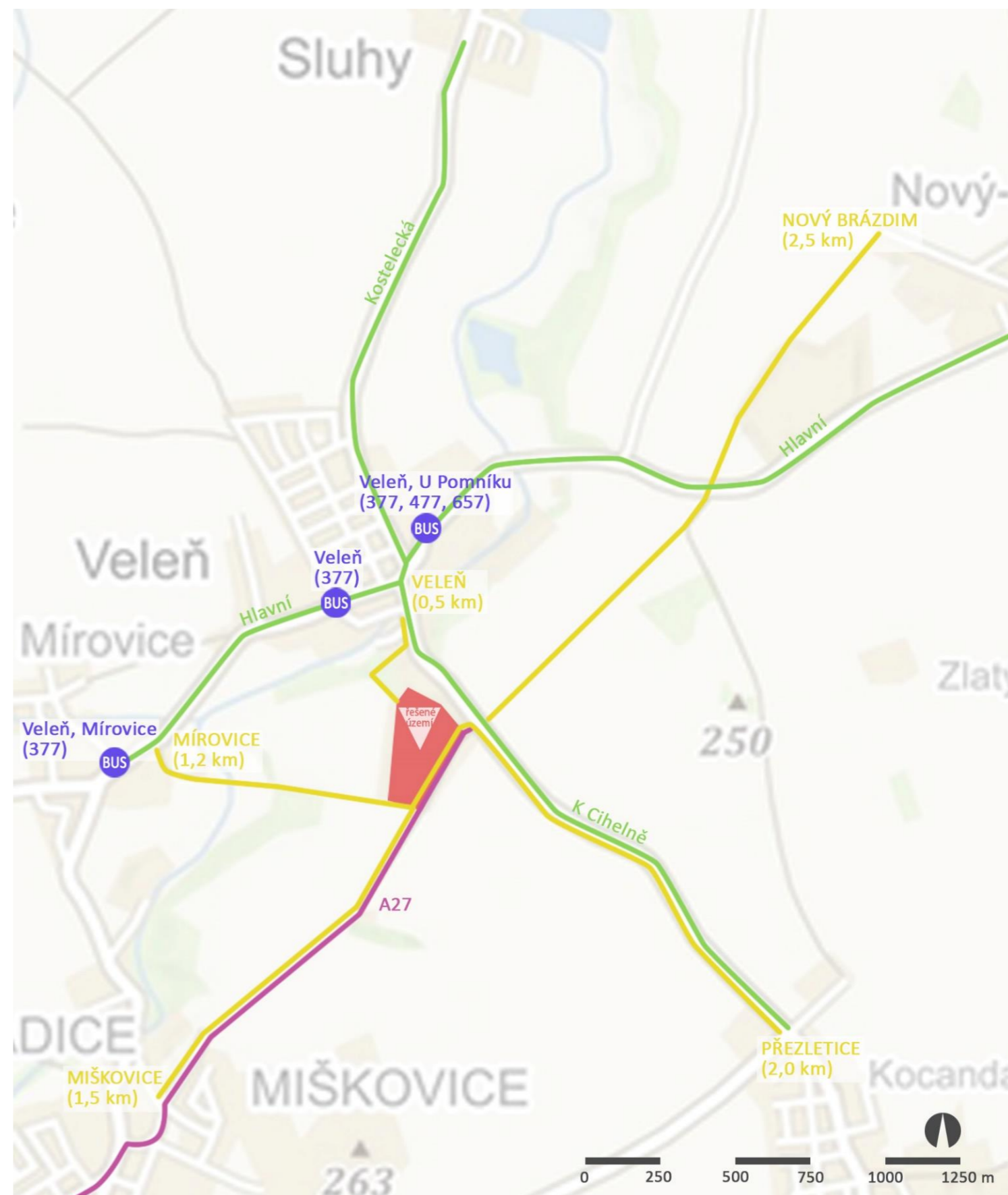
Pěšky se dá k bývalé skládce dostat polními cestami od Miškovic (1,5 km), Veleně (0,5 km) a Mírovic (1,2 km), či Nové Brázdami (2,5 km). Pěšky po silnici od Přezletic (2,0 km). V dochozí vzdálenosti 3-5 km je více obcí. Tam je možnost kombinovat cestu po polních cestách s chůzí po silnici. Silnice mimo obce nejsou opatřeny chodníky.

Přímo u řešeného prostoru končí cyklotrasa A27. Trasa A27 začíná v Libni, pokračuje přes Střížkov do Letňan, dále přes Čakovice do Miškovic, kam dále pokračuje po červeném značení do Veleně. Je naznačení pokračování trasy v budoucnosti, ale zatím dál nepokračuje. Trasa je dlouhá 10 km (prahanakole 2020).

Na katastrálním území Veleně a v blízkosti řešeného území se nachází tři autobusové zastávky. Jedna v Mírovicích-Veleň, Mírovice. Na této zastávce staví pouze jedna linka 377 (Kostelec nad Labem-Letňany). Další dvě zastávky se nachází ve Veleni. Zastávka u obecního úřadu-Veleň také s linkou 377. Zastávku-Veleň, U Pomníku už protínají tři trasy autobusů. Jako u předchozích 377, dále 477 (okruh z Brandýsa nad Labem-Staré Boleslavy, Náměstí) a 657 (Brandýs nad Labem-Stará Boleslav, autobusové nádraží – Postřižín, U kapličky).

Nedaleko řešeného území ulicí K Cihelně vede okresní silnice. Spojuje Veleň s Přezleticemi a rovněž pokračuje po Kostelecké směrem na Sluhy. Ve Veleni protíná křižovatku s ulicí Hlavní, které vede jedním směrem do Mírovic a druhým do obce Starý a Nový Brázdím. Parkoviště se v blízkosti řešeného území nenachází.

V obci Veleň se nachází dvě základní školy a mateřská školka.

Obr.č.66: Dostupnost řešeného území (úprava: vlastní 2020, podklad: <https://mapy.cz>)

4.2.5 Přírodní podmínky

Dle ČÚZK (2020):

Klimatický region: 2- Teplý, mírně suchý

Průměrná roční teplota: 8-9 °C

Průměrný úhrn srážek: 500-600 mm

Půdní typ: černozemě

Půdotvorný substrát: spraše

Ohroženost acidifikací: nízká

Ohroženost utužením: zanedbatelná

Potenciální ohroženost větrnou erozí: půdy mírně ohrožené

Skeletovitost: obsah skeletu do 10%

Hloubka půdy: hluboká- od 60 cm

Sklonitost: úplná rovina, rovina

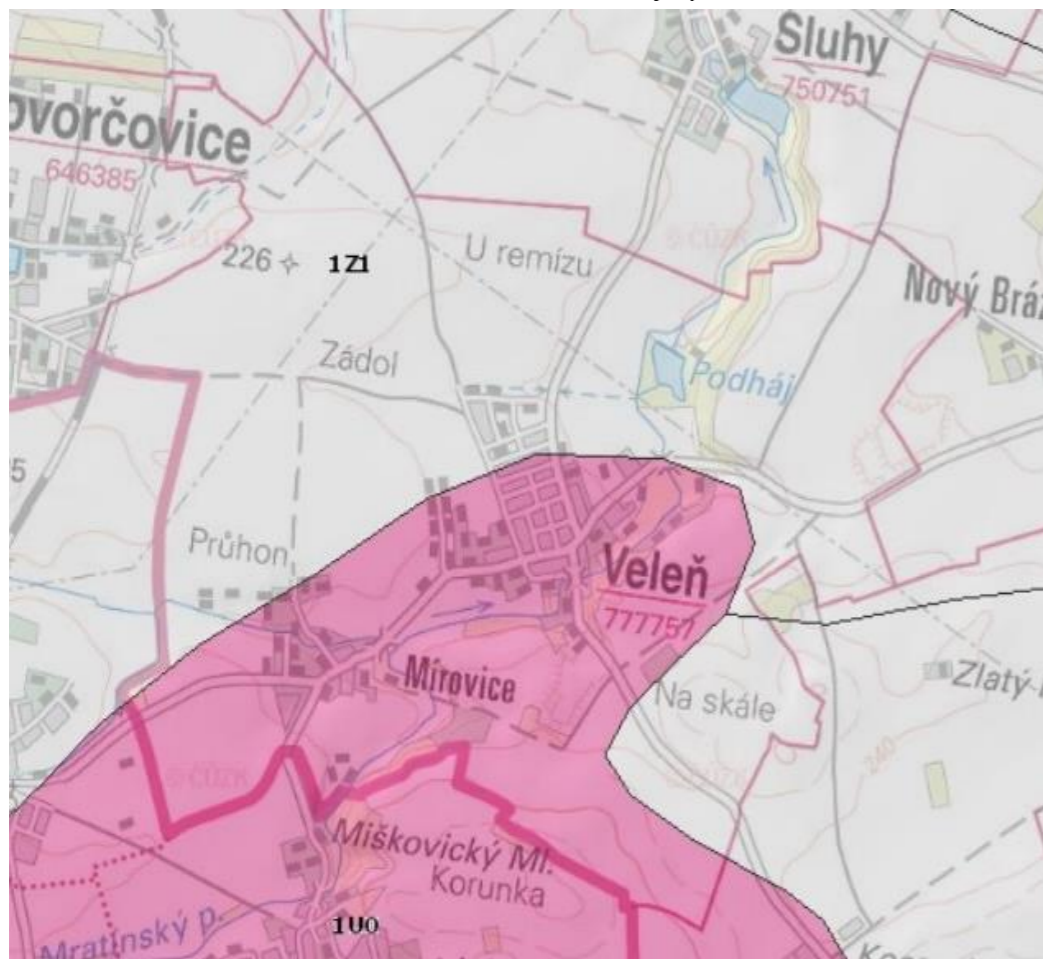
Průměrná nadmořská výška: 227-238 m n. m.

Nejvyšší bod: bývalá skládka odpadu 254 m n.m. (řešené území)

Nejnižší bod: Podháj 201 m n.m.

Typ krajiny dle využití území: Z- Zemědělské krajiny

U- Urbanizované krajiny

Obr.č.67: Mapa typologie krajiny (zdroj: <https://geoportal.cuzk.cz>)

Mapa potenciální přirozené vegetace: 7- černýšová dubohabřina (*Melampyro-Carpinetum*)

Toto lesní společenstva rostou na hlubokých půdách na svahu i v plošinách. Převažuje zde habr obecný (*Carpinus betulus*) a dub zimní (*Quercus petraea*). V keřovém patře se vyskytují nižší jedinci keřového patra, dále z keřů dřín obecný (*Cornus mas*), jeřáb břek (*Sorbus torminalis*), javor babyka (*Acer campestre*). Z bylin je to černýš hajní (*Melampyrum nemorosum*), ptačinec velkokvětý (*Stellaria holostea*), svízel lesní (*Galium sylvaticum*) a řimbaba chocholičnatá (*Pyrethrum corymbosum*) (Hrčka 2008).

Obr.č.68: Mapa potenciální přirozené vegetace (zdroj: <https://geoportal.gov.cz>)

4.2.6 Vegetace

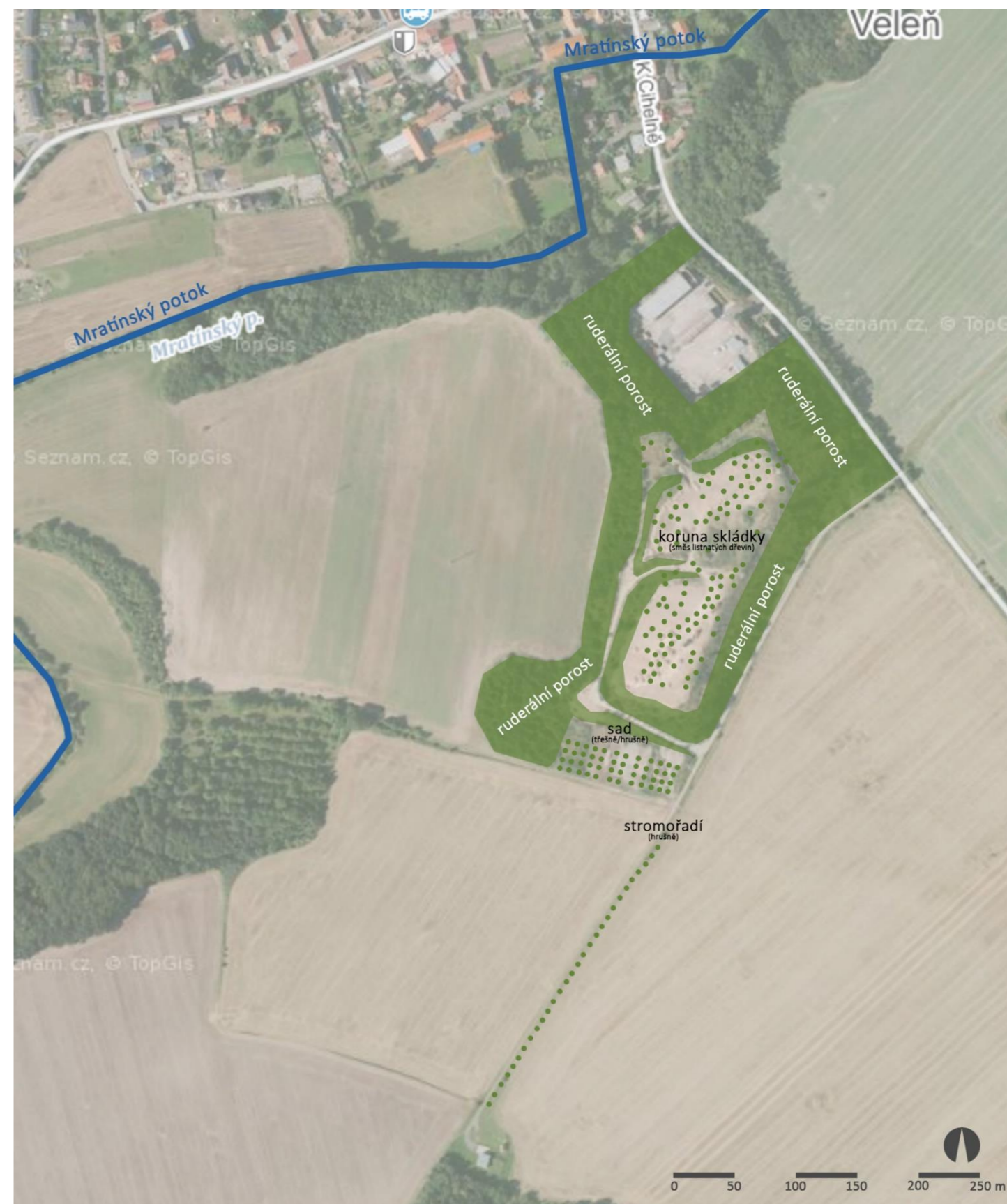
Svahy skládky jsou porostlé ruderálním porostem. Je zde bylinné patro doplněné v hojně míře o náletové dřeviny. Rovná plocha na vrchu skládky je porostlá trávnatým porostem a před 3 roky vysázenými stromy. Nebyl zde zaznamenán výskyt zvláště chráněného druhu.

Úpatí skládky je tvořeno porostem kopřivy, vlaštovičniku, ovsíku. Je zde zapojený porost akátu (*Robinia*), ostružiníku (*Rubus*), bezu černého (*Sambucus nigra*), růže šípkové (*Rosa canina*), svídy krvavé (*Cornus sanguinea*), slivoní obecnou (*Prunus domestica*) a třešňí ptačí (*Prunus avium*) jen místy.

Svahy skládky jsou porostlé náletovým porostem akátů (*Robinia*), slivoně obecné (*Prunus domestica*), javoru jasanolistého (*Acer negundo*), pajasanu (*Ailanthus*), škumpy (*Rhus typhina*), šípkové růže (*Rosa canina*), ostružiníku (*Rubus*), pámelníku (*Symphoricarpos*), ptačího zobu (*Ligustrum vulgare*). V bylinném patře na svazích převažují traviny-třtina křovištní a ovsík. Místy se vyskytuje bělotrn kulatohlavý, zlatobýl a hvězdnice.

Vrchol skládky je tvořen návozem ornice a vnikla tím rovina o rozloze 2,1 ha. V roce 2016 zde byl založen nově trávnatý porost a vysázeno na skládce a jejím okolí 189 stromů. Jedná se o 14 ks javoru mléče (*Acer platanoides*), 15 ks břízy bělokore (*Betula pendula*), 11 ks habru obecného (*Carpinus betulus*), 40 ks třešně ptačí (*Prunus avium*), 48 ks hrušně obecné (*Pyrus communis*), 18 ks dubu letního (*Quercus robur*) a 15 ks lípy srdčité (*Tilia cordata*). Celkem je tedy na koruně skládky 113 ks stromů. U úpatí skládky je vysázen sad hrušní (*Pyrus communis*). Při cestě je stromořadí vysokokmenných hrušní (*Pyrus communis*). Sad je složen z 48 ks stromů a stromořadí z 28 ks. Stromy byli vysazováni se zemním balem ve velikosti ok 6-8 před 4 lety.

Obcí protéká Mratínský potok. Okolí Mratínského potoka tvoří nejbližší prvek ÚSES k řešenému území.

Obr.č.69: Stávající vegetace (úprava: vlastní 2020, podklad: <http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz>)

Obr.č.70, 71: Ruderální porost bývalé skládky na svazích (foto: vlastní 2020)

Obr.č.72: Ruderální porost bývalé skládky při výstupu na skládku (foto: vlastní 2020)

Obr.č.73, 74: Ruderální porost na koruně bývalé skládky (foto: vlastní 2020)

Obr.č.75, 76: 3 roky starý výsadba stromů na koruně skládky (foto: vlastní 2020)

Obr.č.77: Stávající dřeviny (Pánková 2020)

4.2.7 Vize

Na revitalizaci bývalé skládky Veleň vznikl v minulosti již jeden projekt. Projekt zpracovala firma Gabriel s.r.o. Zadavatelem byla obec Veleň. Projekt byl zaměřen na začlenění skládky do okolní krajiny a vytvoření využitelnějšího prostoru pro obyvatele Veleně. Na projekt dostala obec Veleň dotace od OPŽP. Práce na skládce probíhaly v letech 2014-2016.

Z projektu byly zrealizovány navážky ornice na koruně skládky a její ozelenění travní směsí. Dále byla zrealizována výsadba stromů na koruně skládky, výsadba ovocného sadu na úpatí skládky a liniová výsadba při cestě do Miškovic. Počet stromů v dokumentaci však neodpovídá počtu stromů vysázených.

Z projektu nebyly zrealizovány mlatové cesty a kruhová odpočívadla. Nebyl dodán žádný mobiliář.

Obr.č.78, 79: Vizualizace návrhu (zdroj: <https://www.velen.cz>)

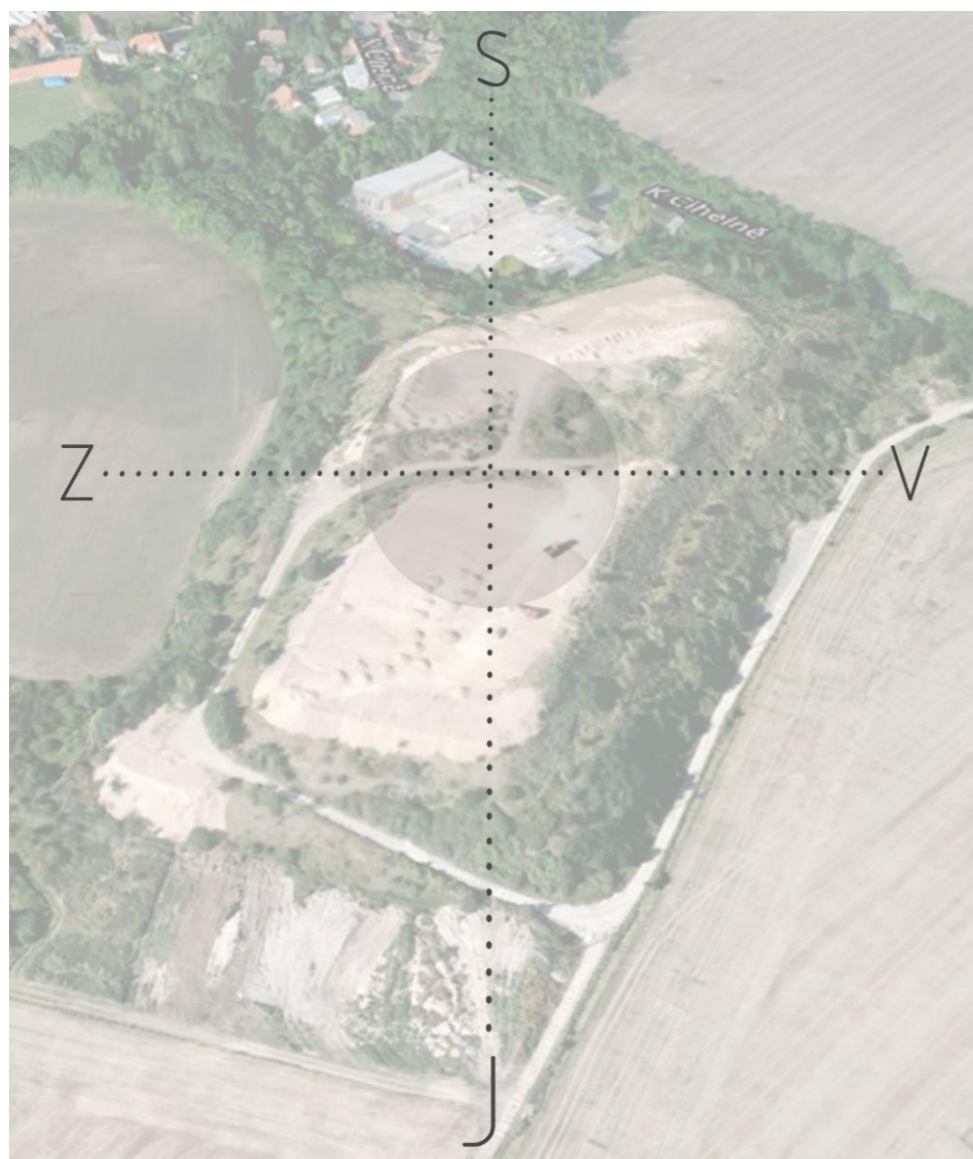
Obr.č.80: Půdorys návrhu (zdroj: <https://www.velen.cz>)

4.2.8 Analýza pohledů a výhledů

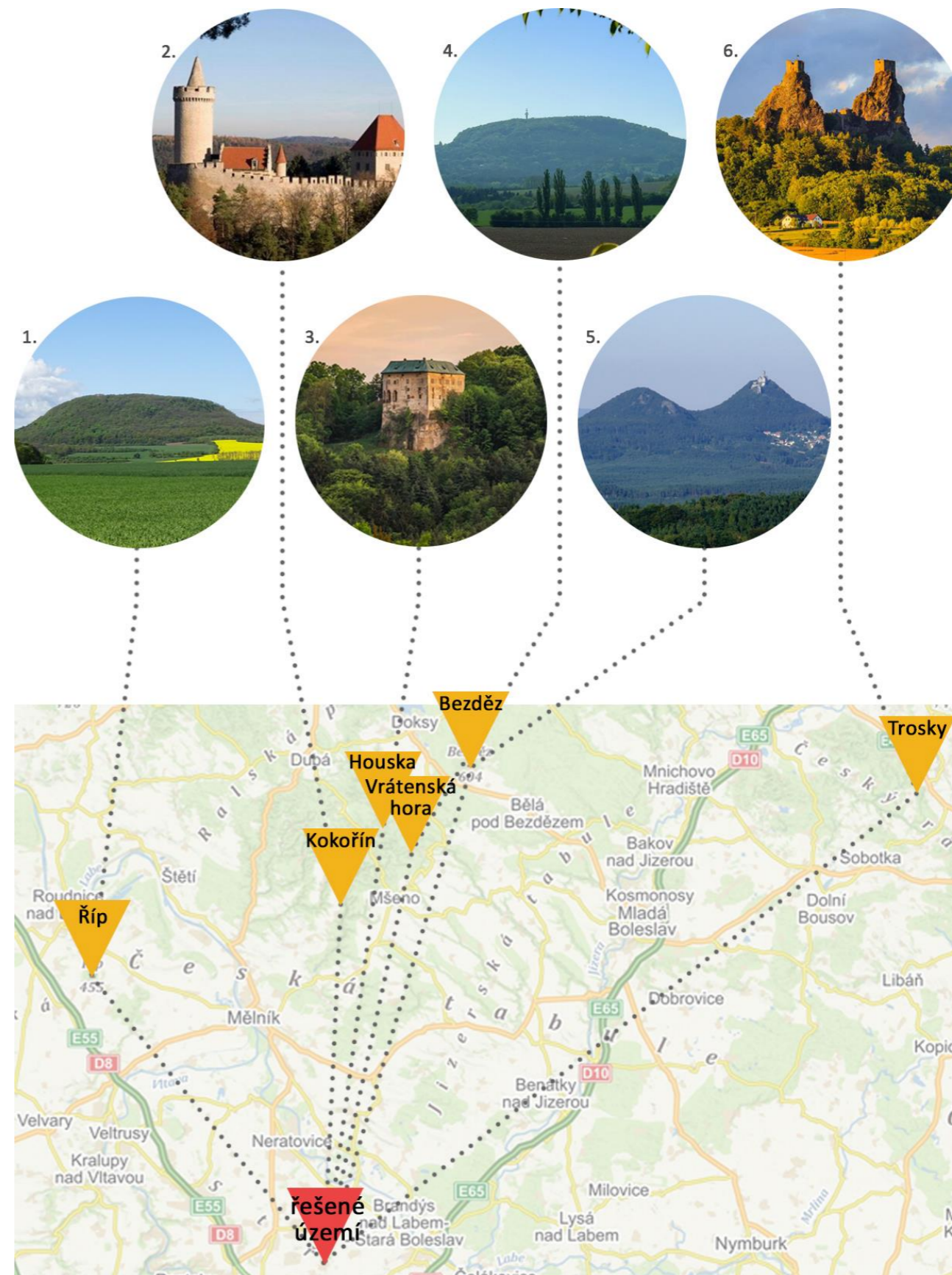
Výhledy směrem na sever, severozápad a severovýchod jsou plné památek a míst tyčících se na horizontu. Do vzdálenosti 65 km vzdušnou čarou je značná část viditelná i za zhoršené viditelnosti. Jsou tu i místa, která nejsou vždy vidět, ale zajímavé tam diváka nasměrovat. Mezi nejvýraznější patří:

1. Říp- vzdálený 30 km s nadmořskou výškou 455 m
2. Hrad Kokořín- vzdálený 30 km s nadmořskou výškou 333 m
3. Hrad Houska- vzdálený 36 km s nadmořskou výškou 436 m
4. Vrátecká hora- vzdálená 35 km s nadmořskou výškou 508 m
5. Hrad Bezděz- vzdálený 42 km s nadmořskou výškou 603 m
6. Hrad Trosky- vzdálený 61 km s nadmořskou výškou 488 m

Na západě je výhled zajímavý zejména ve večerních hodinách při západu slunce. Východ je zajímavý spíše pro ranní návštěvníky skládky. Na jihu je rovina a horizont se brzy zvedá a padá za obzor. Tento pohled pro nás není tak významný.

Obr.č.81: Světové strany (úprava: vlastní 2020, podklad: <https://www.google.com/maps/>)

Obr.č.82: Pohledy a výhledy zejména ze severní strany území (úprava: vlastní 2020, foto: 1. www.i60.cz, 2. www.m.kamsdetmi.com, 3. www.morezprav.cz, 4. www.wikipedia.org, 5. www.nasregion.cz, 6. www.maxizajezdy.cz)

4.3 Fotodokumentace

4.3.1 Stav Veleňské skládky- 5. 6. 2013

Obr.č.83, 84, 85, 86: Veleňská skládka před začátkem prací (zdroj: <https://www.velen.cz>)

4.3.2 Stav Veleňské skládky- 21. 6. 2016

Obr.č.87, 88, 89: Koruna skládky po návodu ornice (zdroj: <https://www.velen.cz>)

4.3.3 Stav Veleňské skládky- 10. 4. 2017

Obr.č.90, 91, 92: Předání k osedí a osázení (zdroj: <https://www.velen.cz>)

4.3.4 Stav Veleňské skládky- 10. 5. 2017

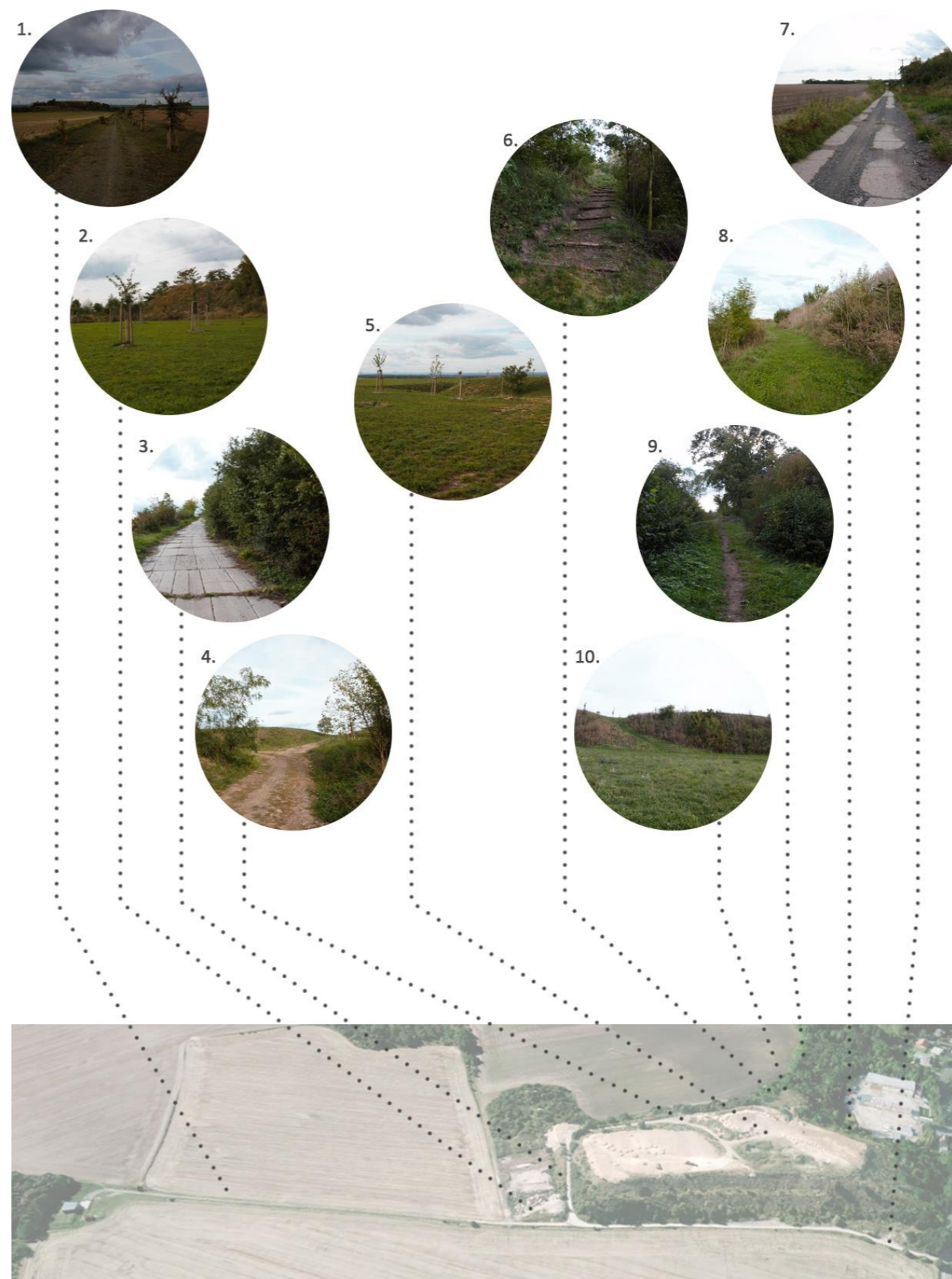

Obr.č.93, 94, 95: Hydroosev a vysázené stromy (zdroj: <https://www.velen.cz>)

4.3.5 Stávající stav

Fotografie:

1. Na této fotografii je zachycen pohled směrem na skládku z cesty vedoucí od Miškovic. Po pravé straně cestu lemuje stromořadí hrušní. Cesta je štěrkové MZK.
2. Ovocný sad pod skládkou skládající se zejména z hrušní a menším podílem z třešní.
3. Cesta na korunu skládky ze starých železobetonových prefabrikátů.
4. Na koruně skládky není cesta nijak zpevněná. Je zachycen výstup na úplný vrchol skládky.
5. Skládky je nejvyšším bodem v okolí. Je zde výhled do všech světových stran, zejména pak směrem na sever.
6. Cesta ze skládky směrem k Veleni, kde je svah vyřešen schody.
7. Cesta k ulici K Cihelně ze železobetonových prefabrikátů.
8. Menší cesty na skládce nejsou nijak zpevněny. Tvoří je pouze trvalý travní porost.
9. Cesta navazující na schody. Tvoří zkratku od skládky k Veleni.
10. Pohled z předposledního patra skládky na nejvyšší část.

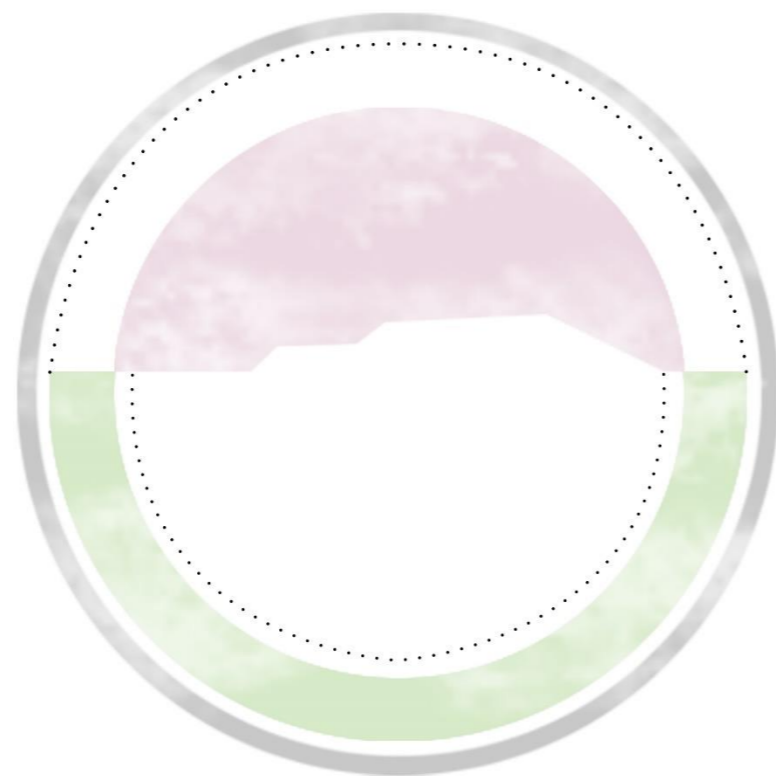

Obr.č.96: Stávající stav (úprava: vlastní 2020, foto: vlastní 2020, podklad: <https://www.google.com/maps/>)

4.4 SWOT analýza

Obr.č.97: SWOT (Pánková 2020)

5 Vlastní projekt

5.1 Cíle návrhu

- Propojení prostoru s okolím
- Setkávání lidí
- Relaxace
- Nenáročná údržba
- Odolnost prvků
- Funkčnost jako celek
- Zdůraznění pohledů a výhledů
- Volná plocha
- Zákoutí
- Využitelnost pro všechny věkové kategorie
- Celoroční využití
- Přimět návštěvníka zastavit se a otevřít oči

5.2 Popis návrhu

Prostor dle návrhu funguje jako celek, který se osázen domácimi dřevinami. Opticky je prostor propojen pruhem květnaté louky, která vede od sadu nacházejícího se před bývalou skládkou až na její severní konec. V louce jsou průchody, aby prostor nebyl rozpůlen. Do řešeného území se dostaneme dvěma vstupy. Jižní je cesta z mechanicky zpevněného kameniva, nebo severním vstupem od Veleně je vytvořen štěrkovým terénním schodištěm. Svahy skládky jsou zpevněné zapojeným ruderním porostem. Nevětší prostor na skládce tvoří travnatá plocha. Celý prostor je doplněn o informační tabule a mobiliář.

Při příchodu z jižní strany narazíme u paty skládky na ovocný sad, který potěší pozorovatele zejména na jaře, kdy zde pokvetou hnízda sněženek. Mezi stromy začíná pruh louky, která pokračuje směrem vzhůru. U paty skládky jsou vytvořené dva průlehy pro případné zachycení vody stékající ze svahů.

Dále pokračujeme do kopce po štěrkové cestě, kdy narazíme po levé ruce na mezípatro osázené břízami, které při pohledu na korunu skládky navazují na tento prostor. Prostor je doplněn o betonové lavice s výhledem na nedaleký háj. Při pokračování dále směrem na hřbet skládky potkáme další průhled, podél kterého bychom mohli pokračovat travnatou cestou.

Pokud se ale vydáme štěrkovou cestou nahoru, přivítá nás pohled na dub v květnaté louce. Po výstupu uvidíme dlouhý pruh louky, ve kterém jsou schované průchody. Větší část louky kopírují třešňová stromořadí. Na jižní straně se můžeme pokochat pohledy do korun v březovém háji, který tvoří téměř čtvrtinu hřbetu skládky. Zde se také nacházejí průlehy.

Na východní straně je ponechán převážně volný prostor pro možnost rozptýlu dětí a případné pouštění draků, či letadélek.

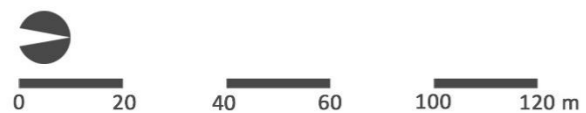
Na tento prostor navazují tři zapuštěná ohniště. Tento prostor sloužící pro setkávání neruší okolí, jelikož uživatelé těchto prostor sedí pod terénem okolního prostoru.

Na východní straně stojí dvě houpačky pro páry, nebo přátelská setkání. Zde je možné v poklidu pozorovat krásné západy slunce, které zde jsou a houpat se přitom téměř nad svahem.

Na severu narazíme na prostor výhledů na horizont, který zaplňuje velkou část skládky. Nachází se zde šest kovových linií, které v měřítku kopírují horizont. Obsahují i informační pruhy, kde se můžeme dočíst na co se koukáme a další informace.

Travnatou cestou napravo, nebo svahem vedoucím přímo před námi pokračujeme do spodnějšího mezípatra, které je osázeno keři se zajímavým zimním efektem. Svah v zimě slouží pro sáňkování, v ostatních ročních obdobích jako travnatá cesta.

Zde můžeme prostor opustit terénními schody navazujícími na štěrkovou cestu vedoucí do Veleně.

Obr.č.98: Celková situace (Pánková 2020)

5.3 Tematické celky

V řešeném území se nachází osm tematických celků. Tyto celky využívají pohledů a výhledů a jsou podle této tematiky nazvány. Jsou vždy označeny informační tabulí, která má svým textem v pozorovateli pomoci zjistit to, k čemu jsou tyto prostory určeny.

Jaro: nachází se u paty skládky. Jedná se o prostor ovocného sadu doplněný sněženkovými výsadbami. Prostorem prochází květnatá louka. V sadu se nachází lavice na sezení a relax pod rozkvetlými korunami.

Léto: prostor, který púlí květnatá louka, ve kterém jsou rozmístěny zapuštěná ohniště s posezením. Díky zapuštění ohnišť i kruhovému posezení kolem nich, neruší čistý charakter okolí. Prostor bude využit zejména za dlouhých, teplých letních nocí.

Podzim: tento celek se nachází na jižním mezípatře. Jsou zde vysázeny břízy s příjemným podzimním zbarvením listů a s jejich šuměním ve větru. Na okraji jsou umístěny lavičky, které směřují pohled na nedaleký Miškovický hájek, který na podzim hraje všemi barvami.

Zima: tento prostor zaplňuje severní mezípatro. Do prostoru se vstupuje svahem, který v zimě může tvořit sáňkovací dráhu. Prostor je doplněn keři se zimním efektem, které tento prostor udělají výjimečným. Pohled je zde směřován na kouřící komíny domů ve Veleni.

Západ: krásné západy, které se zde odehrávají si zaslouží svůj celek. V tomto místě jsou důležité hlavně houpačky pro dvě osoby, kdy se při zhoupnutí ocitnete téměř nad svahem a můžete si tak západ vychutnat plnými doušky.

Obloha: na východní straně se nachází volný prostor sloužící k lenutí si do trávy a vychutnání si pohledu do mraků. Je tu možnost využití povětrnostních podmínek pro pouštění draků a podobně.

Horizont: zejména na severní straně skládky je bohatě členitý horizont, který vytváří jednu z hlavních částí řešeného prostoru. Horizont je zdůrazněn kovovými liniemi, které akcentují významná místa a naznačují tak pozorovateli, co má na obzoru hledat.

Koruny: jižní část je z převážné většiny osázena břízami, které svým vzdušným charakterem i v minimálním závanu větru pohupují svými větvemi. Tento celek nutí člověka otočit hlavu vzhůru a pozorovat uklidňující mihotání se větví. Pro zjednodušení se může pozorovatel položit na lavice, či do trávniku.

0 20 40 60 100 120 m
 Obr.č.99: Tematické celky (Pánková 2020)

5.4 Terénní modelace

V návrhu jsou navrženy pouze tři typy terénních modelací. Jinak je terén již z předchozích zásahů rozdělen na patu skládky, mezipatra a korunu skládky. Ve složitějších terénních modelacích se jedná o:

Vsakovací průlehy: Průlehy jsou široké 3-6 m a hluboké 30-50 cm, tak aby je šlo bez problému přejet sekacím traktorem, či jiným dopravním prostředkem. Průlehy jsou umístěny na místech pod prudkým svahem, tak aby bránily rychlému odtoku vody do okolních polí a zadržely vodu na řešeném území. Dva průlehy na koruně skládky zadržují vodu v březovém háji.

Ohniště: Prostory ohniště s posezením jsou zapuštěné pod terén, aby tak nenarušovaly okolí. Bude se jednat o vyhloubení jam. Dále v kapitole 5.14.3 Zapuštěné ohniště.

Terénní schodiště: U vstupu do prostoru od Veleně se nyní nachází zničené štěrkové terénní schodiště. Schody nejsou rozměřené a čouhající roxorové tyče jsou až nebezpečné. V návrhu je z tohoto důvodu počítáno s vytvořením nového terénního schodiště viz. kapitola 5.6.2 Terénní schodiště.

Terénní modelace celkem zasáhnou do 1075 m² řešeného prostoru.

Obr.č.100: Terénní modelace (Pánková 2020)

5.5 Dřeviny

Na řešeném území je 2,3 ha ruderálního porostu. Ruderálním porostem jsou porostlé hlavně svahy. Ruderální porost je z větší části zapojený. Jsou zde zastoupeny porosty akátu (*Robinia*), ostružiníku (*Rubus*), bezu černého (*Sambucus nigra*), růže šípkové (*Rosa canina*), svídy krvavé (*Cornus sanguinea*), slivoně obecné (*Prunus domestica*), javoru jasanolistého (*Acer negundo*), pajasanu (*Ailanthus*), škumpy (*Rhus typhina*), pámelníku (*Symphoricarpos*), ptačího zobu (*Ligustrum vulgare*) a třešňí ptačí (*Prunus avium*) jen místy.

Na ruderálních porostech proběhne probírka stromů a prokácí invazivní a nežádoucí druhy, kterými jsou trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*), javor jasanolistý (*Acer negundo*), pajasan žláznatý (*Ailanthus altissima*) a škumpa orobincová (*Rhus typhina*). Dřeviny tvoří v porostu maximálně 20 % a obvod kmene ve výšce 130 cm nedosahuje 80 cm. Není tedy nutné povolení ke kácení.

Na vrcholu skládky je rovina o rozloze 2,1 ha. Nachází se zde o 14 ks javoru mléče (*Acer platanoides*), 17 ks břízy bělokoré (*Betula pendula*), 13 ks habru obecného (*Carpinus betulus*), 41 ks třešně ptačí (*Prunus avium*), 40 ks hrušně obecné (*Pyrus communis*), 18 ks dubu letního (*Quercus robur*) a 15 ks lípy srdčité (*Tilia cordata*). Celkem je tedy na koruně skládky 115 ks stromů. U úpatí skládky je vysázen sad hrušní (*Pyrus communis*) a třešňí (*Prunus avium*).

Z koruny skládky a sadu se nebude nic kácet. Stávajícím stromům bude vylepšeno stanoviště opatrným vyhrabáním 10 cm zeminy, která bude 1:1 promísena s Gramoflorem. Tato směs se vrátí zpět ke stromu, kdy bude objem materiálu před slehnutím dvojnásobný. Budou vytvořeny nové závlahové mísy o šířce koruny stromu. Kotvení z důvodu náročnějších povětrnostních podmínek místa bude ponecháno. Na stromech bude proveden výchovný řez.

Nově zde bude vysázeno 39 kusů břízy bělokoré (*Betula pendula*) a 1 kus dubu letního (*Quercus robur*). Jedná se o stromy s balem o obvodu kmene 12/14 cm, které budou ukotveny třemi kůly. Výsadbová jáma bude o velikosti 1,5 násobku balu. Do výsadbové jámy bude přidáno pět tablet Silvamix forte 60 a to po okrajích i na střed jámy. Podsyp bude tvořit směs 1:1 místní zeminy a štěrku 16/32. Zbytek výkopku bude promísen s kompostem a hutněn kolem stromu. U balu je nutné přerušit očko okolo kmene. Dále bude vytvořena závlahová mísa z borky o velikosti průměru koruny. Bude proveden výchovný řez dle potřeby. Kmeny budou natřeny bílým nátěrem na kmeny.

Dále bude dosázeno 5 kusů svídy bílé (*Cornus alba* 'SIBIRICA') a 8 kusů svídy krvavé (*Cornus sanguinea* 'WINTER BEAUTY'). Keře budou o minimální výšce 60-80 cm. Dno výsadbové jámy bude tvořeno směsí 1:1 štěrku 16/32 a stávající zeminy. Přidány budou tři tablety Silvamix forte 60. Proveden bude výchovný řez dle potřeby.

Obr.č.101: Kácení, obohacení stávajících dřevin a dosadba (Pánková 2020)

5.6 Cesty a mobiliář

Cesty jsou zvoleny z mechanicky zpevněného kameniva. Tímto způsobem jsou upraveny pouze přístupové a vstupní cesty v řešeném území. Bylo by vhodné podél cest vybudovat odtokové kanálky. Ostatní cesty jsou travnaté. V pruhu květnaté louky jsou ponechány travnaté průchody. Přístup je převážně řešen svahy, je tedy bezbariérový. Pouze na příchodu z cesty od Veleně je svah řešen terénním schodištěm.

Jako mobiliář je využito betonových lavic LEDGE 1 značky Presbeton. Na rozmístění v řešeném území je navrhováno 30 lavic. Se svou šířkou 70 cm je možné využití ve více lidech, nebo jako lehátko. Odpadkový koš bude také betonový model BEKO od Streetpark. Od Streetparku jsou navrhované také stojany na kolo SANDWICH. 5 ks jich je navrženo u jižního vchodu, kudy vede cyklostezka. Jsou rozmístěny 50 cm od sebe. Odpadkové koše budou umístěny v prostorech, kam lze dobře zajet automobilem, tedy v nižších partiích skládky. V řešeném území bude 5 odpadkových košů. Z betonu dále budou zahlobená ohniště. V řešeném území se nachází 3 zapuštěná ohniště, která se skládají z kruhových betonových lavic, MZK a kovového zapuštěného ohniště samotného viz. 5.14.3 Technický detail - zapuštěné ohniště.

Dalším materiálem je dřevo, z kterého je navržena houpačka pro dvě osoby viz. 5.11.2 Technický detail - houpačka pro pár. Jsou umístěny dvě na západní straně.

Posledním materiálem je corten. Jedná se o živý materiál, který se postupem času za pomoci oxidace zbarví do tmavší hnědé barvy. Tento materiál je využit na informační tabule, kterých se na řešeném území nachází deset. Dvě u vstupů a zbylých osm vždy u tematických celků. Mapa prostoru a popis je prořezán. Osm tabulí k informačním celkům mají krom textů, které nutí diváka otevřít oči prořezané obdélníkové průhledy, které napomáhají pohled směřovat.

Materiály jako je štěrk, beton, dřevo a corten jsou zvoleny z důvodu odolnosti a tíhy, která zabrání případným vandalům v odcizení. Dále tyto materiály připomínají, k čemu toto místo sloužilo, skládka odpadů. Jistě se zde tyto materiály, nebo jim podobné již nacházely, ne však v takové podobě.

Obr.č.102: Použité materiály zleva: beton, corten, štěrk, dřevo (Pánková 2020)

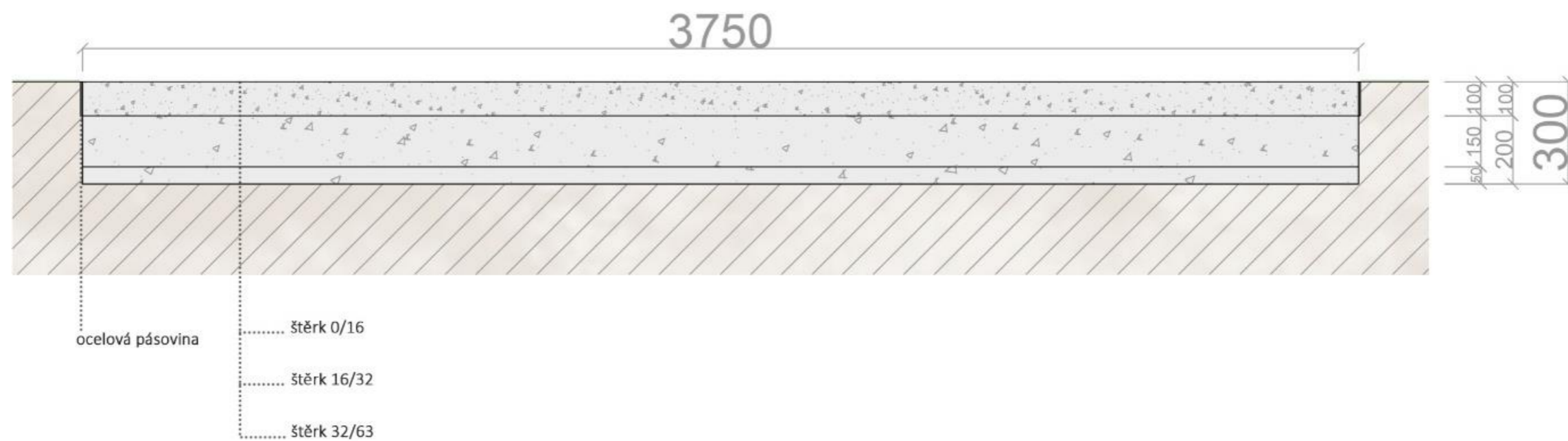
MOBILIÁŘ:
 betonové lavice / 30 ks
 houpačky / 2 ks
 ohniště s posezením / 3 ks
 odpadkové koše / 5 ks
 informační tabule / 10 ks
 stojan na kolo / 5 ks

0 20 40 60 100 120 m
 Obr.č.103: Cesty a umístění mobiliáře (Pánková 2020)

5.6.1 MZK

Z MZK budou tvořeny hlavní cesty v řešeném území. Jedná se o pevnější skladbu povrchu z důvodu nárazového pojezdu aut při vyvážení odpadkových košů. Cesty budou po jejich šíři ohraničeny ocelovou pásovinou.

TECHNICKÝ DETAIL- MZK

Obr.č.104: Skladba MZK (Pánková 2020)

5.6.3 Mobiliář

Mobiliář je řešen jednoduše a bytelně. Betonový mobiliář je odolný vůči vandalům a případným zlodějům. Zároveň se hodí do prostoru bývalé skládky a bude nám tak připomínat její minulost. Betonové lavice i odpadkové koše budou uloženy na štěrkové lože. Pět černých kovových stojanů na kolo jsou umístěny 50 cm od sebe v betonovém základu. Horní kryt koše a stojany na kolo spolu ladí černou barvou.

Obr.č.107: Odpadkový koš BEKO, betonový sedák LEDGE 1 a stojany na kolo SANDWICH (úprava: vlastní 2020, podklad: <https://www.streetpark.eu>, <https://www.presbeton.cz>)

TECHNICKÝ DETAIL- BETONOVÝ SEDÁK LEDGE 1

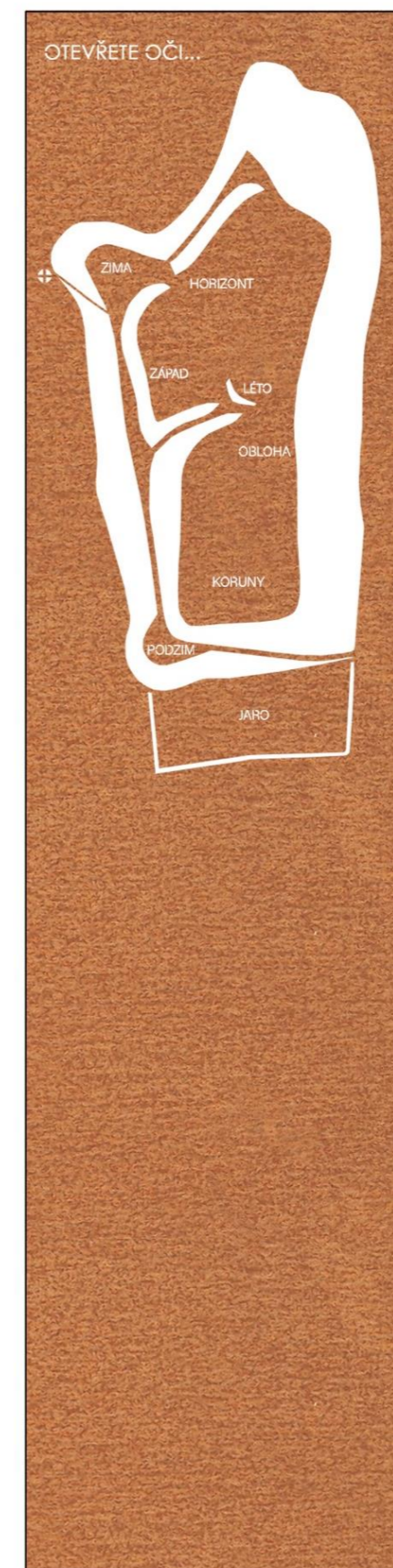
Obr.č.108: Uložení lavice na štěrkové lože (Pánková 2020)

5.6.4 Informační tabule

Cortenové informační tabule jsou ideální do prostoru bývalé skládky z důvodu připomenutí minulosti tohoto prostředí. Text bude řešen prořezem. Tloušťka cortenu je 1,5 cm, bude tedy odolný vůči vandalům. Materiál je také zajímavý jeho proměnou v letech. V prostoru budou dvě vstupní informační tabule s mapou území a osm informačních tabulí k tematickým celkům s průhledem a textem.

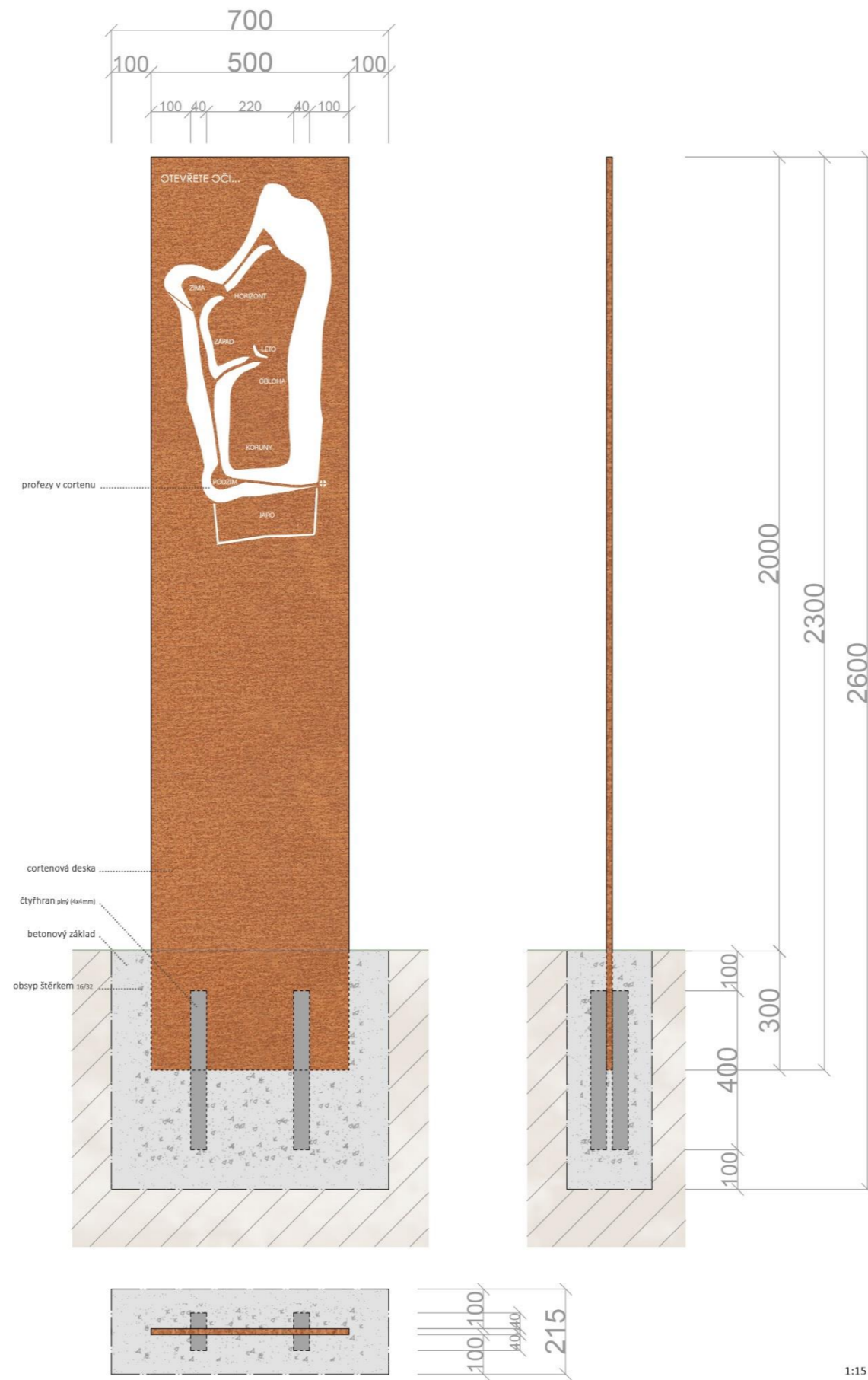

Obr.č.109: Příklad prořezu v cortenu (úprava: vlastní 2020, podklad: <https://www.vendesign.cz>)

Obr.č.110: Vstupní informační tabule (Pánková 2020)

TECHNICKÝ DETAIL- INFORMAČNÍ TABULE

Obr.č.111: Ukotvení informačních tabulí (úprava: vlastní 2020, podklad: <https://www.vendesign.cz>)

5.7 Výkaz výměr

Největší plochu v návrhu tvoří travní porost, který zůstane zachován ve stávajícím stavu. Travní porost zaujímá 23690 m².

23000 m² zaujímá ruderalní porost. Jedná se zejména o svahy. Až na prokácení nepůvodních a invazivních dřevin, také zůstane v původním stavu.

MZK na cestách zabere 2513 m² z celkového prostoru. Terénní schodiště zabere dalších 44 m² a prostor kolem zapuštěného ohniště celkem u všech zabere 75 m²

Luční výsev zabírá 1562 m². Navrhovanou směsí je SLUNOVRAT od firmy Agrostis. Tato směs je odolná vůči suchu a obsahuje 57 rostlinných druhů. Mezi nimi jsou například hvozdíky, len, devaterník, tymián a rozrazil v kombinaci s nízkými kostřavami, smělkem a tomkou. Louka by se měla sekat 2-3x do roka na maximálně 5 cm nad zemí. Pro výsev se doporučuje 4-6 g/m².

955 m² zaberou průlehy, které budou hloubeny minimálně 30 cm. Kvůli terénním pracím bude muset být trávník doset na místech průlehub.

Obr.č.112: Výkaz výměr (Pánková 2020)

5.7.1 Složení luční směsi SLUNOVRAT

Trávy 70%

5,8% *Agrostis capillaris* 'Vitek'

5% *Anthoxanthum odoratum* 'Jitka'

0,2% *Deschampsia cespitosa*

10% *Festuca rub. commutata* 'Zulu'

13% *Festuca rub. rubra* 'Levočská'

10% *Festuca rub. trichophylla* 'Viktorka'

6% *Festuca rupicola*

13% *Festuca trachyphylla* 'Bornito'

1% *Festuca valesiaca*

0,5% *Koeleria macrantha*

Jeteloviny 2%

0,5% *Koeleria pyramidata*

5% *Poa pratensis* 'Balin'

0,7% *Anthyllis vulneraria* 'Pamir'

0,7% *Lotus corniculatus* 'Lotar'

0,2% *Medicago lupulina* 'Ekola'

0,4% *Onobrychis viciifolia* 'Ambra'

0,5% *Agrimonia eupatoria*

0,9% *Agrimonia procera*

0,1% *Achillea collina*

0,3% *Achillea millefolium*

Byliny 28%

1,3% *Anthemis tinctoria*

0,2% *Berteroa incana*

0,3% *Carum carvi* 'Prochan'

0,5% *Centaurea cyanus*

0,3% *Centaurea jacea*

0,2% *Daucus carota* 'Táborská žlutá'

0,1% *Dianthus armeria*

1,9% *Dianthus carthusianorum*

2,4% *Dianthus deltoides*

1% *Galium album*

0,8% *Galium verum*

0,7% *Helianthemum grandiflorum*

0,2% *Hypericum maculatum*

0,5% *Hyssopus officinalis* 'Blankyt'

0,3% *Lavandula angustifolia*

0,2% *Leontodon hispidus*

3% *Leucanthemum vulgare*

0,5% *Linum perenne*

0,6% *Lychnis coronaria*

0,4% *Lychnis viscaria*

0,15% *Matricaria chamomilla*

0,6% *Origanum vulgare*

0,2% *Papaver rhoeas*

0,2% *Plantago media*

1,1% *Potentilla argentea*

1,5% *Potentilla recta*

1,2% *Prunella vulgaris*

0,4% *Pyrethrum corymbosum*

0,3% *Pyrethrum parthenium*

1,2% *Salvia pratensis*

0,55% *Salvia verticillata*

1,7% *Sanguisorba minor*

0,25% *Scabiosa ochroleuca*

0,25% *Silene nutans*

0,8% *Silene vulgaris*

0,3% *Thymus pulegioides*

0,1% *Veronica teucrium*

Obr.č.113: Druhy rostlin a jejich procentuální zastoupení v luční směsi SLUNOVRAT (úprava: vlastní 2020, podklad: Pinterest 2020)

5.8 Ptačí pohled

Obr.č.114: Ptačí perspektiva (úprava: vlastní 2020, podklad: <https://www.google.com/maps>)

5.9 Horizont

Vzdálená tajemná místa. Do dálky hledící, na minulost. Daleko a přesto blízko.

Tento tematický celek se nachází na severní straně koruny řešeného území. Nabízí se zde nejjednoznačnější výhledy. Pohledy se rozprostírají na horizontu, a i při horší viditelnosti, jsou zde pozorovatelné památky do vzdálenosti 65 km vzdušnou čarou.

Pro zvýraznění bylo vybráno šest památek. Jedná se o horu Říp, hrad Kokořín, zámek Houska, Vráteckou horu, hrad Bezděz a zříceninu hradu Trosky. Zcela viditelné nejsou Kokořín a Houska, ale tvoří důležitý prvek prostoru rozléhajícího se před námi. Pro těchto šest památek na místě před nimi jsou navrženy kovové plastiky. Jedná se o kopii horizontu v linii, která je v měřítku, aby byla možnost porovnání výšky mezi ostatními. Plastiky jsou natočeny, stejně tak, jak ve skutečnosti leží památky proti našemu pohledu. Na každé plastice je informační pruh z cortenu, kde je prořezem napsán název památky, její nadmořská výška a vzdálenost vzdušnou čarou od místa pozorování.

Plastiky v podobě linií nabízí pozorovateli mnohé možnosti, jak se na výhled podívat, ale nenásilně ho směřují tím správným směrem a napomáhají najít v horizontu to, o čem si právě čteme základní informace na informačním pruhu. Kovové plastiky jsou umístěny volně mezi stromy a dá se mezi nimi, pod nimi, kolem nich procházet. Místa leží ve volném travním porostu, místo nějakou část překrývá koruna stromu a někde zas kousek rozkvetlé louky.

V tomto celku je rozmístěno několik betonových lavic a informační tabule napomáhající svým textem připravit člověka na tematické výhledy do dálky a zároveň i do minulosti.

Obr.č.115: Inspirační fotografie (úprava: vlastní 2020, foto: Pinterest 2020)

Obr.č.116: Popis tematického celku HORIZONT (Pánková 2020)

5.9.1 Informační tabule HORIZONT

Obr.č.117: Informační tabule s textem k tematické části HORIZONT (Pánková 2020)

5.9.2 Technický detail - kovové prvky

Kovové plastiky jsou tvořeny z kovových hranolů 4x4 cm. Jsou na nich umístěny informační pruhy o šířce 10 cm, které budou z cortenu. Informace na nich budou řešeny prořezem.

5.9.3 Vizualizace HORIZONT

Obr.č.119: Vizualizace pohledu na kovové linie horizontu (Pánková 2020)

5.10 Koruny

Naslouchat šepotu stromů. Lehnout si a ta obloha. Skrytá pohybujícími se větvemi. Ten klid.

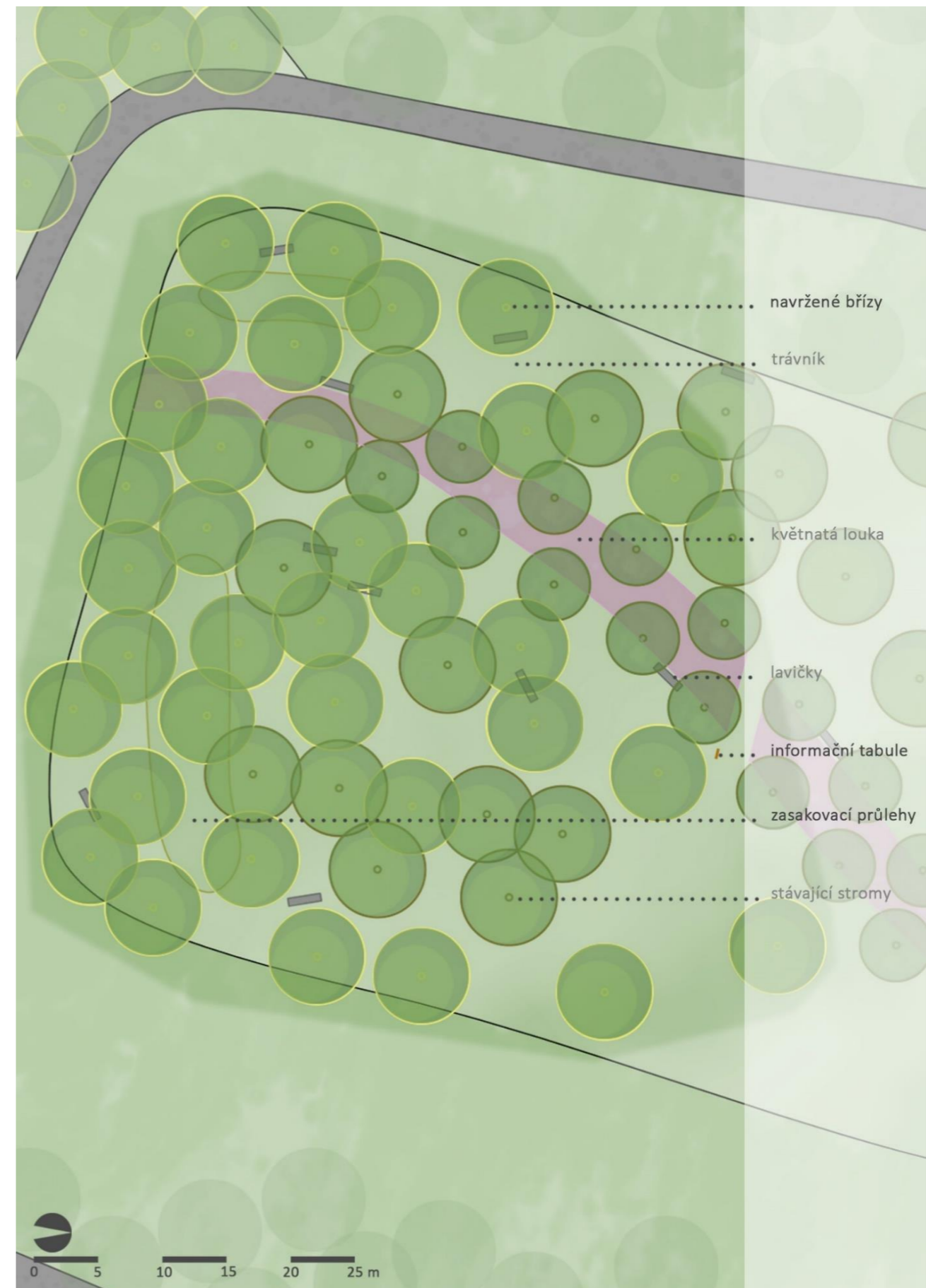
Tematická část nazvaná Koruny navádí člověka k pohledu vzhůru do korun stromů. Pro tento uklidňující pohled vzhůru do poletujících lístků byly zvoleny břízy. Jsou význačné svou jemnou strukturou listů a převislé větve napomáhají roztancovanému pohybu i při sebemenším vánku. Na této jižní části tvoří značnou část stromového patra. Je tu ponecháno několik stromů z předešlé výsadby, z toho 8 kusů břízy bělokoré. Dosazeno je v návrhu 33 kusů břízy bělokoré.

V prostoru jsou umístěny betonové lavice jak na osluněná místa, tak přímo pod koruny bříz. Jsou navrženy tak, aby se daly využít jak pro jedince, který chce sám relaxovat, tak pro skupiny lidí. Lavička svou šířkou umožňuje, aby si na ní pozorovatel lehl a snáze si tak užíval pohled vzhůru. Nikdo však nezakazuje lehnout si do trávy, kde může být prožitek o to větší.

Touto částí prochází pruh květnaté louky plazící se celým řešeným územím. V létě tu tedy narazíme na rozkvetlou louku plnou barev. Jsou zde umístěny dva zasakovací průlehy, aby v případě dešťů mohly břízy využít vodu a transpirovat ji do okolí.

Obr.č.120: Inspirační fotografie (úprava: vlastní 2020, foto: vlastní 2020, Pinterest 2020)

Obr.č.121: Popis tematického celku KORUNY (Pánková 2020)

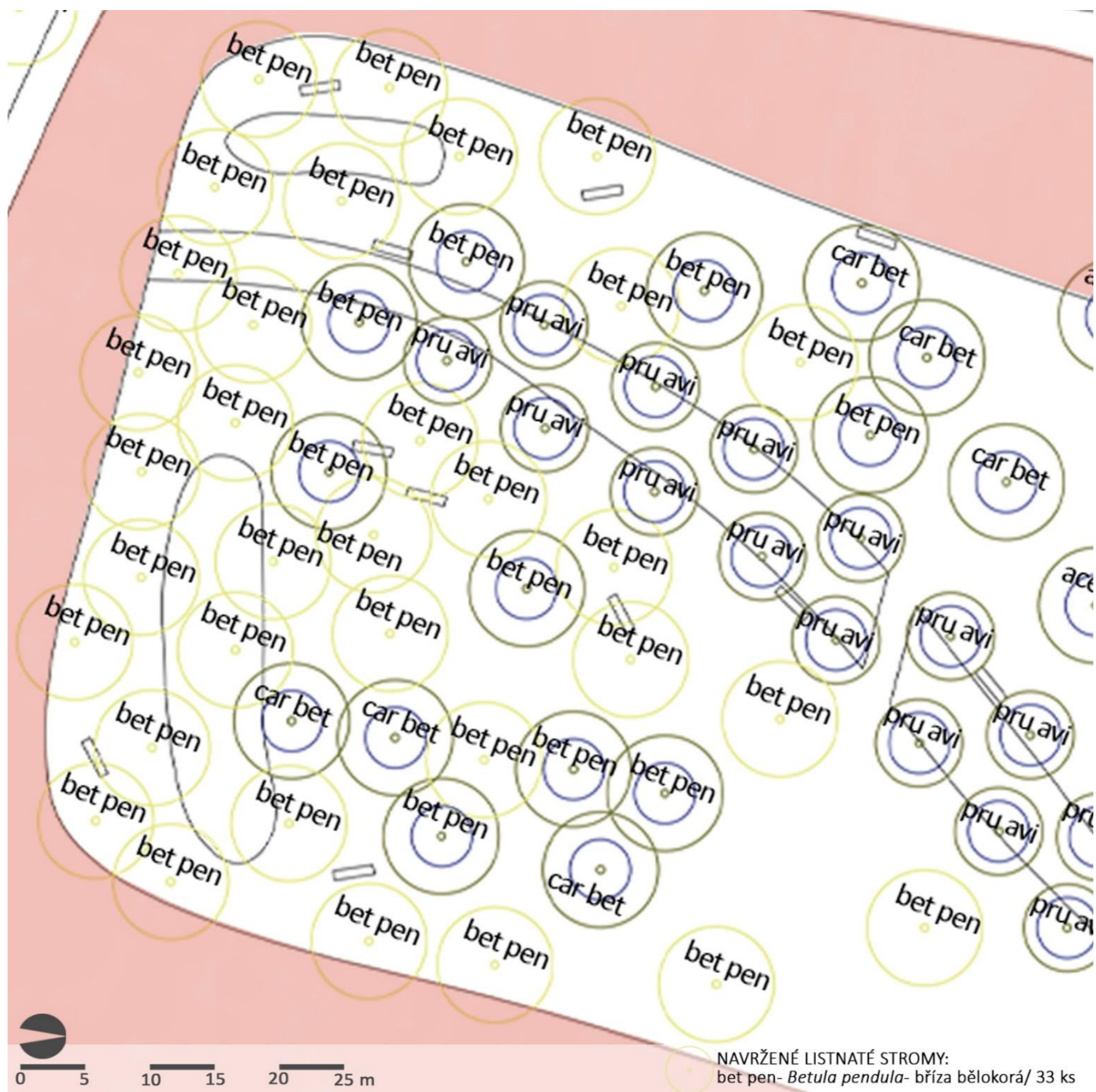

5.10.1 Informační tabule KORUNY

Obr.č.122: Informační tabule s textem k tematické části KORUNY (Pánková 2020)

5.10.2 Osazovací plán- stromové patro

Obr.č.123: Osazovací plán stromového patra bříz v tematickém celku Koruny (Pánková 2020)

5.10.3 Vizualizace KORUNY

Obr.č.124: Vizualizace pohledu na březový háj (Pánková 2020)

5.11 Západ

Tam, kde zapadá slunce. V pohybu. Hra barev před černou. Pak tma.

Na západní straně se nachází menší tematický celek. Ten v sobě skrývá nejkrásnější výhled zejména ve večerních hodinách, kdy zde pozorovatele okouzlí přívalem barev ze západu slunce.

V prostoru jsou umístěny dvě houpačky pro páry. Nemusí si tu samozřejmě užívat houpání nad svahem jen zamilované páry, ale i party přátel, či jedinci, kteří se zkrátka jen rádi dívají do slunce. Je tu průhled, ve kterém se každodenní západy slunce vybarvují v tom nejhezčím světle. Pokud se u toho člověk může ještě houpat nad pomyslnou propastí, o to bude zážitek sinější. Tím víc si pozorovatel uvědomí pomíjivost okamžiku, což naznačuje i informační tabule.

Obr.č.125: Inspirační fotografie (úprava: vlastní 2020, foto: Pinterest 2020)

Obr.č.126: Popis tematického celku ZÁPAD (Pánková 2020)

5.11.1 Informační tabule ZÁPAD

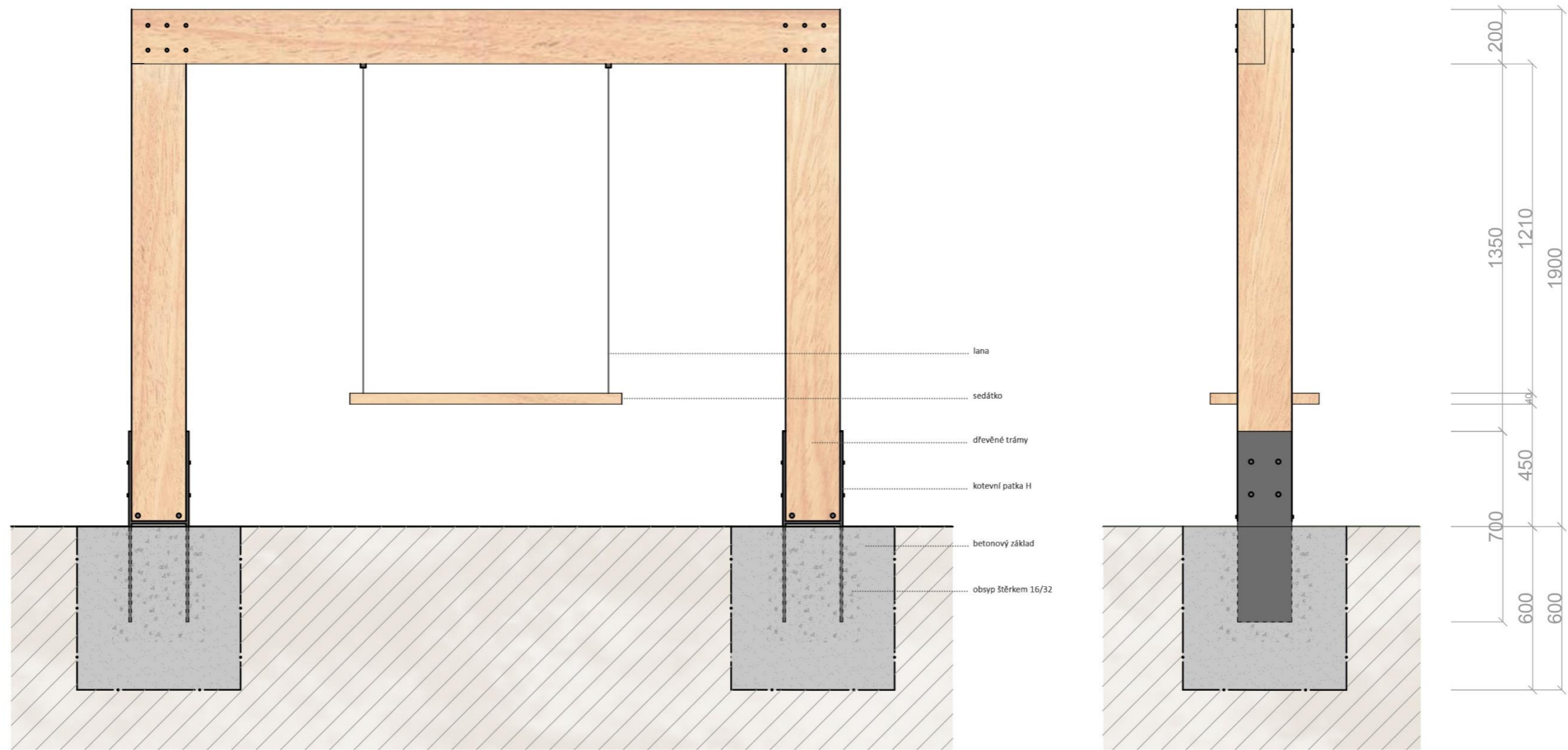

Obr.č.127: Informační tabule s textem k tematické části ZÁPAD (Pánková 2020)

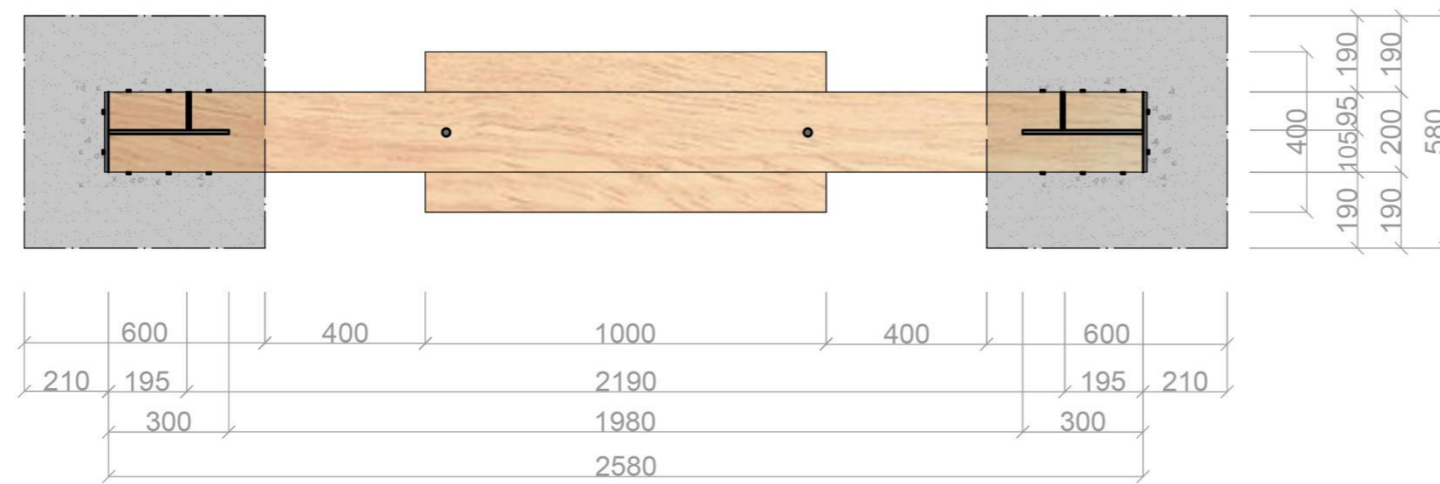
5.11.2 Technický detail - houpačka pro pár

Houpačky pro páry budou z masivních dřevěných trámů. Budou spojeny šrouby. Jejich sedátko bude zvětšené, jelikož jsou houpačky navrženy spíše pro dospělejší populaci. Houpat se na nich však mohou i děti.

TECHNICKÝ DETAIL- HOUPAČKA PRO DVA

1:20

Obr.č.128: Technický detail houpačky pro páry (Pánková 2020)

5.11.3 Vizualizace ZÁPAD

Obr.č.129: Vizualizace západu slunce (Pánková 2020)

5.12 Obloha

S hlavou v oblacích. Hra světlušek na obloze. Pokud počkáš do rána, spatříš tu nejjasnější.

Po východní straně skládky se táhne celek s názvem Obloha. V tomto prostoru je jen několik málo stromů. Jinak tu je jen trávník. Někdo může říct, že zde není nic. Pokud se však návštěvník nechá navést informační tabulí pochopí, že pohled do čisté oblohy je také velmi zajímavým.

Volná plocha umožňuje přes den pozorovat pohyb mraků po obloze a v noci zase hvězdy, zářící nad hlavami, nebo ranní východ slunce. Jsou zde po krajích tematického celku k dispozici lavičky, na které si lze lehnout a koukat do oblohy. Přednost je zde však dána otevřené travnaté ploše, aby si pozorovatel mohl lehnout do trávy, nebo na deku.

Tento prostor je také důležitým pro rozlet dětí. Ty tu mohou pouštět draka, nebo letadélka a běhat po prostoru sem a tam. V současné době za tento prostor budou určitě rádi i dospělí s drony, nebo návštěvníci, kteří chtějí být opáleni jako od moře.

Obr.č.130: Inspirační fotografie (úprava: vlastní 2020, foto: Pinterest 2020)

Obr.č.131: Popis tematického celku OBLOHA (Pánková 2020)

5.12.1 Informační tabule OBLOHA

Obr.č.132: Informační tabule s textem k tematické části OBLOHA (Pánková 2020)

Obr.č.133: Vizualizace rozletového prostoru v tematickém celku Obloha (Pánková 2020)

5.13 Jaro

Hledání jara. Ty vůně. Ty barvy. Dobré ráno příroda.

Prostor nacházející se u paty skládky, kde stojí hrušňový sad s příměsí třešní dostal za úkol ukázat lidem, co krásného lze pozorovat, když se příroda probouzí.

Je zde využito ovocných stromů kvetoucích na jaře. Je navržena dosadba sněženek. Sněženky jsou rostliny vítající jaro jako první. Nachází se zde v početných hnízdech a tvoří tak nárazově plochy, které jistě zachytí pohled kdejakého procházejícího člověka.

Lavičky zde jsou rozmístěny v pravidelných tvarech, stejně jako je koncipovaný sad. Nabízí si první teplé paprsky slunce vychutnat se vším všudy.

V tomto prostoru začíná pruh květnaté louky opticky pokračující nahoře na hřebenu skládky. Loukou a plody bude prostor zajímavý i v létě.

Obr.č.134: Inspirační fotografie (úprava: vlastní 2020, foto: Pinterest 2020)

Obr.č.135: Popis tematického celku JARO (Pánková 2020)

5.13.1 Informační tabule JARO

Obr.č.136: Informační tabule s textem k tematické části JARO (Pánková 2020)

5.13.3 Vizualizace JARO

Obr.č.138: Jarní vizualizace ovocného sadu (Pánková 2020)

5.14 Léto

Letní setkání. Ty dny u rozkvetlé louky. Stíny pod korunami stromů. Ty večery s přáteli.

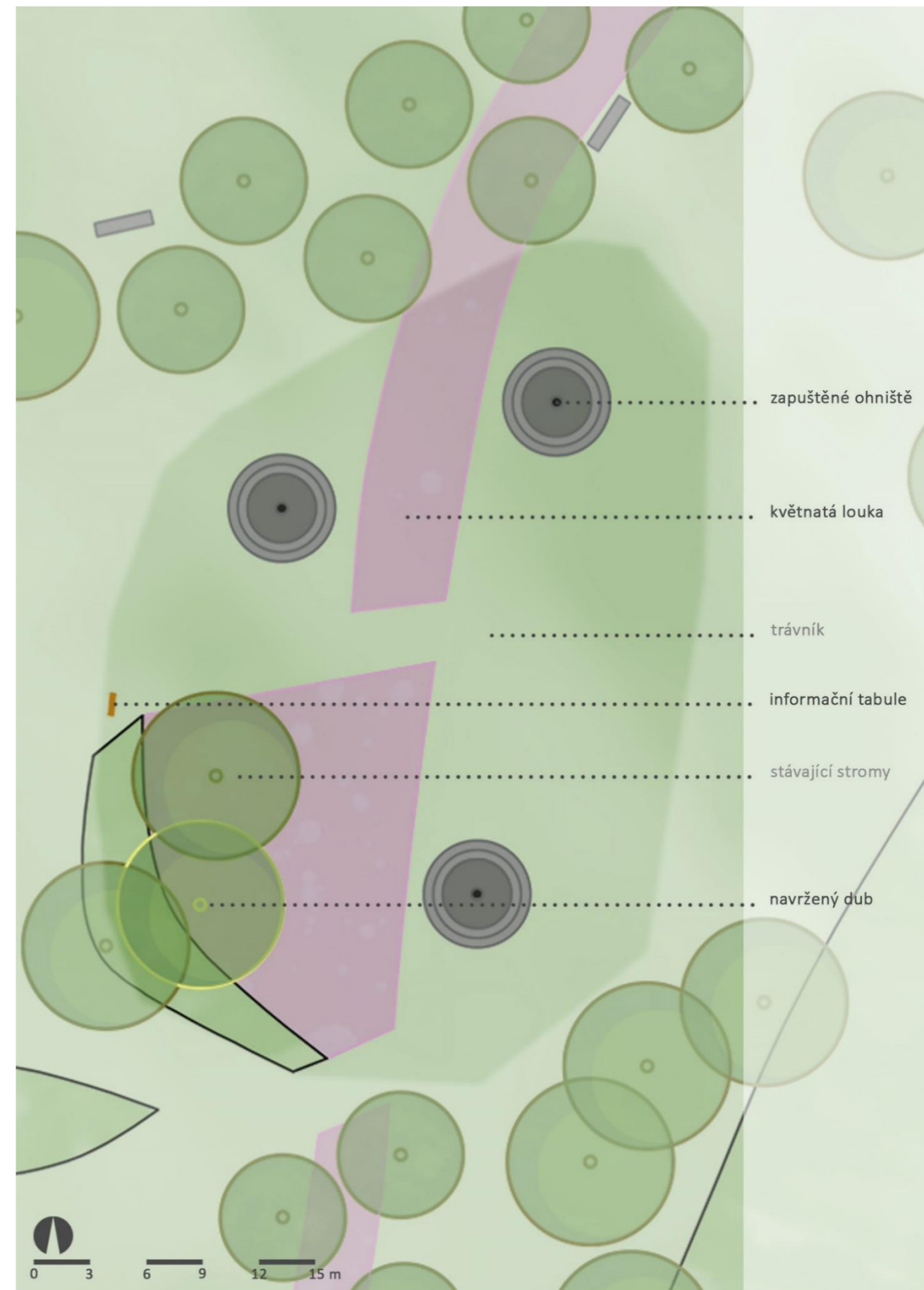
Léto je celkem, navazujícím na celek Obloha. Rozprostírá se v prostoru také prakticky bez stromů. Je zde navržena dosadba dubu letního na vyčnívající část u příchodu. Návštěvníky by tak hned při příchodu přivítal za roky a roky statný dub, jako strážce celého objektu tyčící se na nejvyšším bodě skládky.

Plocha bez stromů je důležitá z důvodu navržených kruhových ohnišť. Drží si tak dostatečnou vzdálenost od stromu, aby nemohl být poškozen ohněm a předešlo se tak případným nesnázím. Ohniště jsou i s posezením jako jeden celek. Jsou zapuštěna do země tak, aby tvořila intimní prostředí a zároveň nekazila pohled na korunu skládky celkově. Tři zapuštěná ohniště umožňují pořádat letní grilování pro příchozí až do teplých letních nocí. A pokud teplo nebude, tak oheň samozřejmě zahřeje. Betonové kruhové lavice lze použít na sezení nebo jako stůl. Podklad je z MZK a podloží je odvodněné, aby déšť nemohl celý prostor napustit vodou.

Je tu také největší prostor květnaté louky, která nejen, že tvoří bariéru mezi ohništi, ale také nám v létě připraví překrásnou podívanou na hru barev a struktur. Při pohledu přímo od ohniště bude pro pozorovatele jako na dlani.

Obr.č.139: Inspirační fotografie (úprava: vlastní 2020, foto: Pinterest 2020)

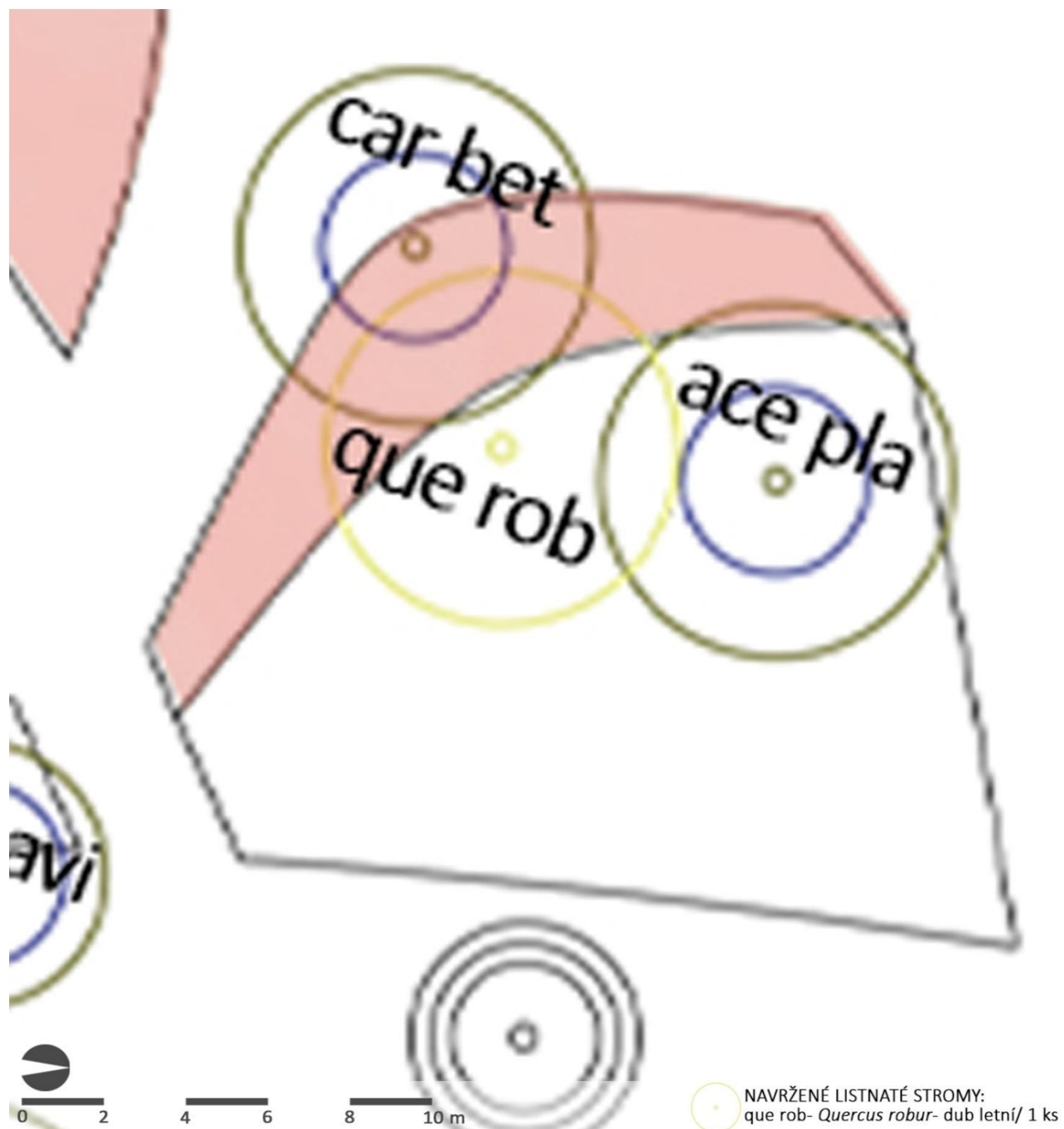
Obr.č.140: Popis tematického celku LÉTO (Pánková 2020)

5.14.1 Informační tabule LÉTO

Obr.č.141: Informační tabule s textem k tematické části LÉTO (Pánková 2020)

5.14.2 Osazovací plán - stromové patro

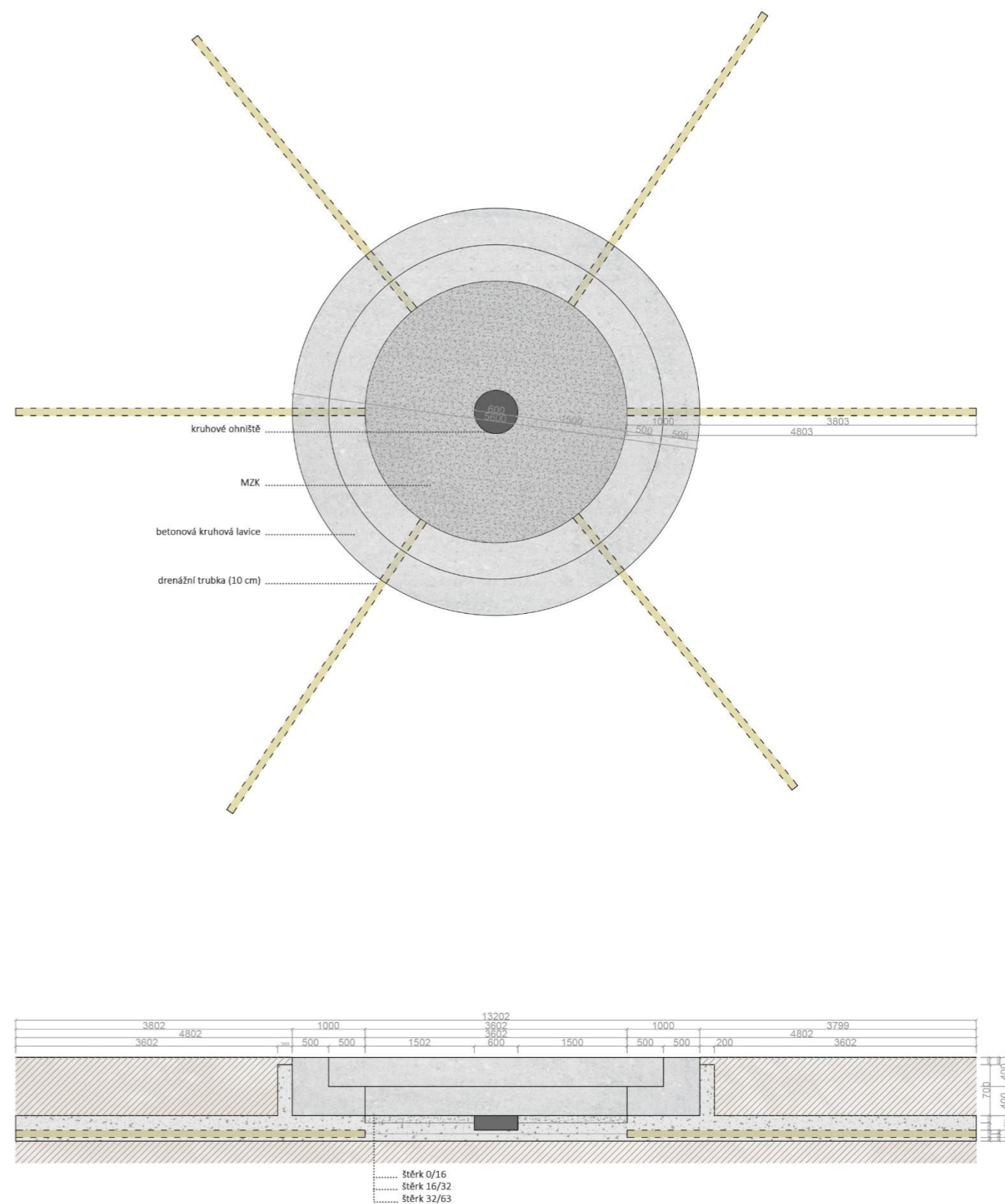

Obr.č.142: Osazovací plán stromového patra dubu letního (Pánková 2020)

TECHNICKÝ DETAIL- ZAPUŠTĚNÉ OHNIŠTĚ

5.14.3 Technický detail - zapuštěné ohniště

Zapuštěné ohniště je složeno z pochozí plochy MZK, ohniště z ocelové pásoviny, lavic z monolitického betonu a odvodněno drenážními trubkami. Celý prostor pod ohništěm a kolem drenážních trubek bude prosypán štěrkem z důvodu dobrého odvodu vody.

Obr.č.143: Technický detail zapuštěného ohniště (Pánková 2020)

1:75

5.14.4 Vizualizace LÉTO

Obr.č.144: Vizualizace zapuštěného ohniště (Pánková 2020)

5.15 Podzim

Malebnost podzimu. Třepot barev na stromech. Chvilé, než ulehnou.

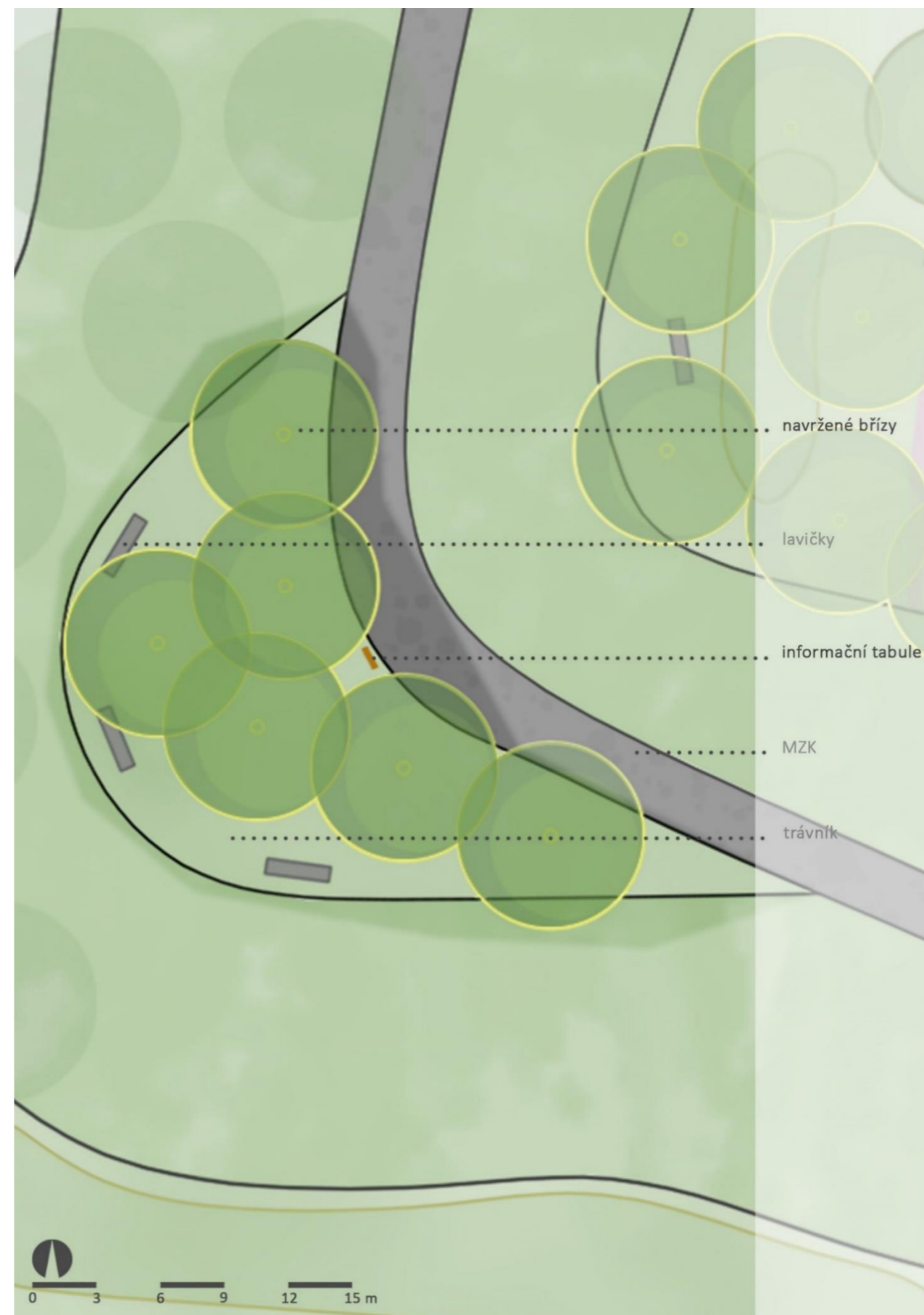
Jedno ze dvou mezipater je využito pro tematický celek Podzim. Toto místo je vybráno z důvodu výhledu na Miškovický hájek, který na podzim hraje všemi barvami.

Po okraji jsou rozestaveny tři lavice směřující pohledem na listnaté stromy v hájku. Za zády laviček je dosááno šest kusů břízy bělokoré, která opticky propojuje korunu skládky se strany celku Koruny a s mezipatrem. Břízy také potěší svou podzimní žlutou barevností.

Poletování drobných žlutých lístků kolem hlav pozorujících barvy před sebou a očekávajících zimu.

Obr.č.145: Inspirační fotografie (úprava: vlastní 2020, foto: Pinterest 2020)

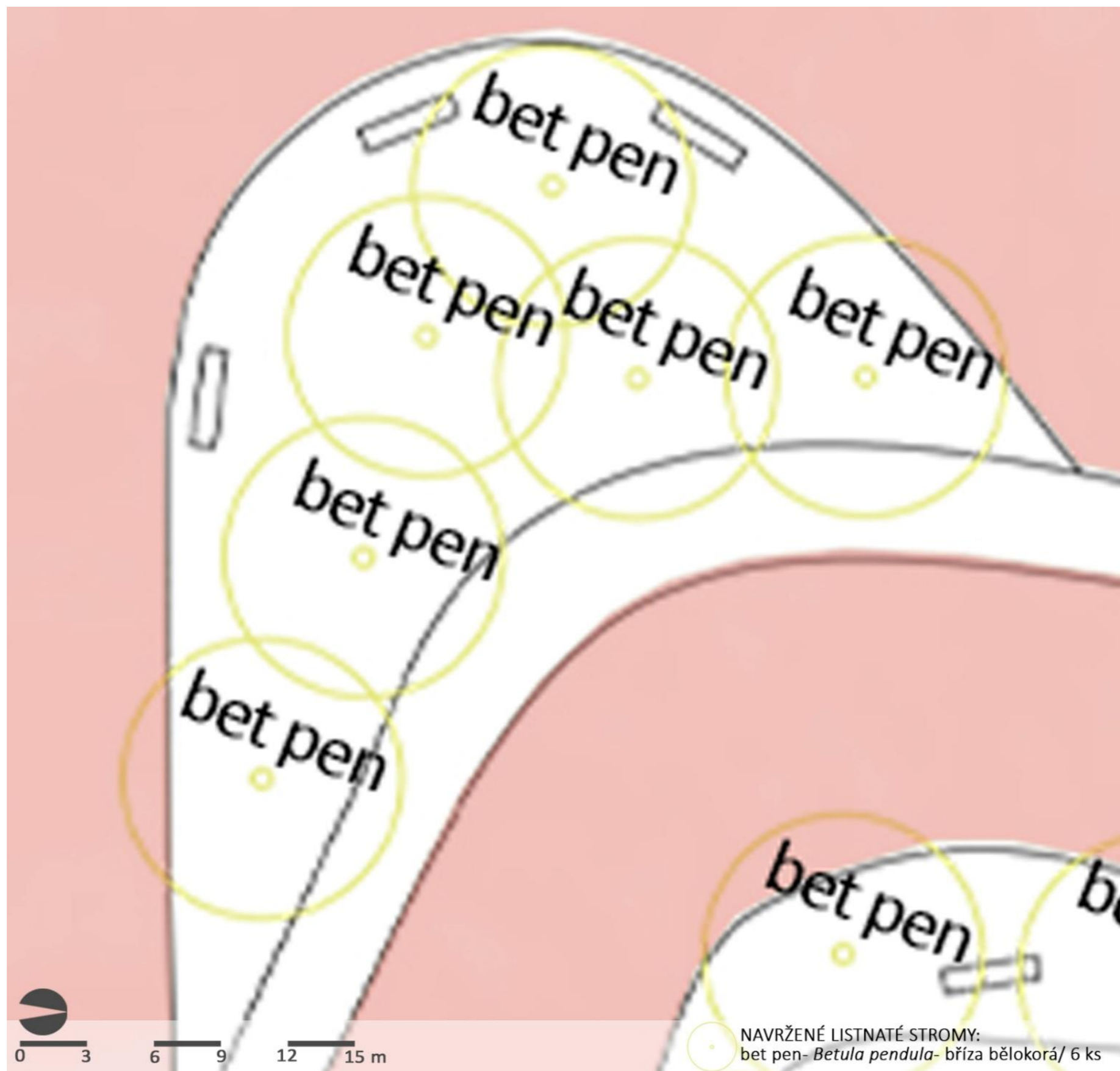
Obr.č.146: Popis tematického celku PODZIM (Pánková 2020)

5.15.1 Informační tabule PODZIM

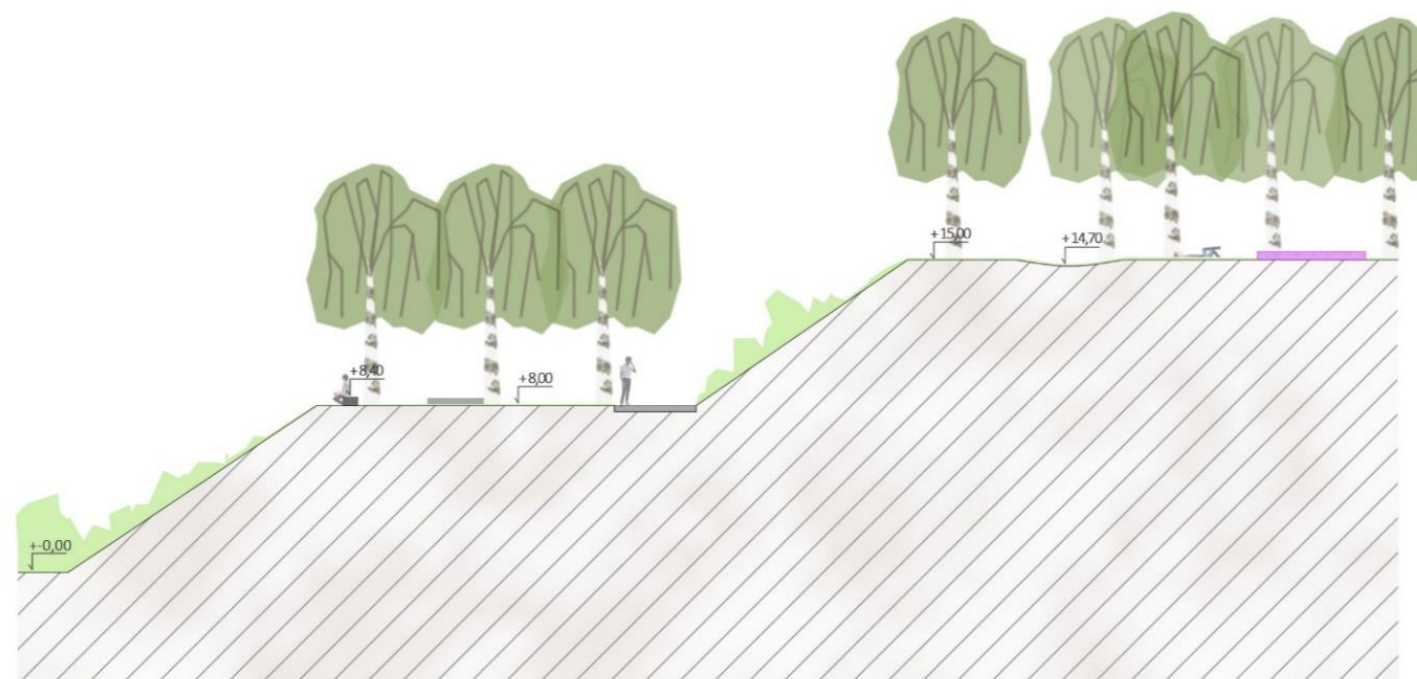

Obr.č.147: Informační tabule s textem k tematické části PODZIM (Pánková 2020)

Obr.č.148: Osazovací plán stromového patra bříz v tematickém celku Podzim (Pánková 2020)

5.15.3 Řezopohled A-A'

Obr.č.149: Řezopohled A-A' - mezipatro s tématem Podzim (Pánková 2020)

5.15.4 Vizualizace PODZIM

Obr.č.150: Vizualizace vstupu do tematického celku Podzim (Pánková 2020)

5.16 Zima

Zimní příběhy. Ten pohled na dým, z komínů na červených střechách. Jak hřeje.

Druhé mezipatro nese tematický celek Zima. Skrývá v sobě pohled na kouřící komíny domů ve Veleni.

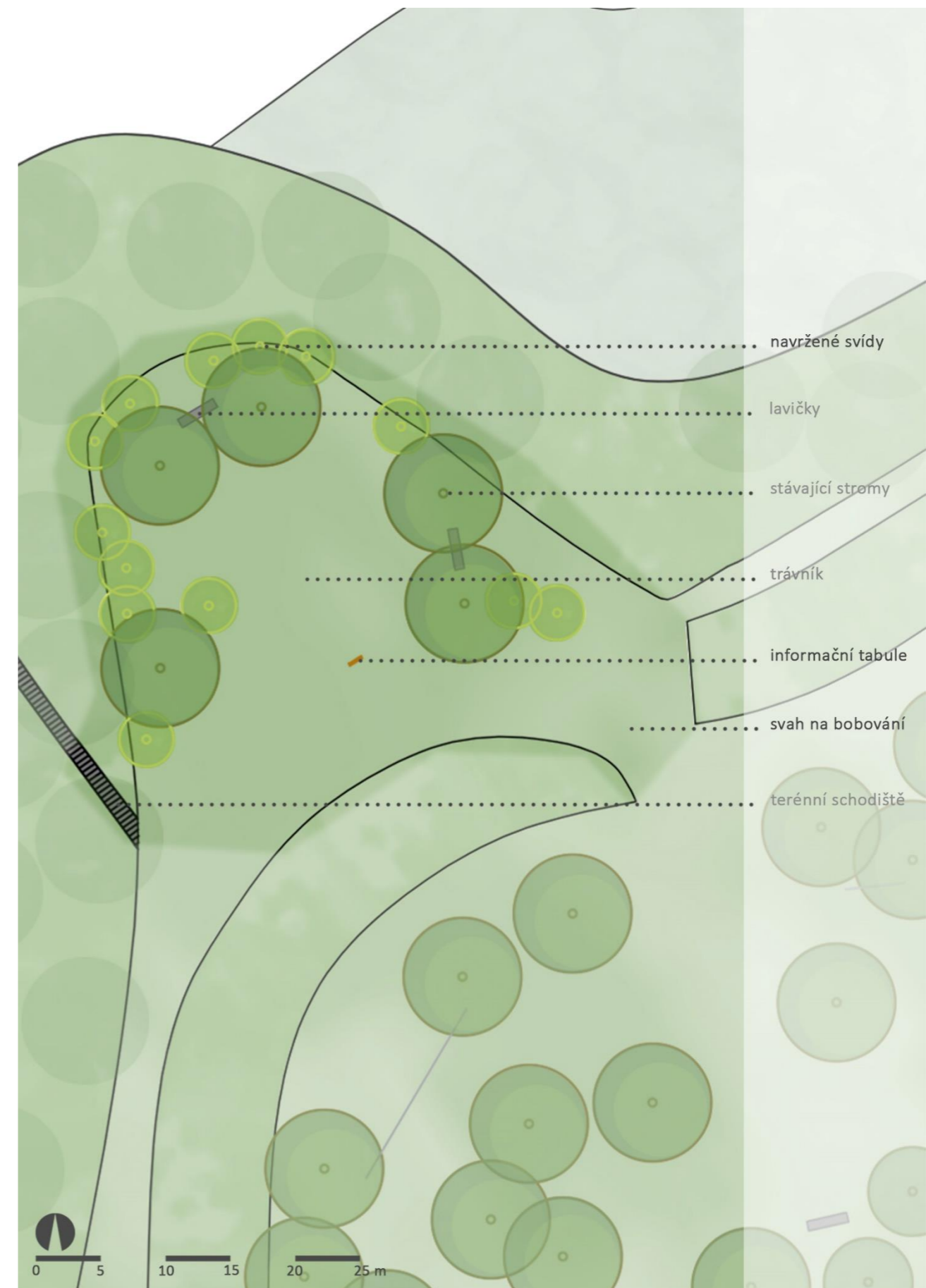
Zde jsou dosázeny dřiny a svídy, které v zimě mají velmi barevně atraktivní letorosty. Pozorovateli ukáží, že i zima dokáže být plná barev. Ve sněhu budou tyto keře přímo zářit.

Celek Zima navazuje na Horizonty, které jsou propojeny širokou travnatou cestou v zimě využitelnou pro sáňkování dětí i dospělých. Musí jen napadnout nějaký sníh. Pokud se návštěvník nechce klouzat z kopce do prostoru ho přivedou dvě postranní cesty.

Jsou zde navrženy lavičky směřující pohled na oranžové střechy a po stranách jsou odcloněny v zimě zářícími keři. Nebo se může pozorovatel, rodič otočit a koukat na sáňkující děti.

Obr.č.151: Inspirační fotografie (úprava: vlastní 2020, foto: Pinterest 2020)

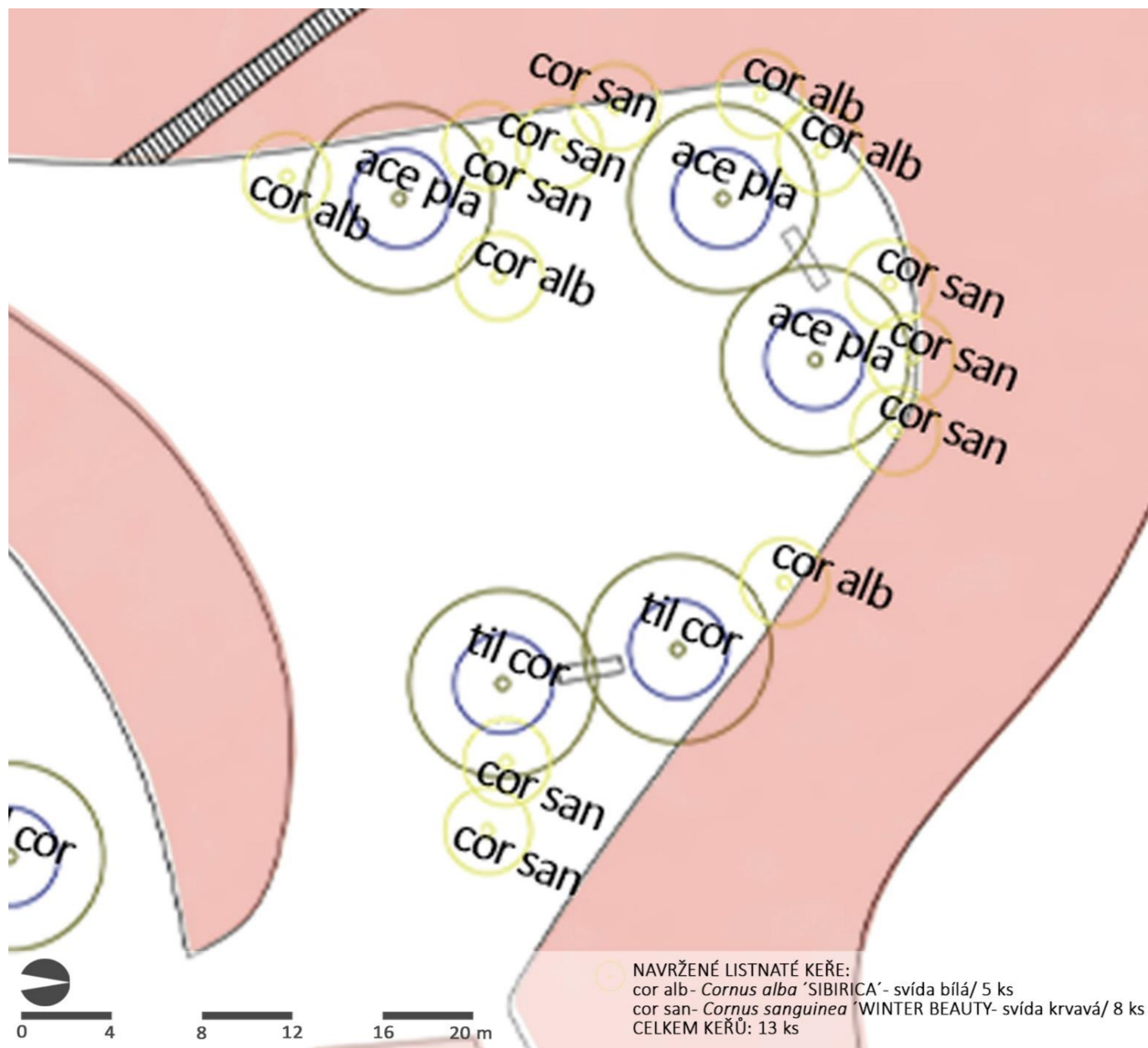
Obr.č.152: Popis tematického celku ZIMA (Pánková 2020)

5.16.1 Informační tabule ZIMA

Obr.č.153: Informační tabule s textem k tematické části ZIMA (Pánková 2020)

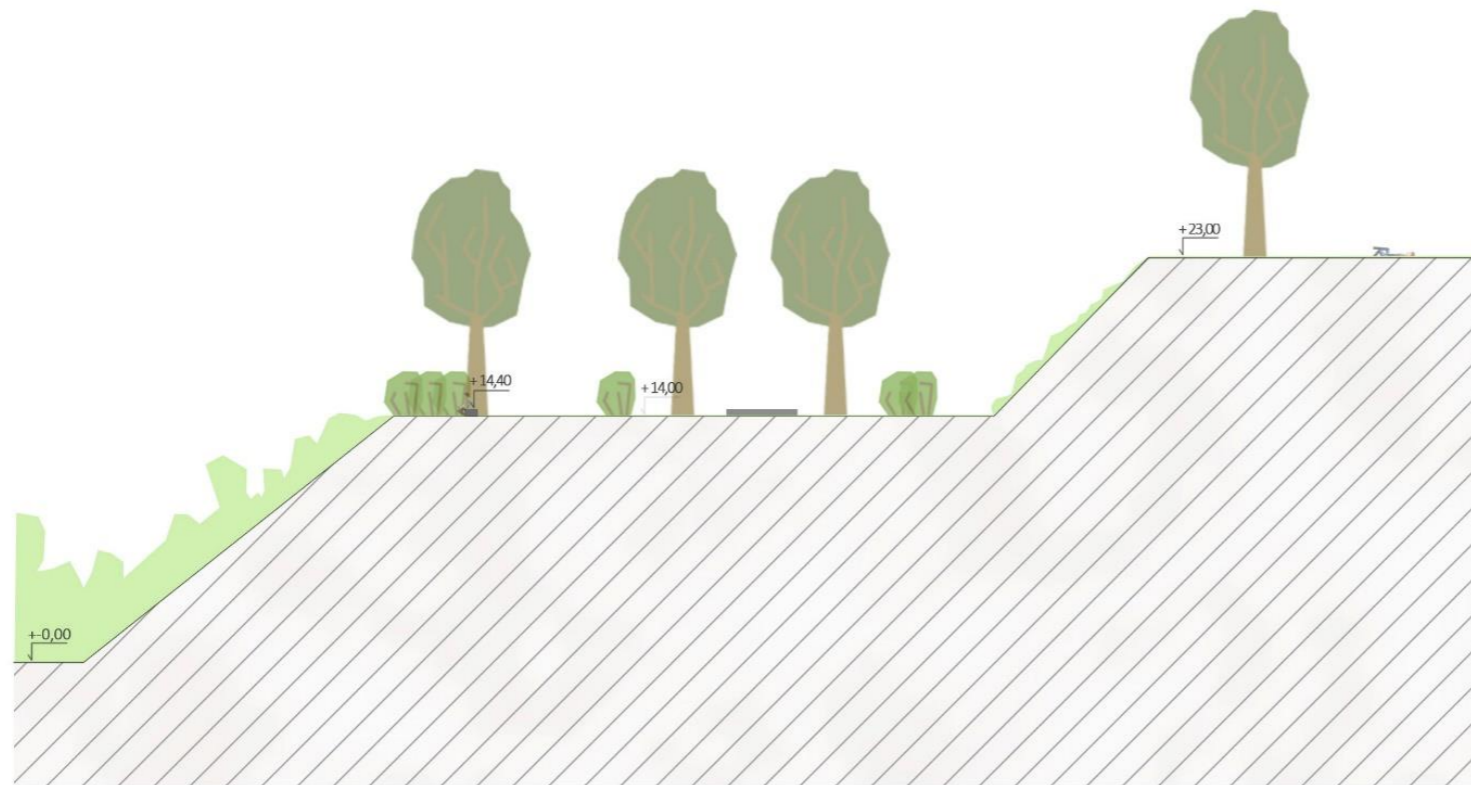
5.16.2 Osazovací plán - keřové patro

Obr.č.154: Osazovací plán keřového patra se zimním efektem (Pánková 2020)

5.16.3 Řezopohled B-B'

Obr.č.155: Řezopohled B-B' - mezipatro s tématem Zima (Pánková 2020)

5.16.4 Vizualizace ZIMA

Obr.č.156: Vizualizace zimního pohledu (Pánková 2020)

5.17 Orientační ekonomické zhodnocení

číslo položky	položka	množství	množství	cena za jednotku	celková cena
Terénní úpravy					
1	Vsakovací průlehy	m2	955	350,00 Kč	334 250,00 Kč
2	Zapuštěné ohniště	ks	3	125 000,00 Kč	375 000,00 Kč
3	Tvorba cest z mechanicky zpevněného kameniva MZK	m2	2513	1 800,00 Kč	4 523 400,00 Kč
4	Terénní schodiště	m2	44	1 500,00 Kč	66 000,00 Kč
Stávající vegetace					
5	Probírka ruderálního porostu (odstranění invazivních druhů dřevin i s pařezem)	m2	23000	94,00 Kč	2 162 000,00 Kč
6	Obohacení stávajících dřevin a výchovný řez	ks	161	1 500,00 Kč	241 500,00 Kč
Navržená vegetace					
7	Výsadba stromu ok 12-14, bal (včetně práce, rostlinného materiálu, hnojiva, závlahové mísy, nátěru kmene)	ks	40	12 000,00 Kč	480 000,00 Kč
8	Výsadba keře v 60-80, bal (včetně práce, rostlinného materiálu, hnojiva)	ks	13	450,00 Kč	5 850,00 Kč
9	Výsadba cibulovin (včetně práce)	ks	720	15,00 Kč	10 800,00 Kč
10	Dosetí trávníku (včetně práce)	m2	1000	60,00 Kč	60 000,00 Kč
11	Květnatá louka (včetně práce)	m2	1562	150,00 Kč	234 300,00 Kč
Mobiliář					
12	Betonová lavice LEDGE 1	ks	30	10 307,00 Kč	309 210,00 Kč
13	Usazení lavice (včetně manipulace)	ks	30	2 500,00 Kč	75 000,00 Kč
14	Odpadkový koš BEKO	ks	5	9 500,00 Kč	47 500,00 Kč
15	Usazení odpadkového koše (včetně manipulace)	ks	5	1 500,00 Kč	7 500,00 Kč
16	Stojan na kolo SANDWICH	ks	5	4 500,00 Kč	22 500,00 Kč
17	Informační tabule	ks	10	15 000,00 Kč	150 000,00 Kč
18	Houpačka	ks	2	12 000,00 Kč	24 000,00 Kč
19	Kovové plastiky	ks	6	10 000,00 Kč	60 000,00 Kč
20	Instalace mobiliáře a plastik do betonové patky (včetně manipulace)	ks	23	5 000,00 Kč	115 000,00 Kč
21	Příprava zakázky	%	10	93 038,10 Kč	930 381,00 Kč
CELKEM					10 234 191,00 Kč
CELKEM S DPH (21%)					12 383 371,10 Kč

Tab. č. 1.: Rozpočet je orientační určen pro potřeby studie. Vychází z dostupných katalogů a rozpočtů firem a společností zabývajících se navrhovanými prvky a z Katalogu popisů a směrných cen stavebních prací (2018). Je konzultován s odborníky z praxe (zahradnické realizační firmy).

6 Diskuze

Mnoho člověkem devastovaných míst působí na člověka odpudivě. Lidé si nedovedou představit tato místa jako návštěvní zóny, natož si pobyt zde užívat. Jak tvrdí Kalusok (2003), že právě současným tématem jsou rekultivace zdevastovaných území, jelikož ve velkoměstech dnešní doby, již není prostor na zakládání velkých parků. Právě tato místa v sobě často skrývají schované kouzlo a svébytný charakter. Podle Schama (1996) bychom si měli uvědomit, že vliv lidstva na životní prostředí není zrovna požehnaním. Právě proto by měly být rekultivace a revitalizace v současné době chtěným cílem, jak s devastovanými plochami nakládat. Podle Hendrycha (2011) se v současnosti projevuje nutnost opatření na ochranu, zachování a obnovu rázu krajiny. Nejde jen o ztrátu přírodních systémů, ale i prostorové a estetické změny v krajině.

V menších měřítkách jsou řešeny rekultivace po skládkách odpadu. Skládky se ideálně rekultivují tak, aby se začlenily zpět do krajiny a neohrožovaly krajinný ráz (Matějka et al. 2016). Jelikož podle Forman & Godron (1986) je krajina definována s důrazem na místo, odkud a jaký je náš pohled. Tedy jako výše scénérie obsažené v zorném poli pozorovatele. Nesmíme zapomínat nejen na to, jaký je pohled na rekultivované prostory, ale i na to, jaký je pohled z nich do okolní krajiny, jelikož většinou právě tyto prostory tvoří nejvyšší body v okolní krajině.

Tak tomu je i v řešeném území. Bývalá skládka odpadu se svými 254 m. n. m. tvoří nejvyšší bod v okolní krajině a nabízí tak specifický pohled do okolní krajiny. A podle Kupky (2010) v krajině hraje velkou roli kulturní a přírodní dominanty, které se spolupodílejí na její jedinečnosti a nezaměnitelnosti. Kulturní i přírodní dominanty mají na kompozici často organizující vliv. Proto právě pohledy a výhledy jsou základní myšlenkou pro tento návrh.

Na řešené území byl v minulosti již vytvořen návrh, který se zdaleka celý nezrealizoval. V mém návrhu je tedy z minulosti ponechán návoz ornice na korunu skládky a počítá se v něm i s ponecháním vysazených stromů. Bývalý návrh však nepodporoval extenzivní využití tohoto prostoru a tím nesplňoval požadavky kladené na bývalou skládku.

Řešený prostor nacházející se na kraji obce nemůže být pod neustálým dohledem, je tedy důležité řešit prostor za cílem nenáročné údržby a vysoké odolnosti prvků v něm využívaných. Z tohoto důvodu byl navržen převážně betonový mobiliář. Skládka je v současnosti poměrně hojně navštěvována obyvateli z okolních obcí, kteří si zde svépomocí vytvořili lavičky, či ohniště. Prostor je ale neutěšený a nepůsobí jednotně.

Plocha skládky porostlá ruderálním porostem využívá třetí typ práce s postindustriálním prostorem podle Matějky et al. (2016), který se nazývá kompletace, neboli doplnění. Jedná se o zachování postindustriálních segmentů a jejich dotvoření. Spontánní vegetace je zde v kontrastu s koncepční výsadbou. Přirozená vegetace se podřizuje návrhu tvůrce, který zde může využít její atraktivitu k dotvoření vlastního záměru. V návrhu je ruderální vegetace ponechána na svazích skládky, kde nejen že tvoří zapojený pokryv, ale i zpevňuje svahy proti erozi.

V úzké blízkosti skládky se nenachází žádný vodní zdroj. Studie tedy navrhuje vytvoření pěti zasakovacích průlehů na místech, kde by voda mohla ohrožovat svahy, nebo kde by její zadržení bylo prospěšné pro stromy. Hauserová (2014) udává, že průlehy jsou jednoduchými povrchovými příkopy. Zadržují vodu tekoucí po svahu a následně jí vsakují. Pokud neprší není v průlehu žádná voda. Jsou lehce průjezdné a nezpůsobují tak případné komplikace při údržbě.

Návrh pracuje s kompozicí jako s celkem, který je rozdělen na osm tematických celků. Je navrhována dosadba stromů, keřů a cibulovin. Prostor je propojen materiály a pruhem květnaté louky, ve které jsou umožněny průchody. Celým prostorem provází cortenové informační tabule. Tabule upozorňují na témata obsažené v tematických celcích. Jelikož kolem řešeného území vede cyklostezka, jsou u paty skládky navrženy stojany na kola. Zpevněné cesty, které můžeme využít pouze při vstupech do prostoru tvoří MZK. Odpadkové koše jsou umístěny podél podél hlavních cest, aby byla možnost je obhospodařovat za pomoci automobilu. Koruna skládky je ponechána pouze s travnatými cestičkami, které opticky rozdělují prostor.

Tematické celky jsou rozděleny podle využití pohledů a výhledů v jejich prostoru. Informační tabule v každém z osmi celků upozorňují na objekty, které si zaslouží vnímání pozorovatele. Za diskusi stojí, zda si lidé dokáží v dnešní uspěchané době vůbec sami uvědomit, co se rozprostírá kolem nich. Jestli si dokáží užít okamžiku a pozorovat to všechno, teď a tady.

Osm tematických celků: Horizont, Koruny, Západ, Obloha, Jaro, Léto, Podzim, Zima jsou vždy něčím jedinečné a zároveň propojené v jeden celek. Členitý horizont je částečně zkopírován liniovými kovovými konstrukcemi a ukazuje tak pozorovateli, co může vidět a informuje ho o významných bodech v krajině. Koruny stromů nutí návštěvníka zvednout hlavu a chvíli odpočívat při pohledu na pohybující se jemné listy bříz. Západ, který lze pozorovat z dřevěných houpaček pro dvě osoby, kde se můžete houpat lehce nad svahem pod vámi, umocňuje prožitek. Obloha tvoří volný prostor jak k rozběhu, zejména pro děti, tak nabízí ideální volný prostor oblohy pro sledování mraků, hvězd, či východu slunce. Jaro nacházející se u koruny skládky obohacené sněženkami nabízí užít si první jarní paprsky skrze rozkvetlý sad. Léto nechává využívat dlouhé večery s přáteli v prostoru zapuštěného ohniště a odděluje je od sebe vykvetlou loukou. Podzim nabízí pohled na nedaleký Miškovický hájek, který hraje na podzim všemi barvami. Zima, která dodává barvu výsadbou keřů se zimním efektem nabízí svah pro sáňkování a pohled na kouřící komíny Veleně. Koncepce řešení všech tematických celků je založena na akcentování pohledů a výhledů od komorních scénérií rozkvetlých cibulovin na jaře, kvetoucí louky v létě, až po barevný efekt podzimu a struktur zimy v závěru roku. Od vnímání hloubky prostoru v bezprostředním okolí k významným bodům na horizontu, až po hlubinu prostoru v oblacích. V místech, která mohou mít charakter od intimity samoty nebo mohou být místem setkání i s možností sociálních kontaktů setkávání větších skupin.

Z výše uvedeného je zřejmé, že prostor má velký potenciál proto, aby byl využíván více, než je teď. Lidé by sem chodili za odpočinkem sami, nebo se scházet s přáteli. Prostor by mohl být cílem cyklotrasy a ústředním bodem pro okolní obce, ze kterých se sem lze dostat autobusem, nebo pěšky. Měl by být využitelný i pro nedalekou základní školu a školku. Studie je tvořena tak, aby napomáhala lidem nejen k využívání prostoru jako průchozího koridoru, ale aby si návštěvníci dokázali toto místo užít i jinak. Rozhlédnout se kolem sebe.

7 Závěr

Pohledy a výhledy jsou velmi důležitým prvkem kompozice zahradní a krajinné architektury. Jejich využití bývá stěžejní pro vytvoření kompozice a propojení celku. Dává místu určitý charakter a zajímavost. Díky výhledům můžeme specifikovat místo, kde se nacházíme.

V literární rešerši je vysvětlen vzájemný vliv pohledů a výhledů na kompozici. Jsou uvedeny způsoby, jakými lze pohled vést a jak zdůraznit výhled. Dále literární rešerše popisuje vývoj pohledů a výhledů z historického hlediska, od Egypta až po poválečnou dobu 2. poloviny 20. století. V každém z období vysvětluje kompoziční principy pro využití výhledu a ukazuje příklady realizací z daného období. V současnosti, kdy není prostor na tvorbu nových městských parků vysvětluje literární rešerše pojem krajina a nutnost revitalizací a rekultivací v ní. S tím je spojena současná problematika vody v krajině. Dále nám udává příklady staveb, které jsou na výhledu založené, tedy rozhleden. Poté demonstrovuje použití pohledů a výhledů na vybraných současných dílech, které jsou popsány. Celá literární rešerše je doplněna obrázky a fotografiemi.

Právě za účelem plného využití pohledů a výhledů byl vytvořen návrh na rekultivaci bývalé skládky ve Velení. V analytické části byly popsány historické vztahy v okolí, územní plán obce, přírodní podmínky. Byly vytvořeny mapy širších vztahů, dostupnosti řešeného území a především analýza pohledů a výhledů. Je přiložena fotodokumentace skládky v letech a stávajícího stavu. Z toho byly vyvozeny cíle, o které se návrh opírá.

Návrh na principu studie vychází z poznatků literární rešerše a analýz řešeného území. Je založen na myšlence využití pohledů a výhledů v řešeném území a nabízí tak návštěvníkům neobyčejný zážitek. Navrhovaný prostor je pobytový a využitelný pro obyvatele okolních obcí. Prostor je řešen jako celek, zároveň však obsahuje osm tematických celků. Celý prostor je propojen stejným mobiliářem, květnatou loukou a návštěvníka po prostoru provádí informačními tabulemi. Dvě tabule u vchodů s mapou celého prostoru a dalších osm tabulí vysvětlují tematické celky a svým textem nabízejí divákovi, na co se může v daném prostoru zaměřit. Prostor je popsán jako celek a také rozdělen po jednotlivých menších celcích s názvy podle tématu jejich výhledů: Horizonty, Koruny, Západ, Obloha, Jaro, Léto, Podzim, Zima. Tyto tematické celky jsou doplněny land artovým gestem kovových linií, zapuštěnými ohništi, houpačkami, lavicemi, vždy tak, aby bylo propojeno téma výhledu s možností prožitku pro návštěvníky. Jednotlivé prostory byly návštěvníkovi přiblíženy za pomoci zajímavých vizualizací.

Tato práce upozornila na mnohdy opomíjené, ale velmi zásadní využívání pohledů a výhledů. Má připomenout toto téma při navrhování v zahradní a krajinné tvorbě. Ukazuje však také cestu nejen architektům, ale i ostatní veřejnosti. V rychlé době se zřídka kdy někdo umí zastavit a rozhlédnout okolo sebe. Práce upozorňuje všechny na hledání krásy i tam, kde bychom ji nemuseli čekat. Navádí všechny, aby se na chvíli zastavili, rozhlédli se a hledali ji. Nehledali ji na monitoru počítače, ale v krajině, v korunách a v neposlední řadě na obloze i v sobě. Hledali kdekoliv, co je zřejmé i co je skryto. Otevřeli oči.

8 Seznam literatury

8.1 Tištěná monografie

Bärtels A, von Berger FM, Barlage A. 2015. Das grosse Buch der Gartenpflanzen. Eugen Ulmer KG, Stuttgart.

Bastian H. 2003. Gartenteiche planen und anlegen. Ecomed, Brühl.

Bloomsbury. 2012. Concise Tree Guide. Bloomsbury Publishing PLC, London.

Braun MS. 2014. Atlas of World Landscape Architecture. Braun Publishing AG, Salenstein.

Breitling S, Dorner E, Dreher A, Hattstein M, Krahe WF, Külzhammer G, Lautenschläger I, Müller BK,

Reissner K. 2009. Geschichte der Architektur von der Antike bis heute. H. F. Ullmann Publishing, Potsdam.

Cragoe Davidson C. 2007. How to Read Buildings: A Crash Course in Architecture. Rizzoli, New York.

Černá M. 2008. Dějiny výtvarného umění. IDEA SERVIS, Praha.

Číhal P, Číhalová R. 2004. Zahrady v japonském stylu. Grada, Praha.

Day Ch. 2002. Spirit & Place: Healing Our Environment, Healing Environment. Architectural Press, Hudson.

Dvořák A, Hieke K, Mareček J, Moravec J. 1975. Zahrada a její uspořádání. Státní zemědělské nakladatelství, Praha.

Forman R, Godron M. 1986. Landscape Ecology. Wiley, New York.

Hála B. 2017. Čtvrtý rozměr architektury. Vysoké učení technické v Brně, Brno.

Hauserová E. 2014. Malá velká voda. Permakultura, Brno.

Hendrych J. 2011. Slavné zahrady a parky Středočeského kraje. FOIBOS, Praha.

Hendrych J. 2000. Tvorba krajiny a zahrad III.: Historické zahrady, parky a krajina, jejich proměny, kulturně historická hodnoty, význam a ochrana. ČVUT, Praha.

Hobhouse P. 1992. Gardening through the Ages. Simon Schuster, London.

Hora-Hořejš P, Kašpar J, Vlček P. 1997. Toulky zámeckými parky Čech a Moravy. Knihcentrum, s r. o., Praha.

Jellicoe G, Jellicoe S. 2006. The Landscape of Man: Shaping the Environment from Prehistory to the Present Day. Thames & Hudson, London.

Kalusok M. 2003. Schnellkurs Gartenkunst. DuMont Buchverlag, Köln.

Lecoq AM. 1991. The garden of Wisdom of Bernard Pallisy. Thames & Hudson, London.

Leffler F. 2017. Žijte ve své zahradě. Host-vydavatelství, s.r.o., Brno.

Lucie-Smith E. 1977. Art Today. PHAIDON, London.

Matějka D, Lattenberg L, Zdražilová J. 2016. Krajiny z druhé ruky. NAOKRAJI, o krajině na okraji, z.s., Brno.

Mičola P, Šimečková J. 2017. Zahrady a jejich příběhy. Svaz zakládání a údržby zeleně, z. s., Brno.

Mosser M, Teyssot G. 1991. The history of Garden Design. Thames & Hudson, London.

Newbury T. 1999. 20 Best Small Gardens. Octopus Publishing Group, London.

Noordhuis KT. 1998. Gartenarchitektur. Anregungen und Tips für die individuelle Gartengestaltung. K. Müller Vlg., Erlangen.

Norberg-Schulz CH. 1980. Genius Loci: Towards a phenomenology of architecture. Academy Editions, London.

Novák R. 2019. Nejkrásnější rozhledny ČR a jejich příběhy. Grada Publishing, a.s., Praha.

Otruba I. 2007. 101 našich nejkrásnějších zahrad a parků. BETA, Praha.

Otruba I. 2002. Zahradní architektura pro střední a vysoké školy. ERA, Brno.

Ott E. 2002. Bauen mit Stein und Holz. BLV Verlagsgesellschaft, München.

Pacáková-Hošťálková B, Petrů J, Riedl D, Svoboda AM. 1999. Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. LIBRY, Praha.

Pavlačková K, Pavlačka R. 2003. Zahradní architektura pro každého: Průvodce založením a údržbou zahrady. Computer Press, Praha.

Pijoan J. 1961. Historia Del Arte. Salvat, Barcelona.

Pohorecký V. 2003. Tipy na výlet (3) Po rozhlednách a starých hradech Slovensko. Radioservis, a. s., Praha.

Přášek JV. 1913. Brandejs nad Labem III. díl. Okres Brandejský, Brandýs nad Labem-Stará Boleslav.

Řeháková I, Stejskalová J. 2014. Architektura moderních zahrad. Grada, Praha.

Scott B. 1906. Houses and Gardens. George Newnes, London.

Schama S. 1996. Landscape and Memory. Vintage, New York.

Sklenička P. 2003. Základy krajinného plánování. Naděžda Skleničková, Praha.

Stibral K. 2005. Proč je příroda krásná. Dokořán, Praha.

Stoltenhoff Ch. 2013. 100 Traumgärten. Callwey, München.

Sýkora J. 2016. Urbanismus a územní plánování (venkovský prostor). Powerprint, Praha.

Šonský D, Pospíšilová K. 2015. Zahradní detail: Architektonické prvky v zahradě. CPress, Brno.

Turner T. 2004. Garden History: Philosophy and design 2000 BC-2000 AD. Routledge, London.

ÚRS PRAHA, a.s. 2018. Katalog popisů a směrných cen stavebních prací. ÚRS PRAHA, a.s., Praha.

Veverka M. 2013. Evoluce svým vlastním tvůrcem. PROSTOR, Praha.

Větvička V. 2019. Zámecké zelené komnaty: Krása panských zahrad. JAN VAŠUT s.r.o., Praha.

Wirth P. 2015. Der neune grosse Gartenplaner. Eugen Ulmer KG, Stuttgart.

Wirth P. 2007. Gärten am Hang. Ulmer, Stuttgart.

8.2 Tištěná periodika

Kupka J. 2010. Kulturní dominanty v krajině. Zahrada Park Krajina **20**: 18-21.

Rostaňski MK. 2020. Góra Antonia-nesnadné dědictví na hranici mezi kulturou a přírodou. Zahrada Park Krajina **30**: 50-53.

Stránský M. 2011. Role a význam oboru krajinářská architektura ve společnosti POJEM KRAJINA. Dny zahradní a krajinářské tvorby **16**: 48-59.

8.3 Webové stránky

ČÚZK. 2020. Nahlížení do katastru nemovitostí. Vyhledání parcely. Available from <https://nahliznidokn.cuzk.cz> (accessed June 2020).

Gábor J. 2018. Land art jako okno do krajiny. Umělec Juraj Gábor vytvořil ve slovenských horách "zrakovou pyramidu". Available from <http://www.earch.cz> (accessed May 2018).

Hrčka D. 2008. Praha, Chuchelský háj-přírodní rezervace. botany. Available from <https://botany.cz> (accessed October 2008).

Michler A. 2011. inhabitat: The Green Cathedral is an Interpretation of Notre Dame in Trees. MH Sub I LLC dba Internet Brands, El Segundo. Available from <https://inhabitat.com> (accessed November 2011).

Mladoboleslavsko. 2017. MLADOBOLSLAVSKO: Zajímavosti a cíle. Infocentrum Mladá Boleslav, Mladá Boleslav. Available from <https://www.mladoboleslavsko.eu> (accessed January 2017).

Morová H. 2020. archiweb: news. Archiweb, s.r.o.. Available from <https://www.archiweb.cz> (accessed February 2020).

Prahanakole. 2020. Cyklotrasa A27. Páteřní cyklotrasy. Available from <https://www.prahanakole.cz> (accessed June 2020).

Veleň. 2020. O obci. Obec Veleň. Available from <https://www.velen.cz> (accessed June 2020).